



T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI

**Biyopolitik Analiz: Devlet, Güvenlik ve Suriyelilerin
Geleceği Meselesi**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan: Salih BOZKURT

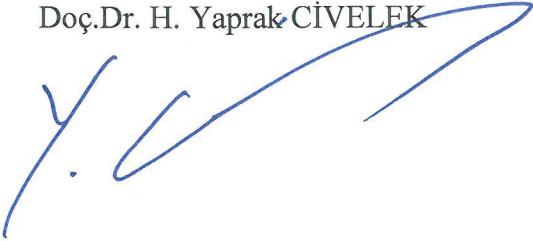
T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

09/12/2019

Enstitümüz Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **165310165** numaralı **Salih BOZKURT** “*İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “*Biyopolitik Analiz; Devlet, Güvenlik ve Suriyelilerin Geleceği Meselesi*” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun **09.12.2019** tarih ve **2019/24** sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince **(7.5.)** dakika süre ile savunmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

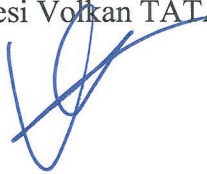
DANIŞMAN
Doç.Dr. H. Yaprak CİVELEK



ÜYE
Dr.Öğr.Üyesi Özge ÇOPUROĞLU



ÜYE
Dr.Öğr.Üyesi Volkan TATAR



Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Biyopolitik Analiz: Devlet, Güvenlik ve Suriyelilerin Geleceği Meselesi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2019

Salih BOZKURT



ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR LİSTESİ	IV
TABLOLAR LİSTESİ	V
EKLER	VI

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problemin Tespiti ve Önemi	1
1.2. Çalışmanın Amacı	2
1.3. Çalışmanın Kapsamı	3
1.4. Araştırma Metodolojisi	4
1.4.1. Araştırma Kısıtları	5
1.5. Literatür	6
1.5.1. Göç ve Suriyeliler ile ilgili Literatür	6
1.5.2. Güvenlik ve Göç ile ilgili Literatür	9
1.5.3. Biyopolitika (Michel Foucault) ile ilgili Literatür	12

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Biyopolitika Kavramı	
2.1.1. Biyopolitika Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	15
2.1.2. Michel Foucault ve Biyopolitika Kavramı	16
2.1.3. Türkiye'de Foucault'nun Biyopolitika Kavramı	19
2.2. Göç Kavramı ve Kapsamı	
2.2.1. Göç Kavramı ve Göç Çeşitleri	21
2.2.2. Sığınmacı, Mülteci, Göçmen ve Geçici Koruma Kavramları	25
2.2.3. Göç İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Mevzuat	27
2.3. Güvenlik ve Güvenlikleştirme	
2.3.1. Güvenlik Kavramı ve Kapsamı	30
2.3.2. Soğuk Savaş Sonrasında Güvenlik Yaklaşımları	35
2.3.3. Güvenlikleştirme Kuramı	38

3. BÖLÜM

DEVLET, GÜVENLİK VE SURİYELİLER

3.1. Türkiye’deki Suriyeliler ve Türkiye’nin Suriyelilere Yönelik Politikası

3.1.1. Suriye’de Yaşanan İç Savaş ve Suriyelilerin Türkiye’ye Göçü	42
3.1.2. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilere Yönelik Veriler	45
3.1.2.1 Türkiye’deki Suriyelilerin Sayısı	45
3.1.2.2. Kamp / Barınma Merkezlerinde Yaşayan Suriyeliler	46
3.1.2.3. Kamp / Barınma Merkezleri Dışında Yaşayan Suriyeliler	48
3.1.2.4. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Sunulan Hizmetler	49
3.1.3. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilere İlişkin Yasal Çerçeve	51
3.1.3.1. Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Düzenlemeler	52
3.1.3.2. Ulusal Düzenlemeler	54
3.1.3.3. Suriyelilerin Hak ve Yükümlülükleri (Hukuki Durum)	56
3.1.4. Suriyelilerin Gelecek Algısı ve Rezilyans (Resilience)	59
3.1.5. Bir Sorunun Cevabı: Türkiye’deki Suriyeliler Mülteci mi? Sığınmacı mı? Misafir mi? Göçmen mi?	62

3.2. Ulusal Güvenlik Kapsamında Türkiye’ye Göç Eden Suriyeliler

3.2.1. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilerin Güvenlik Alanına Etkisi	65
3.2.1.1. Askeri Güvenlik Alanına Etkisi	66
3.2.1.2. Toplumsal Güvenlik Alanına Etkisi	66
3.2.1.3. Ekonomik Güvenlik Alanına Etkisi	69
3.2.1.4. Sınır Güvenliği	70

4. BÖLÜM

FOUCAULT’CU BAKIŞ AÇISINDAN BİYOPOLİTİK ANALİZ: TÜRKİYE’NİN SURİYELİLERE YÖNELİK GÖÇ POLİTİKASI

4.1. Göç ve Biyopolitika	73
4.2. Türkiye’ye Göç Eden Suriyeliler Özelinde Biyoiktidar ve Biyopolitika	78
4.3. Türkiye’de Suriyelilere Yönelik Uygulanan Politikalara Eleştiriler	84

5. BÖLÜM

SONUÇ

5.1. Sonuç ve Öneriler	90
EKLER	95
KAYNAKÇA	154
ÖZGEÇMİŞ	161



ÖZET

Biyopolitik Analiz: Devlet, Güvenlik ve Suriyelilerin Geleceği Meselesi

Salih BOZKURT

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. H. Yaprak CİVELEK

Aralık, 2019 - 172 sayfa

Suriye'nin içinde bulunduğu savaş ve kargaşa ortamı halen devam ederken yerinden edilen Suriyelilere karşı Türkiye'nin olayların hemen akabinde sergilediği misafir yaklaşımı zamanla yerini politik ve sosyal tedbirlere bırakmıştır. Her ne kadar Türk Devleti olarak insani kaygılarla açık kapı politikası izlenmiş olsa da yıllar süren süreçte çeşitli alternatifler üretilerek Suriyelilerin entegrasyonuna yönelik çareler aranmaya başlanmıştır. Bu çalışmada öncelikle Suriyelilerin Türkiye'ye gelişleri ve Türkiye'deki genel durumları anlatılmıştır. Devamında Suriyelilerin Türkiye'ye etkisi toplumsal, siyasi, ekonomik, sosyal hizmetler ve güvenlik bağlamında değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada Türkiye'de bulunan kayıtlı Suriyeli sayısı resmi verilere göre araştırılmış, hukuki statüleri, uygulama ve teoride sahip oldukları hak ve yükümlülüklerle değinilmiş, Türkiye'nin Suriyelilere yönelik politikası, uluslararası ve ulusal mevzuat ile Michel Foucault'un biyopolitika kavramı üzerinden ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde Suriyelilerin karşılaştıkları problemler ve hükümete yapılan eleştirileri incelenerek Suriyelilerin Türkiye üzerindeki etkilerine değinilmiş, Türkiye'nin Suriyelilere yönelik alması gereken tedbirler ile kısa ve uzun vadeli politikaları hayata geçirmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, Biyopolitika, Güvenlik, Göç

SUMMARY

BIOPOLITIC ANALYSIS: STATE, SECURITY AND THE FUTURE OF SYRIAN REFUGEES

Salih BOZKURT

**Master's Thesis, Department of Public Administration and Political
Science**

Supervisor: Doç. Dr. H. Yaprak CİVELEK

December, 2019 - 172 pages

As the warfare and chaos in which Syria is in stil-continuing, the attitude of Turkey to Syrians as a guest immediately afterwards, give its place to political and social precautions in time. Despite the fact that the Turkish State fallow the open-door policy in a humanistic manner, it is looked for alternative options to integration of Syrians in years, in this thesis study, first of alli the arrival of Syrians and their general situation in Turkey is told. In continuation, the affect of Syrians to Turkey is evaluated in the context of social, economic, political, security and the basic services. Moreover; the number of registered Syrians in Turkey is searched from the official data. Their legal status, rights and obligations in teorics and implementation are mentioned. The Syrian Refugee Politics of The State of the Republic of Turkey is studied through the national and international legislation and the Biopolitic concept of Michel FOUCAULT. In the final section of the thesis, by analyzing the problems of Syrian Refugees encountered and their critiques to the Government, the affect of Syrians on Turkey is mentioned and it is emphasized that by protecting the current national balance it is an obligation to put a short and long term micro and macro Syrian politic in practice.

Key Words: Syrians, Biopolitics, Security, Migration

ÖNSÖZ

Bu çalışmada 2011 yılından itibaren ülkelerinden göç etmeye zorlanmış ve ülkemize sığınan Suriyelilerin durumu ve uygulanan politikaların Michel FOUCAULT'un biyopolitika kavramının neresinde olduğundan yola çıkarak Suriyelilerin geleceği meselesi tartışılmıştır.

Çalışmama başlarken gösterdiği anlayış ve katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üyesi Volkan TATAR'a, konunun belirlenmesinden başlayarak tamamlanmasına kadar desteğini, anlayışını ve güleryüzünü eksik etmeyen Danışman Hocam Doç. Dr. H. Yaprak CİVELEK'e ve Suriyeliler konusunda uluslararası arenaya ders niteliğinde insani politikalar üretip uygulayan tüm kurum ve kuruluş yöneticilerine, ayrıca vakitlerinden çaldığım oğlum Göktürk Turan ve kızım Zeynep'e sonsuz teşekkürler.

Salih BOZKURT

İstanbul - 2019

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
AB	: Avrupa Birliği
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	: Türk Dil Kurumu
YUKK	: 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
BM	: Birleşmiş Milletler
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
DAEŞ	: Terör Örgütü
PKK/PYD/YPG	: Terör Örgütü
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Genişletilmiş Güvenlik Kavramları	34
Tablo 2: Kopenhag Okulu Güvenlik Sektörleri	40
Tablo 3: Türkiye’de Geçici Koruma Statüsü verilen Suriyeli sayısı	46
Tablo 4: İllere göre Barınma Merkezlerinde yaşayan Suriyeliler	47
Tablo 5: Suriyeli Nüfusun En Çok Bulunduğu İller	48
Tablo 6: Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Hizmetler	50
Tablo 7: Göç ile ilgili Uluslararası düzenlemeler	53
Tablo 8: Göç ile ilgili Ulusal düzenlemeler	55

EKLER

Ek-1: 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)	95
Ek-2: Geçici Koruma Yönetmeliği	134



1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEMİN TESPİTİ VE ÖNEMİ

Suriye’den Türkiye’ye yönelen zorunlu göç akını, Suriye’deki iç çatışmalardan kaçan 300 kadar Suriyelinin 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye’ye sığınmasıyla başladı. Türkiye, Suriye ile karşılıklı olarak 2009 yılında alınan vizeleri kaldırma kararı dâhilinde sığınma talebinde bulunanlara “açık kapı” politikası uygulayarak Hatay’da kamplar kurup sığınmacıların barınmasını sağladı (İhlamur ve Öner, 2014). Sonrasında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinesinde, savaştan kaçan Suriyelilere sayının gitgide artmasından dolayı 10 ilde Barınma Merkezleri kuruldu. Barınma Merkezlerindeki Suriyeli Sayısı 23 Temmuz 2018 itibariyle 209.508 'e ulaşmıştır (AFAD, 2018). Barınma merkezlerinin iyi koşullarına rağmen Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık % 90’ının şehirlerde dağınık olarak ikamet etmesi, Türk Devletini barınma merkezleri haricinde yaşayan Suriyelilerin entegrasyonu ile uğraşarak, Suriyelilerle ilgili kısa ve uzun vadede çözümleyici politikalar ortaya koymaya mecbur bırakmaktadır (Güneş, 2015). Bu bağlamda özellikle son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ve idari tedbirler ile Türkiye’nin zorunlu göç ve toplu sığınma olaylarına yönelik ulusal ve uluslararası yeni politikaların üretilmesi noktasında etkin olma gayreti çok net görülmektedir. Bunların arasında; 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014 tarihli Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, 2016 tarihli Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı gibi mevzuatlar başta olmak üzere Türkiye’nin konuya olan hassasiyetini, bakış açısını ve değişime olan eğilim ve direnç noktalarını göstermeleri açısından önemlidirler (İçduygu, Erder, ve Gençkaya, 2014). Özellikle Suriyeliler açısından politika geliştirmek ve sosyal patlamalara neden olmadan yasal önlemler almak son dönemde zaruri olmuştur. Özellikle Avrupa Birliği (AB)’nin Suriyeliler konusunu Türkiye’nin AB üyelik süreci içine dâhil etmesi, Türkiye’de göç

üzerine siyaset ve politika üreten kurumların göç konusunu ciddiye almalarını sağlamıştır (İçduygu, Erder, ve Gençkaya, 2014). Nitekim Ekim 2011'den itibaren Türkiye'de kayıt olan Suriyelilere “geçici koruma statüsü” verilmiştir. Türkiye Göç Raporu'nda Geçici koruma; “devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur” şeklinde tanımlanmıştır. (GİGM, 2013). Fakat uzun vadede düşünüldüğünde sayıları birçok Balkan ülkesi nüfusuna yaklaşan Suriyelilere yönelik izlenecek politikalar ve bunların yönetimi, özellikle güvenlik eksenli konular başta olmak üzere Türkiye açısından son derece önem taşımaktadır.

1.2. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu tez çalışmasının temel amacı; Türkiye'de Suriyeliler özelinde geliştirilmeye çalışılan göç politikalarının ve uygulamaların, Foucault'un bakış açısından biyopolitik olarak nerede olduğunu ortaya koyarak, soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan yeni güvenlik mantaliteleri çerçevesinde nasıl yönetildiğini analiz etmek ve bu eksenle alınması gereken önlemler konusunda fikir üretebilmektir. Nihai aşamada Suriye'de halen devam eden iç savaş ve kargaşadan kaçarak Türkiye'ye göç eden Suriyeli nüfusun, devletin kontrol mekanizmalarının neresinde olduğunu belirlemeye yardımcı olacağı düşünülen çalışmada, süresi belli olmayan bu misafirliğe ait güvenlik kaygıları ve alınması gereken önlemler üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma Türkiye'deki Suriyeliler konusunda uygulanmakta olan politikaları göstermesi açısından diğer çalışmalar ile ortak paydada buluşuyor olsa da Suriyelilerin mevcut durumu ile gelecekleri meselesinin biyopolitik bakış açısıyla değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca bu alanda tezin konusunu ve başlığını oluşturan *Suriyelilerin geleceği meselesinin biyopolitik analizi* bağlamında tez düzeyindeki bilinen ilk çalışmadır. Yapılan akademik çalışmalar genelde makale düzeyinde kalmış olmakla beraber genel olarak Suriyeli göçünün tek bir alanına yönelmiştir. Bu tezde ise önceki çalışma ve araştırmalardan bağımsız olarak Suriyeliler nezdinde göçün, güvenlik ve

biyopolitik alanı sentezlenerek incelenmiştir. Bu sebepler göz önüne alındığında yapılan bu çalışma, göç politikalarının irdelenmesi ve biyopolitika kavramıyla yeni bir bakış açısı yaratması bağlamında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Soğuk Savaşın bitişi uluslararası ilişkilerde yeniden yapılanmalara sebep olduğu gibi küreselleşmenin hızlanmasıyla yaşanan göçler neticesinde, yeni tehdit ve güvenlik politikalarının üretilmesi konusunda önemli rol oynamıştır. Soğuk Savaş'ın sonlanması ile birlikte sadece ulus devlet sınırlarına karşı tehditleri içeren geleneksel güvenlik anlayışı geçerliliğini kaybetmeye başlamıştır. Zira güvenlik kavramı, nüfusun kontrol ve denetimlerinden insan haklarına, ulusal ve uluslararası terörizmden çevresel güvenlik konularına kadar büyük bir çerçevede tanımlanarak kullanılmaya başlamıştır (Gök, 2016). Tezin de konusu olan bu yeni güvenlik anlayışı, savaştan kaçan Suriyelileri kapsayan nüfus hareketinin denetimi ve yönetilmesi noktasında jeopolitik konumu ve Suriye'deki aktörlerle mücadelesi ile birlikte değerlendirildiğinde Türkiye açısından ayrıca önem kazanmıştır.

Özellikle 2000'li yıllarda etkisini neredeyse tamamen yitiren devlet merkezli geleneksel güvenlik anlayışının yerini, birey/insan odaklı yeni güvenlik tanımları almıştır. Bu tanımlamalarla birlikte güvenlik konusu salt askeri güvenlik olmaktan öteye geçerek politik, sosyal, toplumsal, ekonomik ve çevresel güvenlik gibi alanlarda incelenmiştir. Çevre konuları, büyük göç dalgaları, mülteci sorunları, ekonomik gelişmişlik düzeyi, nüfus artışı, salgın hastalıklar, uluslar arası terörizm gibi birçok farklı sorun da bireylerin ve toplumların gündelik yaşamını ve geleceğini tehdit eden konular olarak tanımlanmaya başlamıştır (Gök, 2016). Ulus devletlerin bu kapsamda aldıkları önlemler ve uygulanan düzenlemeler uluslararası sistemde buldukları karşılıklara göre sınıflanmış, güvenlik ve insan hakları kavramları iç içe geçerek bu mecrada devlet güvenliğinden daha fazla kendine yer bulmuştur.

Tezin omurgası olan biyopolitika kavramının konusuna da giren bu yeni güvenlik anlayışının tezahürleri olan güvenlik konuları, 1990'lı yıllarda literatüre yeni bir kavram kazandırmıştır: "İnsan güvenliği". İnsan güvenliği ilk kez 1994 yılında yayınlanan "İnsani Kalkınma Raporu" ile kavramsallaştırılmış, "*İnsan Güvenliği*" anlamında ekonomik güvenlik, sağlık, gıda, çevre ve birey güvenliği ile toplumsal güvenlik ve siyasal güvenlik olmak üzere yedi başlık üzerinde durulmuştur (Tangör, 2012). Güvenlik literatüründe yaşanan bu derinleşmenin mülteciler ve göç konusundaki çalışmalar üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Bu nedenle tezde yeni güvenlik anlayışının, biyoiktidarın yönetim biçimi olan biyopolitikanın göç ile kesiştiği düzlemde, Suriye'de halen devam eden iç savaş ve kargaşadan kaçarak Türkiye'ye göç eden Suriyeliler ile sınırlı olarak, Türkiye'nin göç ve güvenlik politikalarının analizinin yapılması hedeflenmiştir.

Çalışmada Türkiye'deki Suriyelilere yönelik verilerde 21 Ekim 2019 tarihi itibarıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından resmi olarak yayınlanan veriler esas alınmıştır.

1.4. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Araştırma yöntemi literatür taraması olarak belirlenmiştir. Araştırma kaynakları ise, ikinci verilerden oluşmaktadır ve bilimsel araştırmalar, bilimsel içerikli yayınlar, elektronik yayın vb. kaynaklar ayrıca, internet, gazete gibi dokümanlarda eklenmiştir. Michel Foucault'un kendi eserleri, özellikle ana metin olarak kabul edilen "Güvenlik, Toprak, Nüfus" çalışması ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ve Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı (AFAD)'nın Türkiye'deki Suriyeliler hakkında çalışma ve raporları, konu ile ilgili Akademik yazınlar başta olmak üzere, konunun anahtar kelimelerini teşkil eden göç, güvenlik, biyopolitika gibi kavramların literatürde nasıl anlamlandırıldığı ve Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin göç yönetiminin pratikte nasıl uygulandığı tartışılacaktır.

Türkiye'ye sığınarak geçici koruma altına alınmış Suriyeliler hakkında yapılmış bilimsel çalışmalar ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı (AFAD) verileri de incelenerek sığınmacıların nüfus, sosyal, ekonomik ve demografik yapılarına istatistiksel veriler üzerinden kısaca değinildikten sonra sosyal içerme ve güvenlik uygulamaları açısından Michel Foucault'un "Güvenlik, Toprak, Nüfus" eseri başta olmak üzere bu konuda çalışmalar yapmış düşünürlerin fikir ve eserleri esas alınarak durum değerlendirmesi yapılacaktır.

Devamında Suriyelilerin gelecek algısı ve Türkiye'de gelecek beklentileri üzerine yapılmış çalışmalar ve raporlar analiz edilerek Suriyeliler üzerinden Türkiye'yi yakın gelecekte bekleyen güvenlik sorunları ortaya koyulacak, Suriyelilerin geleceği meselesi irdelenerek, Türk devlet yönetiminin Suriyelilere yönelik göç politikalarının biyopolitik çözümlemesi ve uygulamalarının eleştirel analizi yapılarak çalışma sonuçlandırılacaktır.

1.4.1. Araştırma Kısıtları

Literatüre katkı bölümünde de değinildiği üzere Suriyelilerin göçü konusunda pek çok çalışma olmasına rağmen göçün biyopolitik bakış açısıyla değerlendirilmesi adına yapılan çalışmaların çok kısıtlı olması ve bunların genelde kısa makale ya da bildiri şeklinde sunulması, araştırmanın en büyük kısıtları olarak söylenebilir. Ayrıca sayıları milyonları bulan ve pek çok kente yayılmış olan Suriyelilere ait gerçek sayısal verilere ulaşılması için kamusal kurumların güncel duyuru ve açıklamalarının beklenilmesini zorunlu kılmıştır. Tüm bunların yanında da biyopolitika/biyoiktidar kavramlarının ülkemizde akademik alanda yeni yeni yer bulması, tanımlamalara dair görüş farklılıklarının yaşanması ve *göç-güvenlik-biyopolitika* kavramlarının bir arada neredeyse hiç kullanılmayışı önemli kısıt olarak görülmüştür.

1. 5. LİTERATÜR

Çalışma kapsamında Biyopolitika, Göç ve Suriyeliler ile Güvenlik konularından oluşan kitap, makale, rapor ve mevzuatlar incelenmiştir. Bunların yanında kurumlar, üniversiteler ve STK'ların yayınlamış olduğu raporlar da incelenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili çalışmış olan akademisyen görüşleri ve 18 yıllık askeri alan tecrübelerimden de faydalanılmıştır.

Özellikle biyopolitika kavramının akademik alanda tartışılmaya başlanması ülkemizde 2000'li yıllarda başladığı ve bu konuda ortaya konulan çalışmaların farklı alanlara dağılmış tez ya da makale düzeyinde kalıyor olması, Türkçeye çevrilen eserlerin ise kısıtlı sayıda olması kavram hakkında literatürün kısır olmasının nedenlerindendir. Her ne kadar biyopolitika kavramı ilk anda sağlık alanını çağrıştırıyor gibi olsa da, tezde Foucault'un 1978-1979 yıllarında verdiği derslerden derlenen "Güvenlik, Toprak, Nüfus" isimli çalışma ve diğer eserlerinde bahsettiği biyopolitika/biyoiktidar incelemeleri kavrama yüklenen anlam olarak esas alınmıştır.

1.5.1. Göç ve Suriyeliler ile ilgili Literatür

Suriyeliler ve göç konusu beraber ve bağımlı incelendiğinde Türkiye'de çok sayıda akademik çalışma göze çarpmaktadır. Güncel konular ve sorunlar dâhil olmak üzere Suriyeli göçü üzerine sağlık, eğitim, nüfus, güvenlik, ekonomi vb. alanlar başta olmak üzere birçok anket, makale, tez ve yayın literatürde yer almaktadır. Ancak Suriyelilerin ülkemize göç etme durumu ve geri dönüş konusunun güncel olarak devam etmesi ve ülkemizde bulunan ve sığınan Suriyeli sayısının dört milyona yakın olması nedeniyle literatürde bulunan birtakım araştırmalar güncelliğini yitirmiş yahut yapılan önermeler günümüzde geçerliliğini koruyamamıştır. Ayrıca konunun toplumsal hassasiyetinden dolayı yapılan araştırmalara kurumlarca kısıtlı izinler verilmesi, araştırmacıların genelde dil probleminden dolayı tercüman aracılığı ile sorunları ve konuları irdelemesi ve ölçümlere dayalı analizlerin genelde şehirler bazında yapılmış olması gibi sebeplerden ötürü dar kapsamlı sonuçlar elde edildiği de görülmektedir. Nitekim Mardin ilinde bulunan Suriyeliler ile

Hatay ilinde bulunan Suriyeliler veya Kilis ilinde bulunan Suriyeliler farklı kültürel ve etnik temellere dayanabilmektedir. Bu durumda beklentileri, algıları, gelecek tasavvurları gibi konularda birbirlerinden farklı görüşlere sahip olmaları ihtimalini güçlendirmektedir. Sayılan sebeplerde göz önünde tutularak tez de göçün yoğun olarak yaşandığı ve güncel nüfusa erişildiği 2014-2015 yıllarından sonra literatüre giren çalışmalar ve açıklanan veriler öncelik olarak incelenmiş ve esas alınmıştır. Bu tarz çalışmalar da genel olarak makale, tez ve bildiri şeklindedir.

Suriyeliler ve göç konusu tezin ana eksenini olan biyopolitika kavramı üzerinden ele alınacağından, biyopolitika/biyoiktidar kuramında nüfus ve yönetim şekli temelinde hukuki durum, barınma alanları, sağlanan hak ve yüklenen sorumluluklar ile bunlar neticesinde Suriyelilerin gelecek beklentileri incelenen literatüre esas teşkil etmiştir. Ancak Suriyeliler hakkında biyopolitik bakış açısıyla göç değerlendirmesi ve yönetimi alanında yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu kapsamda; Dürgen B. (2015), Örselli E. (2016) ve Ihlamur Öner S. (2015) gibi birçok araştırmacı Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü, uygulama ve teoride Suriyelilerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler, uluslararası koruma bakımından mülteci ve sığınmacı kavramlarını incelerken, Nurdoğan A.K., Dur A.İ.B. ve Öztürk M. (2017) mülteci mevzuatı alanında yanlış kullanılan ve birbirine sıklıkla karıştırılan kavramları irdemişler, mültecilik meselesinin bugün ulaştığı boyutu ve ülkemizin bu mevcut mülteci sorunundan ne kadar etkilendiği, özellikle Suriye'deki iç savaşının etkisinde sığınmacılığın geldiği noktayı ortaya koymuşlardır. Yılmaz A. (2014) göçün tarihsel süreci, göç veren/alan ülkeye ve transit ülkeye etkilerini Suriyeliler üzerinden değerlendirirken, Kartal B. ve Başcı E. (2014) Avrupa Birliği ülkelerinin zorunlu büyük göç dalgalarını kendi sınırlarının dışında tutmayı amaçlayan göç politikalarının Türkiye'yi düzensiz göç konusunda tampon ülke durumuna getirdiğini ve bu durumun ekonomik, hukuki, toplumsal ve siyasi etkilerini dile getirmişlerdir. Bunların karşısında Örselli E. ve Babahanoğlu V. (2016) Türkiye'nin kurumsal olarak göç yönetimi ve mevzuatı ile göç politikalarının tarihsel değişimine değinerek Türkiye'de göç olgusunun yönetilmesine dair verileri ortaya koymuştur.

Suriyelilerin sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri, yerel halkın bu insanlara bakış açısı ve ulusal güvenlik mekanizmalarının işleyişi de ülkemizde bulunan bu nüfusun yönetim araçlarında belirleyici rol oynamaktadır. Bu etkilerin uyum ve Suriyelilerin gelecek beklentileri üzerindeki rolü de oldukça fazladır. Apak H. (2014), Mardin ili örnekleminde Suriyelilerin can güvenliği endişesi ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle güvenli buldukları ve yaşadıkları yere coğrafi açıdan yakın olan Türkiye'yi göç ülkesi olarak seçtiklerini ortaya koyarak her ne kadar Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentisinin iyi yönde yüksek olduğunu belirtmiş olsa da, örneklem grubunun sayısal yeterliliği, araştırmanın yapıldığı il olan Mardin'de yaşayan halk ile kültürel yakınlıklar, ekonomik durum eşitlikleri vs. göz önüne alındığında örneklem grubundan geleceği iyi görmeyen 59 kişi (%44,7) oldukça yüksek bir oranı temsil ettiği hususunu göz ardı etmiştir. Yapılan araştırmalarda en çok değinilen ve çözüm aranan sorunun ise kalıcılık ve entegrasyon etrafında toplandığını söylemek mümkündür. Sosyal uyum sürecinin ve buna bağlı olarak politika üretilmesinin zorunlu olduğunu savunan Düzkaya H. (2016) kabul ekseninde politik tedbirler alınması gerekliliğini vurgulamıştır. Suriyelilerin uzun süre ya da sürekli Türkiye'de kalacağı varsayımından yola çıkarak, bir entegrasyon problemi olarak değerlendirilmesi ve bu kapsamda sağlık, eğitim, barınma konuları başta olmak üzere çalışma hayatı, sosyal yardım ve yerel hizmetler gibi alanlarda birbirinden bağımsız olarak masaya yatırılması, ayrıca tüm toplumu içine alacak şekilde bir çözüm üretilmesi ülkemiz açısından kaçınılmazdır (Ercoskun, 2015). Bu kapsamda toplumsal uyum, güvenlik, sağlık, eğitim ve istihdam gibi birçok alanda iç dinamikleri doğrudan etkileyen ve bu etkinin uzun yıllar daha devam edeceği varsayılan Suriyeliler meselesinde, Türkiye'nin mevcut ulusal dengeleri de koruyacak şekilde kısa ve uzun vadeli politikaları hayata geçirmesi bir zorunluluktur (Akgül, Kaptı ve Demir, 2015).

Suriye'den gelen toplu göçlerin ekonomi, toplumsal uyum, güvenlik, sağlık, eğitim ve istihdam anlamında birçok sorunu da beraberinde getirdiği hemen hemen tüm çalışmalarda belirtilmiştir. Suriyelilerin karşılaştıkları problemler ve Türkiye'ye bu konuda yapılan iç-dış eleştirilerin genel olarak; sığınma merkezlerinde bulunan kişilerin hukuki statülerinin yetersiz olduğu, mültecilere tanınan haklardan mahrum kaldıkları, barınma merkezlerinin

denetime açık olmadığı, kapalı alanlarda yaşamaya mecbur bırakılan insanların psikolojik problemler yaşayacağı, barınma merkezlerinin sınıra çok yakın olması nedeniyle güvenlik açısından riskli olacağı gibi hususlar etrafında birleştiği görülmektedir. Ayrıca toplumda duyarlılık olarak Suriyelilerin yöre halkını tedirgin ettiği, özellikle Hatay’da bir mezhepsel çatışma olabileceği ve Suriyelilerin yine Hatay başta olmak üzere şehirlerde ekonomik dengeleri bozduğu (Canyurt, 2015) yönünde olumsuz eleştiriler de bulunmaktadır.

1.5.2. Güvenlik ve Göç ile ilgili Literatür

Güvenlik kavramı varlığı sürdürebilmek için koruma amacı taşıyan her durumda karşılaşılan bir olgudur. Bu olgudan söz edebilmek için bir veya daha fazla tehdidin yahut tehdit algılamalarının bulunması gereklidir. Daha geniş bir açıdan bakıldığında güvenlik; “bir bireyin, ailenin, grubun, toplumun, devletin veya devletler grubunun varlığını sürdürebilmesi için çevresinde tehdit olarak algıladığı olaylara karşı kendisini emniyete alma ve koruma amacıyla almış olduğu önlemler ve tedbirler bütünü” olarak tanımlanabilir (Dedeoğlu, 2003)

Lucretius ve Cicero tarafından “securitas” olarak ortaya çıkarılan güvenlik kavramı 1. yüzyıldan itibaren temel bir siyasi kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, güvenlik kavramının otoriter süper devletin doğuşu ile bağlantılı olarak ele alınan ve Thomas Hobbes ile gündeme gelen başka bir kökeni de vardır. Arends bu temelde güvenlik kavramını; Atinalıların kendi imparatorluklarının yıkılmasının önüne geçme niyetleri, Roma securitas’ının dini vurguları ve Hobbes felsefesinin iç savaşı önleme amacının “hayali bir birleşimidir” diye savunmuştur (Brauch, 2018).

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya konulan güvenlikle ilgili eserlerde kavramın genel çerçevesi kısıtlı olarak ele alınmış, güvenliğin sadece askeri boyutu ekseninde ve uluslararası ilişkiler alanında geleneksel yaklaşımlarından biri olan realist bakışa uygun kavramsallaştırmalar yapılmıştır (Yılmaz, 2007). Realist yaklaşımda devletlerarası alandaki politikaların temelini egemen devletlerin askeri güvenlik konuları

oluşturmaktadır (Akçadağ, 2012). Eleştirel güvenlik çalışmaları ise güvenliğin öznesini yalnızca devlet olarak değil toplum ve bireyler şeklinde genişletmiştir.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte askeri alandaki tehditler gitgide azalmaya başlamış, geleneksel güvenlik anlayışındaki güvenlik tanımının dar kapsamı sorgulanarak önceden göz ardı edilen sorunlar güvenlik kapsamında gündeme alınmaya başlamıştır. Askeri alandaki sorunların dışında “ekonomik, siyasi, toplumsal sorunlar, çevre kirliliği, etnik çatışmalar, salgın hastalıklar, uluslararası kaçakçılık” alanlarında birçok başlık güvenlik kavramı etrafında incelenmeye başlanmıştır (Rumelili ve Karadağ, 2017). Barry Buzan “People, States and Fear” adlı kitabında güvenliğin “askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel” olmak üzere beş sektörde incelenmesi gerektiğini söyler. Barry Buzan’ın bu “beş sektörde güvenlik” yaklaşımını saydığı kitabı, devlet merkezli ve askeri olmayan güvenlik anlayışını sorgulayan ilk eserlerden sayılabilir (Açıkmeye, 2014). Soğuk Savaş’ın bitmesinden hemen sonra klasik anlamda güvenlik tehditlerinin azalmasıyla birlikte eleştirel güvenlik kuramları, yine bu dönemde artış eğilimine giren nüfus hareketliliği ve göç/iltica konusuna ilgi duymaya başlamış ve göç/iltica sorunu toplumsal güvenlik ve güvenlikleştirme kavramlarının en çok kullanıldığı konulardan biri olmuştur.

Beş sektörlü güvenlik yaklaşımı içerisinde göç ve güvenlik ilişkisi açısından en önemli güvenlik kavramı toplumsal güveniktir. Toplumsal güvenlik kavramında Kopenhag Ekolü toplum ile devlet arasında bir ayrım yapar. Toplumsal güvenlik, devleti değil toplumsal kimliği, biz algısını ya da topluluk birimlerini referans alır. Bu topluluklar, uluslar, dini ya da etnik topluluklar olabilir (Waeber, 1993). Toplumsal güvenlik “dil, kültür, din, milli kimlik, örf ve adetler gibi geleneklerin sürdürülmesi” ve ‘değişen koşullar içinde ve var olan veya muhtemel tehditlere karşın, bir toplumun özünü devam ettirebilmesi’ olarak tanımlanır (Waeber, 1993). Örneğin, göçmenlerin toplumsal barışı tehdit ettiğine dair söz edimi referans nesnesi olarak toplumu almaktadır. Göç ve güvenlik arasındaki ilişkinin önemli bir boyutu; güvenlikleştirme olgusunun devlet yerine toplumu referans nesnesi olarak

alması ve toplumsal güvenliği bu şekilde bir güvenlik konusu olarak inşa etmesidir (Rumelili ve Karadağ, 2017).

Kopenhag Ekolü göç olayını toplumsal kimliğe karşı potansiyel tehdit olarak algılanan başlıklardan biri olarak açıklar. Buna göre “göç nedeniyle oluşan nüfus bileşimindeki değişim, X kimliğinin bütünlüğü ve homojenliği” algısına bir risk oluşturur (Buzan, Waever ve Wilde, 1997). Bigo, özellikle göç bağlamında, toplumsal güvenlik ile devlet güvenliği arasında keskin bir ayrım yapılmasını sıkıntılı bulur ve göçün bir tehdit algısı yaratması, söz konusu topluluğu ve kimliğini muhafaza eden devletten ayrı düşünölemeyeceğini vurgular. Milli kimliğin muhafazası, o ölkenin sınırları ve onların koruyucusu devletle eşdeğerdir. Bu nedenle de göç, hem devletin kendisine hem de topluma bir tehditmiş gibi algılanır (Bigo, 2002, akt. Rumelili ve Karadağ, 2017) Güvenlikleştirme teorisinin ikinci kuşak önemli araştırmacılarından olan Huysmans (2006)’da, toplumsal güvenlik kavramını eleştirerek, “göç algısının toplumsal kimliğe ve onun bekasına yönelik bir tehdit algısı yaratması kavramsal olarak muğlaklık doğurur, çünkü toplumsal olanı tanımlamak, kavramsallaştırmak pek mümkün değildir” der. Göç meselesi daha çok siyasal yapının inşasına ve yönetimine, aynı zamanda da topluluğun içindeki güven yönetimine dair bir tehdit algısı yaratır (Rumelili ve Karadağ, 2017). Şüphesiz Suriyelilerin göçü üzerinden Türkiye’de güvenlik sektörüne bakış sadece askeri ve toplumsal güvenlik alanında olmadığından çalışmamızda Suriye’den Türkiye’ye yönelen zorunlu göçün sınır, askeri, ekonomik, toplumsal güvenlik sektörüne etkileri ilerleyen bölümlerde başlıklar halinde değinilmiştir.

Şemşit S. (2010) göç olgusunun yönetiminin toplumsal güvenliğin sağlanmasında önemli bir rol üstlendiğini söyler. Suriyelilere Türkiye’nin uyguladığı geçici koruma rejiminin sürdürülebilir olmadığını vurgulayan Güneş M. (2015), Türkiye’nin başta sınır güvenliği olmak üzere Suriye iç savaşı devam ettiği sürece, konunun kamu güvenliğine dair birçok sorunu beraberinde getireceği ve bu sorunların da kısa sürede sona ermeyeceğini iddia eder. Ağır O. ve Sezik M. (2015) ise Suriyelilerin neden olabileceği güvenlik sorunlarını ele alırken; barınma merkezlerinde yaşayanlar, barınma merkezlerinde olmamakla birlikte kayıt altına alınanlar ve hiçbir şekilde kaydı

olmayanlar olarak Suriyelileri üç başlık altında toplamışlardır. Sınır güvenliği ile ilgili sorunların yanında bu üç sınıflandırmaya tabi sığınmacıların neden olabileceği güvenlik sorunlarını da ayrı ayrı değerlendirmişlerdir. Ağır ve Sezik Suriyelilerin sebep olabileceği muhtemel en önemli güvenlik tehdidi olarak yerli nüfus içerisinde halihazırda var olan tepkinin yapılabilecek bir kışkırtma ile şiddet içerikli kitlesel bir tepki haline gelmesi ihtimali üzerinde dururlar.

Farklı bir bakış olarak Şener B. (2017); insan güvenliğini sağlamadaki başarısızlıkların sonucu olarak ortaya çıkan uluslararası zorunlu göçün yine insan güvenliğine yönelik bir tehdit haline geldiğini savunurken, Eroğlu D. (2015); Türkiye'de yapılacak göç ve güvenlik ile ilgili çalışmalarda, Suriyeli göçünün, mali ve insani boyutları üzerine odaklanılmasını tavsiye etmiştir. Suriyeliler özelinde göç ve güvenlik literatürü ülkemizde oldukça geniş bir yelpazede yer alarak göç ve güvenliğin askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal boyutlarıyla birçok çalışmada incelenmiştir.

1.5.3. Biyopolitika (Michel Foucault) ile ilgili Literatür

Öncelikle belirtmek gerekir ki; Türkiye'de Biyopolitika kavramının akademik alanda yeni kullanılıyor olması, Foucault'un kavram hakkındaki yaklaşımlarının literatürde Agamben'in tanımlamaları kadar net olarak çözümlenememesi, kavram ve ilgilendiği konuların alan olarak geniş bir perspektifte bulunmaması, Biyopolitika/Biyoiktidar kavram tanımlamaları ya da yaklaşımları çalışmalarının yazar ya da araştırmacıların çıkarımlarıyla paralel fikirlerden meydana geldiği görülmektedir. Nitekim modadan nüfus politikasına, güvenlik alanından sağlık sektörüne kadar hitap ettiği devlet aygıtlarının çeşitliliği, biyopolitika kavramını daha karmaşık ve yoruma açık hale getirdiği akademik yazın alanında da hemen fark edilmektedir. Bizim çalışmamızda felsefe olarak Michel Foucault çıkarımları üzerinden *göç eden nüfus üzerindeki uygulamaların biyopolitikanın neresinde olduğu* ele alınacak olmasından bahisle ülkemizdeki biyopolitika kavramsallaştırmasında da bu alana odaklanacaktır.

Foucault ve diğer kuramcılarının biyopolitika kavramlarının kısaca karşılaştırmasını yapan Gölbaşı Ş. (2015), Agamben, Negri ve Hardt'ın kavrama yaklaşımlarını aktarmıştır. Uluçay H. (2016) Foucault'un bilgi-iktidar-kendilik çözümlemeleri ekseninde Türkiye'de 1980-2009 döneminde nüfus hareketi pratiğini ortaya koyarken, Civelek H.Y. (2016) ise Nüfus üzerinden gerçekleşen politik öznenin, iktidarın biyopolitik alanının aslında kendisi olduğuna değinerek yeni gelenin/alt nüfusun yerli olana/üst nüfusa entegrasyonunun, mültecilerin hayata bağlanma mücadelesi verdiği her sosyal ve kültürel bağlamdaki işbirliğiyle, özelde yerel halkın genelde kamuoyunun onay ve desteğinin oluşturulmasındaki başarı ile ciddi bir ilişkisi olduğunu vurgulamıştır. Bunların yanında biyopolitikanın yerel düzeyde işleyen biyoiktidar mekanizmalarından yararlanarak çeşitli fenomenler ile (sağlık, beslenme, doğum oranları, cinsellik vb.) nüfusu yönettiğini vurgulayan Güler Ö. (2016), biyopolitikanın içinde tekil olarak bedenlerin disiplininin ve biyolojik bir bütün halinde nüfusun denetiminin beraber çalıştığını dile getirmiştir. Sağlık alanına daha yakın olmakla birlikte Arpacı M. (2015) ise, biyopolitik “stratejilerin hıfzıssıhha, terbiye ve öjeni alanında iç içe geçtiğini” savunarak bu üç alanın “beden ve nüfus politikalarının hakikat kaynağı, tıbbi ve pedagojik bilgi havuzları, güncel ihtiyaçlara yanıtlar üreten disiplinlerin kesişme noktaları ve kurumları inşa eden düzenekler” olduğunu ileri sürmüştür. Koca T.B. (2014) ise Foucault'un biyopolitika kavramsallaştırmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni güvenlik yapısında biyopolitik yönetimin nasıl işlediğini ele alarak “Frontex ve Frontex'in Türkiye-Yunanistan sınırındaki rolü” bağlamında kalkınma politikasının, batıdaki gelişmiş devletlerin güvenliğini sağlayarak garanti altına almayı hedefleyen bir toplum politikası olduğunu savunur.

Biyopolitika kavramsallaştırması hakkında kapsamlı bir inceleme olarak karşımıza çıkan *"Türkiye'de Biyopolitikanın Ölü Doğuşu: Türkçe Akademik Yazın Alanında Biyopolitika Kavramının Alımlanma Biçimleri"* başlıklı makalesiyle Özpolat G. (2015); ülkemizde biyopolitika kavramının alımlanma şekillerini ortaya çıkarmayı, kavramla ilgili algı kategorilerini görünür kılmayı hedeflediğini belirterek biyopolitikanın bir yüzünün de kaçınılmaz bir biçimde ölüm politikası olduğunu gösteren Agamben'in

perspektifine de değinmiştir. Özpolat, Türkiye'de biyopolitika kavramının Michel Foucault'un bakış açısından yola çıkarak üç farklı şekilde ve genel olarak akla gelen ilk anlamlarıyla kısır bir perspektifte yorumlandığını hatta değiştirildiğini iddia ederek, “Foucault'un kendi kavramsallaştırmasında biyopolitikanın her şeyden önce yaşamı tehdit eden risk faktörlerini beden ve nüfus üzerinden tanımlanabilir, hesaplanabilir ve dolayısıyla yönetilebilir hale getiren yaşatmaya yönelik genel stratejiye verilen isim” olduğunu belirtmiştir.



2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. BİYOPOLİTİKA KAVRAMI

2.1.1. Biyopolitika Kavramı Ve Tarihsel Gelişimi

Son yıllarda Türkçe akademik yazın alanında da sıkça rastlanılan bir kavram olan biyopolitika aslında sözlükteki anlamıyla neyi ifade ettiği az çok açık olsa da birçok farklı disiplin ve yazın alanında farklı betimlemelerde kullanılmaktadır. Etimolojik açıdan bakıldığında *bios* (yaşam) kelimesi ile *politica* (politika) kelimelerinden türetilen *biyopolitika*, en yalın ve çıplak haliyle *yaşam politikası* ya da *yaşamla ilgilenen politika* anlamını taşımaktadır. Bu bakımdan biyopolitika kavram olarak istatistik, demografik, nüfus ve salgın hastalıklar ile biyoloji gibi disiplinlere ait özel politik bakışın ortaya çıkışına işaret eder (Lemke, 2013).

Biyopolitika kavram olarak klasik egemenlik öğretisinde bir sapma noktası olarak da değerlendirilebilir. Önceki dönemlerdeki egemenlik anlayışı bedeni yönetmek yerine ölüme terk etme gücü ve söylemi üzerine kuruluyken, biyopolitik anlayışa göre iktidarın asıl etki alanı bedenlerin egemenlik altına alınması değil, onların yönetim mantığı üzerinedir. Biyopolitika yalnızca bedenlerin hâkim iktidar tarafından kontrol edilmesi değildir; kavramın ortaya çıkmasını sağlayan ilişkiler bütünü içinde tartışılırsa anlam kazanacaktır. Bu bakımdan biyopolitika, hâkim iktidarın salt bedenleri yönetme gücünü değil; bunun yanında dönüştürme ve yönlendirme gücünü de kapsayan kapsamlı bir yönetsel güç bileşenini ortaya koyar (Baştürk, 2013). Her şeyden önce biyopolitika sistematik bir şekilde işleyen iktidar bütünüdür. Bir iktidar aygıtı olarak biyopolitika, beden insanın iktidara tabi kılınması sürecidir ve bu açıdan iktidar ile birey arasında var olan egemenlik ilişkisi biyopolitikayı tanımlamakta kısır kalır (Baştürk, 2013).

Biyopolitika kavramının Türkiye'deki akademik yazın alanında popüler hale gelmesi her ne kadar Michel Foucault'un kavram hakkında kendine has

yüklediği anlam içeriğine dayansa da, biyopolitikanın kavram olarak yüz yıla yakın bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Lemke (2013), İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellen'in muhtemelen kavramı ilk kullanan kişi olduğundan bahsetmiş olsa da, Özpolat (2015), Modus Operandi isimli dergide yayınlanan makalesinde kavramın "*isim babası*" ve literatüre kazandıran kişinin 28 Aralık 1911'de yayınladığı "*Bio-politics*" isimli kısa makale ile G. W. Harris olduğunu savunur.

Giorgio Agamben'in Kutsal İnsan kitabı ve Carl Schmitt ile Hannah Arendt'in kavramsal yönelimleriyle beraber biyopolitika kavramı yeni bir anlam kazanmıştır. 2000'li yıllarda Antonio Negri ve Michael Hardt ile birlikte neoliberal politikalarının sonuçlarıyla özdeşleştirilerek daha neo-marksist bir bakış açısından ele alınmıştır (Çingir ve Erdağ, 2017). Kavram, 11 Eylül'den sonraki uluslararası teröre karşı verilen savaş, neo-liberalizmin ortaya çıkışı, ırkçı söylemler ve soykırım, çevre sorunlarının yönetimi, biyolojik araştırmalar, insan kopyalama gibi biyotıbbi ve biyoteknolojik yenilikler ile göç ve mülteci yönetimi gibi birbirinden oldukça farklı konular üzerinde değerlendirme yapmak için de bir araç olmuştur (Lemke, 2013). Günümüze gelindiğinde ise Michel Foucault'un biyopolitika üzerindeki tartışmaları sosyal bilimler alanında oldukça geniş bir karşılık bulmuştur. Ne var ki Foucault'un 1977-1978 yıllarında College de France derslerinde muğlak bıraktığı kavram, ölümünden sonra pek çok farklı alanda farklı biçimlerde kullanılmaya devam edilmektedir.

2.1.2. Michel Foucault ve Biyopolitika Kavramı

Foucault biyopolitika kavramını ilk kez 1974 yılında Rio de Janeiro Devlet Üniversitesi'nde verdiği üç bölümlü bir seminerin "Toplumsal Tıbbın Doğuşu" konulu ikinci oturumunda kullanır. (Koyuncu, 2016). 18. yüzyılda dönüşüm geçiren tıp ve sosyal bilimler alanlarının nüfus üzerindeki sirayet noktalarının genişlemesi, modern tıbbın devlet, toplum ve birey üzerindeki etkileri ele alındığında, Foucault'nun modern tıbbı, iktidar ve yönetim biçimleriyle iç içe geçirmesine giden süreç ve biyopolitika kavramına yüklediği anlam daha somut olarak ortaya çıkar. Foucault 1976 yılında verdiği

derslerinde 18. yüzyılın ikinci yarısında disiplinci olmayan yeni bir iktidar teknolojisinin ortaya çıktığından ve bu iktidar teknolojisinin bedenle ilgilenen disiplinden farklı olarak uygulama alanının insanların yaşamları, başka bir ifadeyle beden-insan yerine yaşayan insanla ilgilendiğinden bahseder. Bireyselleştirme ile bedenler üzerinde kurulan disiplinci iktidarın anatomi-politiğinden farklı olarak yaşayan insan yönünde gerçekleşen iktidara *biyoiktidar* adını veren Foucault, bu yeni iktidarın kendine özgü mekanizmaları ve yöntemleri için de biyopolitika kavramını kullanır (Foucault, 2002). Foucault'a göre, 18. yüzyılın sonuna doğru biyoiktidarın ortaya çıkmasıyla birlikte, uzun yaşam süresi ve yaşamın üretkenliğine bağlı süreçler hesaplanarak bir takım yönetim teknikleri yoluyla insan bedeninin siyasal varlığı göz önüne serilmiştir. Bir başka ifadeyle tarihte ilk defa insan *hukuk öznesi* değil de *bir tür* veya *yaşayan bir canlı* şeklinde algılanmaya başlanmıştır (Özpolat, 2015). Foucault açısından biyopolitika kavramı iktidarın anlaşılması için en önemli araçtır. Çünkü Foucault'un iktidarı anlamlandırmak için kullandığı temel kanıt, iktidarın ilişkisel yaklaşımıdır. (Baştürk, 2013). Foucault'nun biyopolitikası, bedenlerin disipliniyle biyolojik bir olgu olan nüfusun denetimini yerelde işleyen biyoiktidar mekanizmaları üzerinden bir arada işler. Bu nedenle Foucault'nun bakış açısından biyopolitikayı bir biyoiktidarlar bütünü olarak değerlendirmek mümkündür.

Foucault biyopolitikanın uygulama alanlarının birkaçını "*Toplumu Savunmak Gerekir*" seminerlerinden 17 Mart 1976 tarihinde aktardığı derslerinde üç başlık altında toplar (*doğum oranı, hastalık oranı ve çeşitli biyolojik yetersizlikler*) ve biyoiktidarın müdahale zeminini bunlar üzerinden belirlediğini savunur. Foucault'a göre hukuk kuramı, aslında yalnızca bireyi ve toplumu biliyordu. Diğer disiplinlerde birey ve onun bedeniyle ilgiliydi. Ancak biyopolitikada tam olarak konu hukukçuların tanımladığı toplum ya da sadece beden-birey de değildi (Foucault, 2002). Foucault bu yeni iktidar teknolojisinden şöyle bahseder;

"Bu yeni bir bedendir: çok sayıdaki beden, sonsuz olmasa da en azından sayımı zorunlu olmayan sayıda bir sürü başı olan bir bedendir. Bu, "nüfus" kavramıdır. Biyopolitiğin işi nüfustadır ve siyasal sorun olarak, hem bilimsel hem siyasal sorun olarak, biyolojik sorun ve iktidar sorunu olarak nüfus, sanırım bu noktada ortaya çıkıyor. Biyopolitiğin yöneleceği şey, toplumda kendi zamanı içerisinde ele alman bir nüfus içinde meydana gelen belirtisiz, rastlantısal olaylardır" (Foucault, 2002).

Biyopolitikanın disiplinci mekanizmalara benzer şekilde aslında güçleri en üst noktaya çıkarmaya çalışan ve bu güçlere sahip olmaya yönelik olan, fakat tamamen farklı yöntemlerle çalışan mekanizmalar olduğundan bahseden Foucault, biyopolitikada disiplinci mekanizmadan farklı olarak, bedene yönelik bir çalışmayla ortaya çıkacak bireysel bir terbiyenin mevzubahis olmadığını dile getirir. Foucault'a göre biyopolitikanın ortaya çıkardığı mekanizmalarda önce ileriye yönelik kestirmeler, istatistiksel öngörüler, geniş çaplı önlemler söz konusu olacak ve etrafına güvenlik mekanizmaları yerleştirilen bir canlı varlık nüfusunun yaşayış biçimini en iyi duruma getirebilmek için gayret gösterilecektir. Başka bir deyişle hayatın biyolojik süreçlerini göz önünde tutarak canlı nüfus üzerinde bir disiplin değil ancak bir ayarlama yapmak söz konusu olacaktır (Foucault, 2002). 18. yüzyılda devletler yalnızca tebaalarla hatta toplumla değil, kendine has olguları ve doğum, yaşama süresi, sağlık durumu, hastalıkların sıklığı, ölüm, beslenme vb. kendine özel değişkenleriyle var olan bir yaşayan nüfusla karşı karşıya olduklarını fark ederler (Foucault, 2003). 18. yüzyılda nüfus bir doğa fenomeni idi, insanların biyolojik nitelikleriyle bağlantılıydı; onların iradesini aşan ve ölüm, doğum, hastalık gibi değişkenler bakımından anlaşılmaya elverişli kendi yasalarına sahip bir bütündü. Nüfusun doğası bu bağlamda farklı iktidar teknikleri gerektirir. İşte Foucault bu teknikler bütünü *yönetimsellik* kavramı altında irdeler (Özdil, 2016). İktidarın yönetimselliği, elindeki güç ve baskı araçlarıyla toplumu kuşatması değildir. Yönetimsellik, iktidarın fiziki zorlayıcılığını arka plana çeken ve bu araçları direkt ortaya koymayan ancak var olan bütün ilişkileri düzenlerken bireyleri tekrardan tanımlayan bir hükümet etme modelini ifade

etmektedir. Bu yönüyle kavramsal olarak yönetimselliğin en kritik aracı biyopolitika olmaktadır (Baştürk, 2013).

Netice olarak yönetim ve siyasal alanda 18. Yüzyılın sonunda disipliner iktidarı dışlamayan fakat onun gibi de olmayan bir iktidar modeli ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu iktidar odak noktası olarak canlı varlık insanı belirlemiştir. Foucault'un (2011) biyoiktidar olarak tanımladığı bu yeni iktidar yaşama has olan doğurganlık, ölüm, salgın hastalıklar vb. olguları önemsenerek canlı varlık insanın yaşama hakkının garantiye alınması ve yaşatılması için politika üretilir. Yönetimselliğin içindeki bu politikalar bütünü Foucault derslerinde tür insanın biyopolitiği olarak karşımıza çıkar.

2.1.3. Türkiye'de Foucault'nun Biyopolitika Kavramı

Michel Foucault ve biyopolitika kavramı Türkiye'de mimarlık, tıp, sanat, moda, eczacılık, göç ve yönetim gibi geniş bir yelpazede kendisine yer bulurken, ne yazık ki alımlanma ve yorumlanma biçimleri Foucault'un kavrama yüklediği anlamın ötesinde tamamen yazarların bakış açılarına göre anlamlandırılmıştır. 2000'li yıllarda Türkçe akademik yazın alanına taşınmaya başlamış olmasına rağmen Foucault ve onun biyopolitika kavramını net olarak ortaya koyan bir çalışma bulunduğu söylenemez. Yine kavrama yüklenen anlamların muğlâk ve dağınık olması literatürün oluşması önünde en büyük engellerden biri olduğu görülmektedir. Türkiye'de biyopolitika kavramının alımlanma biçimleri ve kavrama yüklenen anlamlarla ilgili en kapsamlı incelemelerden birisini, Gürhan Özpolat, 2015 yılında yayınlanan *"Türkiye'de Biyopolitikanın Ölü Doğuşu: Türkçe Akademik Yazın Alanında Biyopolitika Kavramının Alımlanma Biçimleri"* isimli eleştirel makalesinde yapmıştır. Özpolat makalesinde Türkiye'de biyopolitika kavramının akademik alanda alıntılanma şekillerini ortaya koymayı, biyopolitika kavramıyla ilgili algı kategorilerinin görünmesini sağlamayı hedeflediğini belirterek, biyopolitika kavramının akla gelen olabilecek ilk anlamlarıyla oldukça kısır bir şekilde yorumlandığını, hatta değiştirildiğini iddia etmiştir. Yazara göre; "Türkçe akademik yazın ölçeğinde, birkaç istisna dışında, Foucault'un biyopolitika kavrayışı araçsallaştırılmış, tartışmalar onda olup bitmese dahi onun üzerinden

yapılmıştır. Ve bu duruma bir yönüyle, Foucault'un bizzat kendisinin biyopolitika kavramını muğlâk, biyoiktidar çözümlemesini ise eksik bırakmış olmasının neden olduğu öne sürülebilir (Özpolat, 2015). Türkiye ölçeğinde Foucault ve O'nun biyopolitika kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların büyük bir bölümü, Foucault'nun beden veya nüfus çıkarımları ya da yazarların yorumlama biçimlerine göre nihayeti çok farklı anlamlara gelen konularla ilişkilendirilmiştir.

Biyopolitika kavramı ve Foucault'nun düşüncesi Türkiye'de genel olarak sağlık, nüfus ve güvenlik konularında karşılık bulurken son yıllarda Suriye'den Türkiye'ye yaşanan ve tüm Avrupa'da etkisi altına alan göç konusu da eklenmiştir. Ancak gerek Foucault'dan yapılan alıntılar gerekse yüklenen anlamlar bakımından göz ardı edilen en önemli unsurun her toplumun kendi doğasına özgü olarak bedene ilişkin tanımı ve söylemleri olduğu söylenebilir.

Foucault'un kavrama yüklediği anlamda biyopolitika ilk önce yaşamı tehdit eden risk unsurlarını nüfus ve beden üzerinden açıklanabilir, hesaplanabilir ve devamında yönetilebilir bir şekle getiren nihayetinde yaşatmaya yönelik bütüncül stratejiye verilen addır (Özpolat, 2015). Ne var ki Türkiye'de kavramın kullanılma şekillerine bakıldığında Foucault'un kavramsallaştırmasının çok ötesinde biyoloji ve politika kelimelerinin türevlerinden hareket edildiği açıktır. Foucault'un derslerinde verdiği biyopolitika/biyoiktidar kavramının kullanılış şekli ve bağlamı da irdelendiğinde açıkça görülecektir ki; biyopolitika salt biyoloji ve politika kelimelerinin birincil anlamlarını yansıtmamakta, aksine nüfusu yönetme ve yaşatma alanlarında yönetim gücü ve politikalarının uygulandığı yeni bir yönetimsel sistematiğe yapılan göndermedir. Kaldı ki düşünürün sıklıkla biyopolitika ve biyoiktidar kavramlarını birbirinin yerine kullandığı, biyoiktidarın kullandığı iktidar tekniklerinin bütününe ise yönetimsellik olarak tanımlayarak, biyopolitikayı yönetimselliğin en önemli aracı olarak belirttiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Netice olarak tezde asıl amaç olmasa da genel olarak Türkiye'de biyopolitika kavramının alımlanma biçimlerinin, Foucault'un eserlerinde üzerinde durduğu noktalara pekte yakın olduğu söylenemez.

2.2. GÖÇ KAVRAMI VE KAPSAMI

2.2.1. Göç Kavramı ve Göç Çeşitleri

Günümüzdeki uluslararası ve ulusal sosyal sorunların belki de en başında gelen bir kavram göç. Milyonlarca insanı yersiz yurtsuz bırakan, onlarca devleti yönetsel tedbirlere zorlayan, ekonomiden sağlığa maruz kalan devletlerin iç dinamiklerinin tüm dengelerini değiştiren bir kavram aynı zamanda. İnsanların yaşadıkları ülkeden başka bir ülkeye veya bir bölgeden bir başka bölgeye göç etmelerinin altındaki sebepler hem karmaşık hem de çok fazladır (Arslan, Bozgeyik ve Alancioğlu, 2017). Artık devletlerin ulusal sorunu olmaktan çıkmış olan göç konusu bölgesel hatta küresel düzeyde sorun alanlarına taşınmıştır. Tarihi alanda çeşitli nedenlerle sürekli bahse konu olsa da, günümüzde özellikle coğrafyamızda çok daha vahim sebeplere dayanır genelde göç etme durumu ya da daha doğru ifadeyle göç etme zorunluluğu. Bu sebeple göç kavramının genel tanımlarını ve çeşitlerini kısaca özetledikten sonra asıl tezimizin de bahsine konu olan savaş ve terör nedeniyle "*zorunlu göç*" konusuna değinmenin daha yerinde olacağı kanaatindeyim.

"Göç tek yönlü bir yolculuktur, geri dönülecek bir yuva yoktur."

Stuart Hall

Göç; "toplumsal, siyasi, ekonomik vb. sebeplerle bireylerin veya toplulukların kendi ülkelerinden başka bir ülkeye, yerleşim yerlerinden başka bir yerleşim yerine gitme eylemidir" (TDK 2018). Göç Terimleri Sözlüğünde ise göç; "süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun bir devlet sınırları içinde veya uluslararası bir sınırı geçerek insanların mekânsal yer değişikliği yaptığı nüfus hareketleridir" (Uluslararası Göç Örgütü, 2009). Bu tanımlara ışığında göç, belli bir ülke içerisinde mekânsal değişimi ifade ettiği gibi, ülkeler arasında başka bir deyişle uluslararası alanda da yer/mekân değişikliğini ifade etmektedir. Burada göçü devletlerin siyasal sınırlarına göre "*iç ve dış göç*" olarak ayırmak mümkündür. Literatürde sebeplerine bakılmaksızın, bir ülkenin kendi sınırları içerisindeki bölgeler arasında gerçekleşen göç "*iç göç*", sınır aşan veya ülkeler arasındaki göç "*dış göç*" şeklinde tanımlanmıştır. İç göçü

tetikleyen başlıca nedenler ekonomik ve sosyal nedenler olurken, dış göçün tetikleyici nedenleri yaşanan ülkedeki baskı ya da savaşlar da olmuştur. Bu noktada belirtmek gerekir ki, göç edenler açısından iç göçlerin zorunlulukları daha iyi bir yaşam iken, dış göçleri zorunlu hale getiren sebep ise; bir nevi beka sorunu yani hayatta kalma mücadelesi, başka bir ifadeyle yaşama devam edebilmektir. Burada dikkat çekmek istediğim husus, iç veya dış göçlerin nedenlerini tek noktaya bağlamaktan ziyade, günümüzde göçün zorunluluklarının tarihsel mecradakinden hatta sanayi toplumuna geçişten kaynaklanan sebeplerden çok daha farklı bir boyuta taşınmış olduğudur. Öyle ki 1990'lı yıllara kadar iç ya da dış göç konusunda ülkelerin veya şehirlerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri göçün en önemli çarpanı iken, özellikle yaşadığımız coğrafyada 1990'lı yıllardan sonra yerini *yaşamı devam ettirebilme* noktasına bırakmıştır. Ülkemizde göç konusunda daha önce kanun düzeyinde net olarak yasal bir tanımlama bulunmazken 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe girmiştir. Kanun tarihine kadar mevzuatta göçmen unsuru tanımlanırken "Türk Soy ve Türk Kültürü" esas alınmış, bu konudaki yasal boşluk geçici düzenlemelerle doldurulmuştur. Tabi burada aslında göçün kavramsal tanımlamasından çok yasal ve yasal olmayan olarak, düzenli ve düzensiz göç tanımlanmıştır. Türkiye, jeolojik konumu nedeniyle insan hakları ve ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek olan Avrupa ile insani standartların düşük, terör ve çatışmaların daha yoğun olduğu Orta Doğu ve Asya arasında köprü konumundadır (Arslan, Bozgeyik, ve Alancioğlu, 2017). Bu nedenledir ki göç konusu daha uzun yıllar boyunca Türkiye'de önemli bir siyasi gündem ve politika unsuru olarak kalacaktır.

Bir yerden başka bir yere olan tüm nüfus hareketleri göç kavramının konusu olduğundan, tezde bireysel veya toplumsal, düzenli veya düzensiz, iç veya dış fark etmeksizin, göç kavramına, *gönüllü göç* ve *zorunlu göç* şeklinde iki başlıkta değindikten sonra iki zıt göç kavramının farklılıklarını kısaca irdelemek istiyorum.

a. Gönüllü Göç: Siyasi, ekonomik, güvenlik, kültürel vs. nedenlerle olduğuna bakılmaksızın mevcut mekanda, mevcut yaşam koşullarının veya ulaşılabilen imkanların kısıtlılığından bahisle toplumsal ya da bireysel olarak tercihe bağlı başka bir mekâna gönül rızası ile gitme durumudur. İnsanın varoluşu ile birlikte birey/toplumlar bazen savaş bazen sürgün ya da afetler gibi durumlar nedeniyle daha iyi koşullarda yaşamak umuduyla “gönüllü” olarak göç ettiler (Yılmaz, 2014). Gönüllü göç durumunda göç eden birey/toplumun, gideceği yer (ülke, şehir, mekân vb.) konusunda açık bir iradesi söz konusu olduğu gibi tercih edilen yerin imkânlarının cazibesi de söz konusu olabilmektedir. Gönüllü göçte tercih edilen yerin mekânsal ve yaşamsal koşulları, güvenlik durumu, sosyal ve kültürel durumu ile ekonomik gelişmişlik düzeyi başlıca çekicilik alanlarıdır. Burada göç eden birey/toplum etkendir, bir şekilde tercih kullanır. Genel olarak bölgesel anlamda köyden şehirlere yapılan iç göçler ile ekonomik ve insani standartlar olarak daha az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere yapılan dış göçler sebepleriyle beraber incelendiğinde orantısız olarak büyük payın gönüllülüğe dayandığı görülecektir.

b. Zorunlu Göç: Göç Terimleri Sözlüğünde zorunlu göç; *"doğal yada insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketini tanımlamak için kullanılan genel terim (örn. mültecilerin, ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin hareketleri ve doğal, çevresel, kimyasal, nükleer felaketler, açlık ya da kalkınma projeleri nedeniyle gerçekleşen hareketler)"* olarak tanımlanmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009). Genel anlamda birey ya da toplumların devamlı yaşadığı mekândan herhangi bir nedenle zorla ayrılarak başka bir yerde yaşamaya mecbur edildiği nüfus hareketlerini zorunlu göç olarak tanımlamak mümkündür. Zorunlu göçte en önemli iki nokta tanımlamada da belirtildiği üzere zorlama ve mecburiyet durumudur. Yani göç eden ya göçe zorlanmıştır ya da göçe mecbur kalmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse zorunlu göç, şu veya bu sebeple yerinden edilmişlik durumudur. Küresel boyutta bakıldığında milyonlarca insan savaş, terör, açlık, baskı vb. sebeplerden yurt edindikleri yerleri terk etmek zorunda kalmakta ve daha güvenli olduğunu düşündükleri yerlere yerleşmeye çalışmaktadır. Göç eden doğal ya da beşeri bir

etkine maruz kalmıştır ve edilgendir. Eski tarihlerde genel olarak otoriter baskılar, toprak kavgaları ya da etnik unsurlara dayanan zorunlu göç günümüze yaklaştıkça siyasi sebepler, savaşlar ile şiddet ve terör olaylarından kaynaklandığı görülmektedir. Abraham Maslow 1943 yılında yaptığı "A Theory of Human Motivation" isimli çalışmada insanın ihtiyaç duyduğu şeyleri seviyeler halinde göstermiştir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde alt kademedeki ihtiyaçlar belli bir oranda karşılanmadan üstteki kademeler isteklenme konusunda önemsizdir; yani fiziksel ihtiyaçlar belli bir oranda giderilirse, güvenlik ihtiyaçları motivasyon sebebi olarak görülebilir (Paksoy, 2002). Bu açıdan bakıldığında da nedenleri değişse bile zorunlu göç durumunda göç edenlerin ilk gerekçeleri *yaşam* iken, en önemli gerekçeleri ise *güvenlik* olgusudur. Yaşanılan yerde belirtilen iki gerekçenin (yaşam ve güvenlik) mevcut koşullarda sağlanamadığı veya tehlikeye girdiği durumlar göçü zorunlu kılan durumlardır. Zorunlu göç durumu mecburiyetten dolayı "*yerinden olma*" ve zorlamaya maruz kalarak "*yerinden edilme*" olarak iki grupta sınıflandırılabilir. BM "Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler" metninde doğal afetler ve kalkınma planları gibi durumlar sonucunda oluşan yer değiştirmeleri "*yerinden olma*" olarak tanımlarken, yalnızca iç savaş ve karışıklıklardan doğan ve insanların sebebiyet verdiği mecburi göçü "*yerinden edilme*" olarak tanımlanmaktadır (Erkan ve Aydın, 2010).

Göçün sebepleri ve etkileri alanında çok sayıda çalışma yapılmış olmasına karşın ülkemizde yapılan çalışmalar genel olarak güvenlik ve terör nedeniyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden yapılan iç göçler üzerine yoğunlaşmıştır. Göç konusunda Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göçlere kadar geçen zamanda gündeme dair ilgisel odak noktasının iç göçlere yoğunlaşmasından dolayı araştırma alanlarında küresel boyutta göç ile ilgili çalışmaların kısıtlı kaldığı görülmektedir. Ayrıca araştırmacıların farklı bakış açılarına paralel olarak şekillenen çalışmalarından kaynaklanıyor olsa gerek, buradaki gönüllülük ya da zorunluluk hali etnik kimlikler temeline oturtulmuştur. Konusu ayrı bir çalışma alanı olan devletlerin nüfus politikalarının bu bağlamda bir nüfus hareketi olan göç ile karıştırıldığı söylenebilir.

2.2.2. Sığınmacı, Mülteci, Göçmen ve Geçici Koruma Kavramları

Gerek günlük kullanımda gerekse literatürde birbirine oldukça sık karıştırılan kavramlardır *Sığınmacı, Mülteci, Göçmen, Geçici Koruma Statüsü ve İltica* kavramları. Her ne kadar ulusal ve uluslararası düzenlemeler veya hukuki metinlerde birbirinden kesin olarak ayrılıyor olsa da hem kamusal alanda hem de içtihat düzenlemelerinde kavramların birbirinin yerine kullanılması sebebiyle oluşan adlandırma belirsizliği özellikle Suriye'den ülkemize göç edenler ile birlikte kavramların hukuki karşılıklarını daha çok gündeme getirmiştir.

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde *Göçmen*; "kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk)" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Göç Terimleri Sözlüğündeki açıklamada ise, "uluslararası düzeyde genel kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Göçmen teriminin *kişisel rahatlık* amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklentilerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi veya aile fertlerini kapsamaktadır" denilmiştir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009). BM'ye göre ise göçmen "yabancı bir ülkede bir yıl ve daha fazla ikamet eden birey" olarak tanımlanmaktadır.

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğünde *Mülteci* kelimesi sığınmacı olarak tanımlanırken; 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme'nin birinci maddesinde mülteci; "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaş olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanmayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs" olarak açıklanmıştır.

Tanımlama ve anlam bakımından mülteci kavramına çok yakın olan *sığınmacı* kavramı ise; mülteci olma gerekçelerine büyük oranda veya tamamen haiz olup müracaat edilen ülke veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından hâlihazırda mülteci olarak kabul edilmemiş şahıslar için kullanılmaktadır. Mülteci tanımının içeriğine bakıldığında, mültecilere uluslararası statü ve koruma sağlanırken, sığınmacılar ise henüz bir statüye kavuşmadığından yalnızca belirlenmiş konularda koruma sağlanmaktadır. Ülkemizde ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında; Avrupa'dan gelen ve 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Daire Sözleşmede geçen sebeplerden dolayı geri dönemeyen vatansız kişiler *mülteci* statüsüne alınırken, Avrupa dışından gelenler ise *sığınmacı* statüsü verilerek ikametlerine geçici süreyle izin verilmektedir. Mevzuatlar ve bunların şartlarından da anlaşılabacağı gibi ülkemizde mülteci ve sığınmacı ayrımı göçün sebebine bağlı değil coğrafi sınırlamalara göredir.

2011 yılında ülkelerinde başlayan ve halen devam eden karışıklıklar ve iç savaş sebebiyle bireysel veya kitlesel olarak Türkiye'nin sınırlarına kadar gelen ya da sınırları geçerek Türkiye'ye gelen Suriye vatandaşları ile vatansızların hukuki statülerini belirleyen “*Geçici Koruma*” ise, kitlesel göç akınlarında acil önlemler almak üzere çıkarılan koruma biçimidir. Devletlerin “*geri gönderme yasağına*” ait sorumlulukları kapsamında kitlesel olarak devlet sınırlarına ulaşan insanlara zaman kaybetmeden uygulanan tamamlayıcı ve külfetsiz bir çözüm üretme biçimidir (GİGM, 2013).

Sadece pratik bir araç olarak kullanılan ve kitlesel bir göç akını durumunda sınırlara gelen kişilerin durumları incelenene kadar acil korumayı ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bir göç yönetim şekli olan geçici korumaya dair esaslar ülkemizde 2014 yılında, 6458 sayılı YUKK'nun 91. maddesi çerçevesinde kapsamlı bir yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bahse konu yönetmelikte ise geçici koruma; “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma

talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı” ifade etmektedir.

2.2.3. Göç İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Mevzuat

Türkiye’de göç konusuna ait mevzuat düzenlemeleri farklı konulara ait hukuki metinlerde dağınık olarak ve her biri ayrı başlıklar altında kısmen yer almaktadır. Türkiye’nin göç konusunda günümüzde büyük bir eksiği sayılan ve yalnızca göç konusuyla ilgili politikalarını tek çatı altında birleştirerek şekillendirecek kapsamlı bir kanun kısa süre öncesine kadar mevcut değildi (Örselli ve Babahanoğlu, 2016). Türkiye’de sığınmacılar, göçmenler ve mülteciler ile ilgili genel anlamda ilk düzenleyici mevzuat, 2510 sayılı İskân Kanunu’dur. Kanun ile göç ve sığınma hareketleri sonucunda Türkiye’ye gelenlerin iskânları düzenlemiştir. 2006 yılına gelindiğinde ise 2510 sayılı Kanunun yerini 5543 sayılı İskân Kanunu almıştır. 5543 sayılı İskân Kanunu çeşitli göçmen türlerini tanımlamış fakat genelinde soydaş odaklı düzenlemelere yer vererek göç konusunda sınırlı kalmıştır. Göç ve göçmen bakış açısındaki bu sınırlayıcı yaklaşım ile yapılan düzenleme, günümüz koşullarında özellikle Ortadoğu ve Suriye’deki gelişmelerde hesaba katıldığında uluslararası koruma kapsamındaki göç kavramsallaştırmasından ve kapsayıcılığından önemli ölçüde uzak kalmıştır. Türkiye’ye sığınan Suriyeliler konusunda da herhangi bir kapsayıcılığı olmayan İskân Kanunu dışında kalan yabancı kişilere ait yürütülen iş ve işlemler ise 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’larla yürütülmüştür (GİGM, 2013).

Türkiye’de hukuki metinlerde uluslararası koruma konusu incelendiğinde ise 1994 yılında yürürlüğe giren “*Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*” ilk düzenleyici mevzuat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönetmelik, kişisel veya toplu şekilde Türkiye’ye sığınmak için gelen yabancı kişiler hakkında yapılacak iş ve işlemler ile kurumların görevlerinin

belirlenmesine ilişkin hükümlere yer vermektedir (GİGM, 2013). Her ne kadar göç konusuna ilişkin 90'lı yılların sonuna kadar farklı mevzuatlarda dağınık olarak düzenlenmiş hükümler bulunsa da özellikle Ortadoğu'da ve Suriye'de meydana gelen iç savaşlar ve buralardan Türkiye'ye yönelen toplu sığınma talepleri, söz konusu alanda geniş kapsamlı ve uluslararası anlaşmalara uyumlu kanun düzeyinde bir düzenleme yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Nihayetinde 2011 yılında Suriye'de meydana gelen olaylar ve halen devam eden iç savaş neticesinde Türkiye'ye yönelen çok yoğun göç dalgası, Suriyelilerle olan gerek tarihi ve kültürel bağlar ile gerekse son yıllarda AB politikalarına uyum gereği kazanılan demokratik kazanımlar neticesinde izlenen *açık kapı politikası*'nın da etkisiyle kapsamlı bir göç politikası izlenmesi ve kanunlaştırılmasının aciliyetini ortaya koymuştur.

Bu kapsamda uluslararası koruma, iltica ve göç konusunda kurumsal bir yapı oluşturmak ve gerekli hukuksal çalışmaları yapmak için İçişleri Bakanlığı tarafından 15 Ekim 2008 tarihinde “İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu (İltica ve Göç Bürosu)” kurularak çalışmalara başlamış, 10 Nisan 2013 tarihinde Türkiye'nin konuyla ilgili en kapsamlı hukuki belgesi olan “6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)*” yürürlüğe girmiştir. 6458 sayılı Kanun ile “yabancıların Türkiye'ye girişleri, kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar” düzenlenerek yine bu işlemleri kurumsal olarak yürütecek olan “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları” belirlenmiştir (GİGM, 2013).

Uluslararası alanda iç savaşların ve silahlı çatışmaların arttığı son dönemde ise uluslararası mülteci hukuku, özellikle kitlesel göç hareketleri açısından transit ülke olduğu kadar göç alan ülke olarak Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013). Bu bakımdan Türkiye; temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını amaçlayan “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*”, göçmenlerin çalışması konularını içeren “*Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme*”, genel olarak yaşama ve çalışma koşulları bakımından işçi alan

Ülkelerin vatandaşları için geçerli olan statüden daha alt seviyede olmayacak şekilde göçmen işçilerin hukuki statülerinin hususlarını içeren “*Göçmen İşçinin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi*”, mülteci sorununun devletler arasında bir gerginlik konusu olmasını önlemek ve toplumsal/insani yönleriyle ülkelerin bu sorunun çözümü için imkânlar nispetinde çalışmalar yapılmasını hedefleyen “*Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme (1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi)*”, insan haklarının tüm dünya devletlerince tanınmasını ve uygulanmaya çaba göstermeleri konusunda ortak ideal sınırları belirleyen “*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*” ve insan ticaretinin önüne geçilmesi konusunda uluslararası işbirliği amaçlayan “*Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi*”ne imza atan taraf ülke konumundadır.

Ne var ki; iltica, g ve mülteciler hakkındaki AB müktesebatı 2000’li yıllarda çok fazla değişmiştir. Uzun süren tartişmaların ardından, AB lkeleri iltica, g ve mülteciler hakkında önemli belgeler ortaya koyarak benimsemişlerdir. Bu belgeler en alt düzeyde uyumlulaştırmayı esas alarak ye devletlerin ve aday ülkelerin kendi düzenlemeleri ile bu asgari standartların ilerisine geçmelerini hedeflemektedir. Ortaya konulan bu belgeler AB hukukundan ziyade uluslar üstü hukuki çerçevenin bir parçasıdır. Bu nedenle bahsedilen ve benimsenen hukuki belgelerle, sadece AB ülkelerine değil ülkelere gelen mülteciler, sığınmacılar ve iltica edenler gibi insanlara da bazı haklar ve sorumluluklar getirilmektedir. Benimsenen bahse konu belgeler tabi ki AB’ne aday olan Türkiye açısından da çok ehemmiyetlidir. Zira Türkiye, yelik konusunda müzakereleri başlatma sürecindedir ve mülteciler, g ve sığınmacılar hakkında AB lkelerinin benimsediği belgeler ile bir paralellik hatta insani olarak daha ileri seviyede olan iddialı bir eylem planı benimsemiştir (BMMYK ve İçişleri Bakanlığı, 2005). Nitekim Türkiye, Suriye’de 2011 yılından beri sürmekte olan insani vahametten kaçan insanların güvenliklerinin sağlanması ve temel insani ihtiyaçlarının karşılanması noktasında ilk günden beri etkin bir rol oynamış, mevzuat yetersizliği ve yeterli imkânları olmamasına rağmen izlenen açık kapı politikası, kamplarda insani yardım sağlanması, belirli şehirlerde ikamet ettirme, kalma süresinin sınırlanmaması ve zorla geri göndermeme, vb. konularda tüm dünya ülkelerine

insani yardım örneği olacak şekilde politikalarla bir geçici koruma sistemi oluşturmuştur.

2.3. GÜVENLİK VE GÜVENLİKLEŞTİRME

2.3.1. Güvenlik Kavramı ve Kapsamı

Güvenlik, en genel geçer tanımıyla tehditlerden ve tehlikelerden uzak olmak anlamına gelmektedir. Literatürde tanımı çok farklı şekillerde yapılan güvenlik kavramının birbirinden farklı bilimsel ve siyasi konular içinde ve karmaşık alanlarda kullanılması, tüm konuları kapsayan genel anlamda net bir tanımlamasını da yapmayı zorlaştırmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) güvenlik kelimesini *"toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet"* şeklinde tanımlarken (TDK, 2018), (Bal, 2003); *"İnsanların eşya ve maddelerin, araç ve bilgilerin tehlike ve tehditlerden uzak olma; güven, huzur ve sağlık içinde bulunmasını tehdit eden, zarara ve hasara veya faaliyet ve işlevi ya da görevinden men etmeye veya kısıtlamaya baskı, cebir, şiddet, şantaj veya herhangi bir eylemle onu istemeyen durumlara yönlendirmek için yapılan işleri durdurmaya, engellemeye, caydırmaya veya etkisini en aza indirmeye yönelik plan, program ve prosedürlerle belirlenen etkinlikler sonucu arzulanan durumun oluşturulmasıdır"* şeklinde geniş bir tanım yapmıştır. Ancak kelime olarak genel yalın algısına gelindiğinde güvenlik, geleneksel yaklaşımda olduğu gibi devlet merkezli ve askeri konular ile ilgili bir konu olarak ele alınmıştır (Uğuz, 2016). Güvenlik kavramı batı geleneğinde Lucretius ve Cicero tarafından *"securitas"* kavramı olarak ortaya çıkarılarak zihnin felsefi ve psikolojik durumunu ifade etmek için kullanılmıştır. Temel siyasi bir kavram olarak 1. yüzyıldan itibaren *Pax Romana* ile bağlantılı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Fakat güvenlik olgusunu "otoriter süper devletin doğuşu" bağlamında ele alan Thucydides'den etkilenen Hobbes ile başlayan diğer bir kökeni de vardır. Arends bu temelde güvenlik kavramını; Atinalıların kendi imparatorluklarının yıkılmasının önüne geçme niyetleri, Roma securitas'ının dini vurguları ve Hobbes felsefesinin iç savaşı önleme amacının "hayali bir birleşimdir" diye savunmuştur (Brauch, 2018).

Güvenlik kavramı tanımlanırken birden fazla değişkenin göz önünde bulundurulması durumu ve şartların değişimine göre güvenlik kavramına ait kapsamın tekrar tespit edilmesi zorunluluğu, herkesin kabul ettiği ve tüm zamanlarda geçerliliğini koruyacak bir güvenlik kavramının belirlenmesine engel teşkil etmektedir (Sancak, 2013). Güvenlik konusu bireylerin veya toplumların belirli bir değer sistemini hayata geçirmesiyle ilgili bir bağlam olduğundan siyasi değer olarak kendi başına bağımsız bir anlamı yoktur, (Brauch, Yaz 2018).

Eleştirel kuramcılar güvenliği; beklentiler, yapılanlar ve etkileşime bağlı algıda şekillenen bir olgu olarak savunurken, *Postmodern kuramcılar* iç ve dış politika gibi zıtlıklar üzerine kurulmuş klasik uluslararası ilişkiler anlayışına ve kavramlar arasındaki bu ilişkinin klasik güvenlik anlayışında da var olduğu tezinden hareketle klasik güvenlik anlayışına karşı çıkarlar. *Feminist kuramcılar* ise klasik güvenlik anlayışına devletin güvenliği konusunda esas alınan güç, ulusal çıkar, egemenlik gibi kavramların ideal erkek tanımından yola çıkarak tasarlandığını savunarak karşı çıkarlar. Diğerlerinden daha farklı bir bakışa yönelen *Konstrüktivist kuramcılar*, soğuk savaş sonrası küreselleşmenin ortaya çıkardığı değişim ve dönüşümlerin açıklanmasında güç, egemenlik, ulusal çıkar gibi kavramlar yerine fikirler, kültürler ve öznelerden oluşan sosyal yapı üzerinden güvenliğe farklı bir bakış açısı getirmektedirler.

Uluslararası ilişkilerin boyutunda üç temel paradigmadan biri olan realizm, felsefesinin doğası gereği güvenlik kavramını askeri güvenlikle bağlantılı olarak açıklamaktadır. Soğuk Savaş'ın bitimiyle güvenlik olgusunda yaşanan değişim neticesinde realizm ana tema olarak güç dengeleri üzerinden hareket ederek güvenlik kavramının kapsamında yaşanan değişimi kestirebilme ve inceleme konusunda eleştirilmiştir (Çıkrıkçı, 2014). Klasik realist kuramcılar güvenlik üzerine gerçekte direkt olarak ortaya bir kuram çıkarmamışlar; sonradan ortaya çıkan güvenlik literatürüne uluslararası politikaya dair ileri sürdükleri tezler ve kavramsallaştırmalarla dolaylı fakat ciddi ölçüde katkıda bulunmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında realist kuramcılar, güvenlik anlayışının kuramsal ve kavramsal ayrıca yöntembilimsel temelini

oluşturmuşlardır (Sandıklı ve Emeklier, 2018). Klasik realizm anlayışında askeri alana sıkışmış güvenlik kavramında ana tema devlet olarak ortaya çıkmış, güvenlik konularını devletin güvenliği olarak ele almıştır. Bu anlayış güvenliği askeri tehditlere karşılık askeri tedbirlerden ibaret gören bir nevi güç dengeleri paradigmasıdır.

Klasik anlayışta yaşanan güvenlik kavramı ve güvenlik algısı tartışmalarında soğuk savaş dönemini de içeren 2. Dünya Savaşı ile 1990'lı yılların sonuna kadar olan dönemde en köklü değişim yaşanmış, ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırıları ile güvenlik kavramı çok boyutlu şekilde incelenmeye başlamıştır. İki kutuplu olarak adlandırılan sistemdeki güvenlik tartışmaları, dönemin hâkim teorileri olan realizm ve neo-realizmden etkilenerek ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Soğuk Savaşın bitmesi uluslararası ilişkileri farklı bir boyuta taşıyarak çok yönlü ve daha aktif hale getirmiş, güvenlik kavramının algılanmasına dayalı tartışmaları da ön plana çıkarmıştır. Bunun nedenleri ise, güvenliğin temel paradigması olan tehdidin ne olduğu hangi boyutta ve kimin güvenliği olduğu gibi güvenliğin tanımlanmasında temel olan soruların, güvenlik konusunun tarafları açısından farklı yorumlanabilir olmasıdır (Çıkrıkçı, 2014). Sömürge sisteminin ortaya çıkardığı rekabet, kıtalar arası savaşlar, kitlesel imha silahları, terör/savaşa dayalı sürgünler, az gelişmiş toplumlardaki insan haklarına dayalı ihlaller, nüfus patlaması, ekolojik sistemdeki çevresel problemler tüm dünyada insanlığın karşısına çözülmesi gereken çok büyük problemler çıkardı (Pegem Akademi, 2016). Ortaya çıkan bu büyük problemler hem devletlerin hem de bireylerin güvenlik olgusuna yaklaşımını yalnızca askeri alandan dışarı çıkarmış, akademik alanda yapılan çalışmalar kavramın tanımını genişleterek askeri yönünden çok farklı yönleri de olduğunu ortaya koymuştur. Güvenlik kavramının bu şekilde çok yönlü genişletilmesi sonucunda klasik güvenlik anlayışından farklı olarak kapsamı daha geniş bir güvenlik kavramı bakış açısı ortaya çıkmıştır (Çetinkaya, 2013). Realist anlayışta güvenlik eğer ki tehdit ile doğrudan bağıntılı ise liberallerin devletlere tehdit olarak ortaya koyduğu çevre felaketleri, terör ve savaşa dayalı zorunlu göç gibi konuların da realistlerin güvenlik kuramının içinde yer alması kaçınılmazdır.

Tarihi açıdan yeni güvenlik anlayışı çalışmalarında atılan ilk adım, soğuk savaş dönemindeki güvenlik tanımlamasının dar anlamda “iki süper güç arasındaki çekişmenin doğrudan silahlı çatışmaya dönüşmemesi durumu” şeklinde yapılmasının küresel güvensizlikleri yansıtmakta eksik kaldığını ortaya koymaktır (Bilgin, 2010). 21. yüzyılda uluslararası alanda güvenlik ve tehdit olgularının tanımları da çeşitlenmektedir. Güvenlik konusunun çeşitlenerek genişlemesi ve derinleşmesi geleneksel güvenlik yazınına tehdit etmekte; “kim için, ne için, nereye kadar ve nasıl güvenlik” olguları etrafında daha farklı çalışmalar ön plana çıkmaktadır (Sandıklı ve Emeklier, 2011). 1990’lı yıllardan beri Avrupa Devletleri ve bilimsel tartışmalar “genişletilmiş” güvenlik kavramı kullanmaktadır (Brauch, Yaz 2018). BM, AB ve NATO içerisinde kavram olarak güvenlik siyasi ve askeri alanda kullanılmanın yanında, ekonomik, toplumsal ve çevresel alanları olan “genişletilmiş güvenlik” kavramı eşzamanlı olarak kullanılmaktadır (Brauch, Yaz 2018). Ortaya konulan bu genişletilmiş güvenlik kuramsallaştırmasının penceresinden bakıldığında güvenlik çok faktörlü ve bir bütün halindedir. Devletlerin askeri anlamda üstünlükleri siyasi politikaların bir parçası olmadığı zaman başarıya ulaşma şansı azalacağı gibi yeni tehditlere veya güvensizliklere neden olabilir.

Yeni güvenlik anlayışının felsefesi, güvenlik uygulamalarının merkezine insani ihtiyaçların yerleştirilmesini hedefleyerek güvenlik kuramlarının topyekun yenilenmesi girişimidir. Bu yeni güvenlik konusuna yaklaşımdaki dönüşüm, güvenliğin askeri alanının yanında diğer tüm boyutlarını da içine alan daha kapsayıcı bir bakış açısının benimsenmesi anlamını taşır. Bunu yaparken “güvenlik kimin içindir?” sorusunu sorar ve “güvenlik insan içindir” cevabını verir (Bilgin, 2010).

Aşağıdaki Tablo 1’de, hangi yeni güvenlik kavramının, kimin ve neyin güvenliğinin hangi tehdit unsuruna göre şekillendiği kategorize edilmiştir.

Tablo 1: Genişletilmiş Güvenlik Kavramları

Güvenlik Kavramları	Gösterilen (Kimin Güvenliği?)	Risk Altındaki Değer (Neyin Güvenliği?)	Tehdit Kaynağı/Kaynakları (Kimden/Neden Korunma?)
Ulusal Güvenlik	Devlet	Egemenlik, Toprak Bütünlüğü	Diğer Devlet, Terörizm
Toplumsal Güvenlik	Milletler, Toplumsal Gruplar	Ulusal Birlik, Kimlik	Devletler, Milletler, Göçmenler, Yabancı Kùltürler
İnsan Güvenliği	Bireyler, İnsanlık	Beka, Hayat Kalitesi	Devlet, Küreselleşme, Küresel Çevre Sorunları, Terörizm
Çevresel Güvenlik	Ekosistem	Sürdürülebilirlik	İnsanlık
Cinsiyet Güvenliği	Cinsiyet İlişkileri, Yerli Halk, Azınlıklar	Eşitlik, Kimlik, Dayanışma	Ataerkillik, Totaliter Kurumlar, Hoşgörüsüzlük

Kaynak: (Brauch, 2018)

Güvenlik kavramının bu dönüşümü ve kapsamının genişleyerek askeri alandan oldukça farklı alanları da içine alması farklı disiplinlerin de güvenlik kavramına ilgisini arttırmış, güvenlik felsefesi disiplinler ve uluslararası bir bütün olarak ele alınmaya başlamıştır. Nitekim günümüzde güvenlik kavramı salt kavram olarak tek başına neredeyse kullanılmamaktadır. Tehdit unsurunun ne olduğu ve nasıl algılandığı güvenliğin tanımını ve kapsamını da doğası gereği değiştirmektedir. Yeni güvenlik tanımının şekillendiği dönemlerde yoğun bir tehdit olarak görülmeyen zorunlu göç akını konusu özellikle Suriye’de yaşanan iç savaşın yansımalarından sonra uluslararası alanda oldukça fazla tartışılır olmuştur. Bunun neticesinde günümüzde “göç güvenliği” küresel anlamda en büyük tehditlerin başında yer almaktadır. Yeni güvenlik tanımlamalarının yapıldığı ilk günlerden beri yaşanan en büyük göç

akınlarından birisi olan Suriyeliler meselesi, başta Türkiye gibi komşu ülkeler olmak üzere Avrupa ülkelerini de “göç güvenliği” konusunda yeni arayışlara yönlendirmiştir. Kapsam olarak da değerlendirildiğinde göç güvenliği özellikle milyonlarla ifade edilen mülteci akınları söz konusu ise çok alt başlıklı tehdit ve tanımlamalar (toplumsal güvenlik, sağlık güvenliği, ekonomik güvenlik, sınır güvenliği, kent güvenliği vb.) içeren bir kuram olmaktadır.

2.3.2. Soğuk Savaş Sonrasında Güvenlik Yaklaşımları

Soğuk savaş sonrasında küreselleşmenin de etkisiyle yaşanan gelişmeler, devletlerin yeni ekonomik pazar arayışları, üçüncü Dünya ülkelerinden gelişmiş ülkelere yaşanan göçler, küresel çevre sorunları gibi etkenler ülkeleri ekonomiden siyasete, iç ve dış politikalardan güvenlik yaklaşımlarına kadar hemen her alanda değişim ve dönüşüme zorlamıştır. Bu değişim ve dönüşüm başta soğuk savaşın iki kutbu olan Amerika Birleşik Devletleri ve günümüz Rusya’sı olan Sovyetler Birliği olmak üzere tüm devletlerin yeni güvenlik yaklaşımları geliştirmesine sebep olmuştur. Bu dönemde akademik ve siyasal alanda hiç olmadığı kadar fazla tartışılmaya ve eleştirilmeye başlayan güvenlik olgusu, uluslar üstü bir alana taşınarak yeni bakış açılarıyla oldukça fazla genişlemiştir.

Güvenlik olgusu algılarında ortaya çıkan bu değişimin en önemli sebebi tehdit unsurunun yalnızca devletten devlete ve tek boyutlu olma özelliğini kaybederek bütünleşik bir yapıya dönüşmesi ve çok boyutlu hale gelmiş olmasındandır (Sancak, 2013). Çeşitli fırsatlar sunduğu kadar tehditlerin karmaşıklığı ile risklerin türünü de arttıran günümüz dünya düzeni, realizmin devleti merkeze alan güvenlik anlayışının varsayımlarını da sorgulanır hale getirmiştir (Sandıklı ve Emeklier, 2018). Soğuk savaş döneminden sonra ABD süper güç olarak dünya devletleri arasında rakipsiz kalmış ve uluslararası gelişmeleri neredeyse tek başına şekillendirdiği yeni bir düzen kurulmuştur. Güvenlik algısına tehditleri şekillendirirken Sovyet bloğunu esas alan ABD komünist bloğun dağılmasıyla boşa çıkan tezlerine yeni bir öteki yaratarak zemin bulma ihtiyacı hissetmiştir. Komünist bloğun tamamen bitmesiyle uluslararası sistemin güvenlik stratejileri alanındaki belirsizliği uzun sürmemiş,

on yıl kadar sonra ABD’de gerçekleşen 11 Eylül saldırılarından hemen sonra yeni bir uluslararası güvenlik konsepti belirlenmiştir (Sancak, 2013). Doğrudan güvenlik konusunda çalışmalar yapan ve güvenlik anlayışında farklı savlar sunan Kopenhag ve Aberystwyth Okulları da uluslararası sistemin güvenlik stratejilerinin önde gelen belirleyicileri olarak kendini göstermektedir (Sandıklı ve Emeklier, 2018).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte ortaya atılan yeni güvenlik yaklaşımları açısından, geleneksel güvenlik kuramının beş esas başlığında değişim meydana gelmiştir (Miller, 2001). Bunlar;

1. “Tehdidin kökeni dış tehditten iç tehdide ve ağırlıklı olarak devletten küresele doğru kaymıştır. Bu çerçevede etnik, dinsel ya da cinsiyete dayalı ayrımcılık, etnik temizlik, sürgün gibi ciddi ve ağır nitelikteki insan hakları ihlallerine yol açan politikalar bu tehditlere örnek olarak gösterilebilir.”
2. “Tehdidin doğası askeri tehditten kapsamlı ve askeri olmayan tehdide doğru değişmiştir. Bu çerçevede, özellikle askerî olmayan tehditlerin insan ve toplum güvenliği açısından öne çıktığı kabul edilmektedir. Ekonomik tehditler, kimlik ve kültür ile ilgili olarak algılanan tehditler, yasa dışı göç, mülteciler vb. olgular buna örnek gösterilebilir.”
3. “Tehditlere karşı verilecek karşılığın doğasında yaşanan değişim askerî olandan askerî olmayana doğru kaymıştır. Bu çerçevede yeni güvenlik tehditlerine karşı en önemli karşılık demokratikleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü demokratik devletlerin daha az şiddete başvurdukları ve insan haklarına daha çok saygı gösterdikleri kabul edilmektedir. Bunun yanında ekonomik gelişme de bu yeni yaklaşımı benimseyenler için barışın sağlanmasında önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir.”
4. “Güvenlikten sorumlu olanlarda değişim (ulusal güvenlikten ortak güvenliğe): Genişletilmiş güvenlik yaklaşımı ile güvenlik tamamen ulus

devlete dayandırılmamaktadır. Bunun yerine bu yaklaşım bütün insanlığı tehdit edebilecek ortak güvenlik tehditlerine karşı güvenlik ilişkilerinin karşılıklı dayanışma içerisinde olması gerekliliğini vurgulamaktadır.”

5. “Temel değerlerde değişim (ulusaldan küresele devletten bireye): geleneksel ulusal güvenlik kavramının aksine güvenliğin genişletilmiş kavramını benimseyenler temel değerlerin değiştiğini ve yeni değerlerin ulus-devlet merkezliğinden uzak olarak hem bireysel hem de küresel düzeyde oluştuğunu savunmaktadırlar. Bireysel düzeyde yeni değerler insan hakları ve ihtiyaçlarını içerirken, küresel düzeyde yeni değerler demokrasi, serbest pazar ve insanlığın korunması gibi bütün insanlık için ulus ötesi değerleri içermektedir” (Miller, 2001).

Yaşanan bu değişim ve dönüşüm neticesinde 1990’lı yıllardan günümüze kadar güvenlik kavramı etrafındaki tartışmalar, gerek akademik alanda bilimsel olarak gerekse siyasi alanda hükümetler tarafından genişletilmiş güvenlik kavramı perspektifinde yürütülmeye başlanmıştır. Özellikle BM, NATO ve AB gibi uluslararası kurumların güvenlik kavramlarına yaklaşımları genişleyerek ekonomik, çevresel, toplumsal, insani güvenlik boyutlarını da içine alan bir güvenlik kavramı kullanılmaya başlanılmıştır.

Bunlara paralel olarak bu dönemde yaşanan gelişmeler stratejik tehdit algılamalarında da bazı değişimlere yol açmıştır. Genişleyen güvenlik kavramında beklenen tehditlerin bir bütün olarak birbiri ile olan yakın ilişkisi, bunlara karşı geliştirilecek stratejik politikalarda ülkelerin tek başlarına değil mecburen birlikte hareket etmelerini gerektirirken güvenliğin tüm ülkelere birlikte ortaklaşa sağlanabileceği görüşünü de belirginleştirmiştir. Küresel nitelikli bu sorunların Türkiye’nin çıkarlarına ve güvenliğine yönelik olarak doğrudan hayati bir tehdit oluşturmamakla beraber bunların içerisinde yer alan bölgesel ve etnik çatışmalar ve terörizm gibi tehdit unsurları bölgesel

yansımalar şeklinde doğrudan ya da dolaylı olarak Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden unsurlar olarak ortaya çıkmıştır (Kesgin, 2009).

1990'lı yılların başlarından itibaren Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada ortaya çıkan iç karışıklıklar ile savaşlar nedeniyle yaşanan gelişmeler neticesinde özellikle çevre ülkelerle olan tarihi, kültürel ve dini bağlar da düşünüldüğünde Türkiye'nin jeopolitik konumunun kritikliğini Soğuk Savaş sonrasında da koruduğunu ortaya koymuştur. Uluslararası düzende ortaya çıkan bu olumsuz gelişmelerden sonra jeo-stratejik konumu sebebiyle Türkiye'nin uluslararası terörizm ve bölgesel istikrarsızlıklara karşı bir cephe ülkesi haline geldiği tezi savunulmuştur (Özkan, 2010).

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte başlayan güvenlik konusunun yeniden tanımlanması tartışmalarının ilk dönemlerinde meydana gelen Körfez Krizi ve Irak'ta yaşanan insanlık dışı olaylar neticesinde Türkiye'ye yönelen Kürt göçü, aslında bir anlamda Türkiye için kitlesel göç akınlarının çok boyutlu bir güvenlik tehdidi oluşturabileceğinin ilk sinyalleri olmuştur. Ancak Ortadoğu ve Avrupa arasında bir köprü olması ve kara sınır ülkelerinin hemen hepsinde uzun dönemlerden beri yaşanan istikrarsızlıklar olmasına rağmen Türkiye Soğuk Savaşın hemen ardından yaşanan bu zorunlu kitlesel göçü bir güvenlik sorunu olmaktan ziyade, insani yardım kapsamında değerlendirmiştir. Bu nedenle günümüzde yaşanan ve 2011 yılından bu yana Türkiye için genişletilmiş güvenlik kavramlarının (ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik, çevresel güvenlik, insani güvenlik, sınır güvenliği vb.) neredeyse hepsini içine alan bir sorun haline dönüşen Suriyelilerin kitlesel zorunlu göçüne hazırlıksız yakalanmıştır.

2.3.3. Güvenlikleştirme Kuramı

Güvenlikleştirme politik alandan, devlet esaslı güvenlik alanına doğru harekettir ve güvenlik politikalarını yerleşik kurallarının ilerisine taşıyarak özel bir tür politika veya politika üstü bir sorun olarak düzenler (Balcı ve Kardaş, 2012). Güvenlikleştirme kuramı, belirli bir kamusal meselenin nasıl ve neden güvenlik sorununa evirildiğinin anlaşılması için bir alan sağlar. Herhangi bir

kamusal mesele siyasal alan dışından siyasal alana, siyasal alandan da güvenlik alanına uzanan geniş bir yelpazeye yerleştirilebilir (Miş, 2011). En yalın haliyle güvenlikleştirme teorisine göre; herhangi bir konunun güvenlik konusu ile ilişkilendirilmesi o konuyu bir güvenlik problemi haline getirir.

Waeber ve Buzan'a göre güvenlikleştirme, söylemle ilgili ve siyasal bir süreçtir. Dolayısıyla güvenlikleştirme siyasal süreçte intersubjektif olduğundan sosyal ilişkilerle kurulur. Bu açıdan bakıldığında güvenlikleştirme, bir konunun referans nesnesi ne ise onun varlığının tehdit edilmesini ve varlık tehdidi ile mücadele konusunda alınması gereken istisnai ve acil tedbirler süreçlerini ifade etmektedir (Sandıklı ve Emeklier, 2018). Kopenhag Okulu'na göre güvenlikleştirme; "referans nesneleri, güvenlikleştiren aktörler ve işlevsel aktörler" olmak üzere üç farklı birimi içerir (Balci ve Kardaş, 2012). Her ne kadar belirtilen bu birimler içerisinde alımlayan kitle olmasa da, güvenlikleştirmenin algısal hedefinde alımlayan kitle büyük öneme sahiptir. Güvenlik konusunda bir sorun ancak alımlayan kitle tarafından güvenlik sorunu olarak görülürse güvenlikleştirmeden söz edilebilir. Yani güvenlikleştirmenin var olması için alımlayan kitlenin tehdit olarak ortaya atılan duruma ikna olması gereklidir (Miş, 2011). Kopenhag Okulu'nun kuramcılarının kategorize ettikleri güvenlikleştirmenin bu üç birimini (Aktaş, 2011) şu şekilde aktarmıştır;

Başvuru Nesneleri (Referent Objects): "Varoluşsal anlamda tehdit ediliyor olarak görülen ve hayatta kalmak için meşru bir iddiası olan şeyler."

Güvenlikleştirici Aktörler (Securitizing Actors): "Bir şeyin bir başvuru nesnesinin varoluşsal olarak tehdit edildiğini ilan ederek meseleleri güvenlikleştiren aktörler."

İşlevsel Aktörler (Functiona Actors): "Bir sektörün dinamiklerini etkileyen aktörler. Bunlar, başvuru nesnesi ya da bu başvuru nesnesi adına güvenlik çağrısında bulunan aktör sıfatları olmaksızın güvenlik alanındaki kararları önemli biçimde etkileyen aktörlerdir" (Aktaş, 2011).

Kopenhag Okulu işlevsel anlamda güvenlikleştirme teorisini sektörel bir çözümleme ile beş sektöre uyarlayıp, askeri, ekonomik, çevresel, toplumsal ve siyasi güvenlik olarak ele almaktadır (Akgül-Açıkmeşe, 2011). Okulun bu “güvenlik sektörleri” yaklaşımı, güvenliğin sadece askerî bağlamda ele alınmasına karşı çıkmış; siyasi, toplumsal, ekonomik ve çevresel konuları da güvenlik sektörüne ekleyerek anlam ve uygulama olarak güvenliğin tanımının genişlemesine katkıda bulunmuştur (Baysal ve Lüleci, 2015).

Tablo 2: Kopenhag Okulu Güvenlik Sektörleri

S.Nu	Güvenlik Sektörleri	İlgili Oldukları Alan
1	Askeri	Baskı İlişkileri
2	Siyasi	Otorite, Yönetim Statüsü ve Tanıma İlişkileri
3	Ekonomik	Ticaret, Üretim ve Finans İlişkileri
4	Toplumsal	Kolektif Kimlik İlişkileri
5	Çevresel	İnsan Faaliyetleri ve Gezegenin Biyosferi

Kaynak: (Baysal ve Lüleci, 2015)

Bir konunun ne zaman güvenlik sorunu olduğuna yönelik olarak Kopenhag Okulu “bizatihi konunun kendisinin yeniden siyasallaştırıldığı” yeni bir “güvenlik ve siyaset” gündeminin oluşturulmasını önerir. Önerilen bu siyasal gündemde güvenliğin kapsamının yeniden tanımlanması güvenlikleştirme süreci olarak adlandırılır (Miş, 2011). Yani, belli bir sorunu bir güvenlik konusu haline getiren aslında onun istisnai ve acil önlemler almayı gerektiren bir tehdit olduğu şeklinde sunulmasıdır. Bu sayede bir aktör, bir konuyu güvenlik meselesi olarak tanımladığı zaman, sıradışı araçların, acil önlemlerin ve sıradan siyasi prosedürlerin dışında kalan yöntemlerin kullanılması gerektiğini de iddia etmiş olmaktadır (Aktaş, 2011). Devlet ortaya çıkan herhangi bir sorunu bekası için tehdit olarak algıladığı zaman o soruna öncelik verir. Öncelik verilen bu sorunu güvenlik meselesi olarak tanımlarsa özel haklara sahip olduğunu ve bu güvenlik meselesiyle bu şekilde mücadele etmesi gerekliliğini iddia eder. Bunun sonrasında devlet bekası için tehdit gördüğü bu meseleyi bertaraf etmek için acil ve öncelikli olarak olağanüstü

yöntemlerle mücadele vermesi noktasında alımlayan kitleyi de ikna ederek güvenlikleştirme sürecini oluşturmuş olur (Miş, 2011).

Sonuç olarak son dönemde ortaya koyulan çok boyutlu güvenlik kavramsallaştırması da denilebilecek olan güvenlikleştirme; öncelikle insan ve toplum güvenliğini ön plana çıkarıp, güvenliğin sadece askeri bir kavram değil sosyolojik, çevresel, ekonomik, psikolojik ve siyasal alanda ele alınmasını sağlamıştır. Bir boyutuyla güvenlik adına psikolojik harekât da denilebilecek olan güvenlikleştirme kuramı, iktidar ya da güç odaklarının söylemleriyle şekillendirdiği bir güvenlik kuramı olarak da karşımıza çıkmaktadır.



3. BÖLÜM

DEVLET, GÜVENLİK VE SURİYELİLER

3.1. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLER VE TÜRKİYE'NİN SURİYELİLERE YÖNELİK POLİTİKASI

3.1.1. Suriye’de Yaşanan İç Savaş ve Suriyelilerin Türkiye’ye Göçü

Tunus’ta 2010 yılında başlayan halk ayaklanması Devlet Başkanı Zeynel Abidin Bin Ali’nin ülkeden kaçması ile sonuçlanmış, devamında Cezayir’i etkisi altına alan ve “Arap Baharı” diye adlandırılan sistematik Ortadoğu olayları başlamıştır. Arap Baharı, Suriye’nin 1958 ila 1961 yılları arasında “Birleşik Arap Cumhuriyeti” adı altında devlet birliği de yapmış olduğu Mısır’da da halk ayaklanmalarına sebep olmuş ve neticesinde 1981 yılından beri ülkenin idaresini elinde bulunduran Hüsnü Mübarek yönetiminin devrilmesi, bölgedeki ülkelerde domino etkisi yapmıştır. Bu etki ile Yemen’de 1978’den beri yönetimi elinde bulunduran Ali Abdullah Salih 2012 yılında istifa ettikten sonra 2014 yılında suikast sonucu öldürüldü. Yine Libya’da 1969 yılında yaptığı askeri darbe ile yönetimi ele geçiren Muammer Kaddafi 2011 yılında linç edilerek öldürülmüş, Bahreyn’de şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Bölge ülkelerinin tamamını tedirgin eden olaylar Suudi Arabistan, Umman, Lübnan, Moritanya ve Fas’ı da etkisi altına almış ve nihayetinde Türkiye açısından hem tarihi hem de coğrafi olarak stratejik öneme sahip Suriye’ye de sıçramıştır.

Suriye’de 1963 yılında yapılan askeri darbe neticesinde yönetime gelen Hafız Esad’ın 2000 yılında ölmesiyle birlikte oğlu Beşar Esad yönetimi devralmıştır. Halen yönetimi elinde bulunduran Beşar Esad, 2011’de ülkesinin güneyinde başlayan olaylara çok kanlı bir müdahalede bulunmuş fakat yedi senedir hala ayaklanmaları ve çatışmaları durduramamıştır.

Yüzyıllardan beri birbirinden farklı birçok kültürden insana yurt olan Suriye, bu farklı kültürlerin etkileşimiyle gelişen bir zenginliğe sahip olmakla beraber, bu zenginliğin aksine ülkede yaşanan çatışmalar ile ciddi bir bölünme

potansiyelini de içerisinde barındırdığı net bir şekilde görülmektedir. (Düzkeya, 2016). Suriyeli göçünün ve Türkiye'ye dair bu göçün etkileri ve izlenecek stratejilerin ortaya koyulması açısından Suriye'nin ve orada yaşayan halkın tarihine kısaca bakmak yapılacak olan analizlere de ışık tutacaktır.

Suriye Ortadoğu da hâkim inanış olan İslam dini açısından da tarihi bir öneme sahip bulunmaktadır. Nitekim İslam'ın Mekke ve Medine'de doğuşundan sonra Emeviler tarafından 661 yılında ilk "Arap-İslam İmparatorluğu" Şam merkezli olarak bu topraklarda kurulmuştur. Yüzyıllar boyunca Osmanlı hâkimiyetinde de Şam vilayeti olarak kalan ve Lübnan, Filistin ve Ürdün'ü de kapsayan bu bölge ve bölgede yaşayan nüfus, Türkiye açısından jeopolitik olduğu kadar kültürel ve tarihi açıdan da ayrı bir öneme sahip olmuştur. Kültürel ve dini farklılık, mezhepsel ve ırksal çeşitlilik Arap Baharı'nın etkisine giren diğer ülkelere nazaran oldukça fazla olan Suriye'de yaşanan olaylar, uluslararası müdahalelerin de etkisiyle iç savaşa dönüşmüş, ilk başlarda Esad yönetimine karşı başlayan değişim gösterileri yerini silahlı grupların ayaklanmalarına bırakmıştır. Ülkedeki kültürel ve dini farklılık, mezhepsel ve ırksal çeşitlilik oranında her grubun gerek yönetime gerekse birbirine karşı yürüttüğü silahlı güç mücadelesi Ortadoğu'daki terör örgütleri başta olmak üzere diğer suç örgütlerine de zemin hazırlamıştır. Suriye'de böylelikle başlayan iç savaş batılı ülkelerin kendi politikalarına yakın bulduğu gruplara silah ve eğitim konusunda destek vermesi ile boyut değiştirmiş, başta Rusya ve İran olmak üzere bir kısım ülkenin Esad rejimine destek vermesiyle de bugünkü insanlık dramlarına neden olan bir Suriye ortaya çıkarmıştır.

Hiç şüphesiz Soğuk Savaş dönemini terör örgütleri ve illegal gruplar üzerinden sıcak çatışma ortamında yeniden canlandıran bu iç savaş ve giderek artan kargaşa ortamı en çok illegal gruplar, suç ve terör örgütleri açısından büyük bir fırsat yaratmıştır. Yaşanan sürecin ilk başlarında kendine ideolojik alan ve insan kaynağı bulan Irak ve Şam İslam Devleti (DEAŞ) ve PKK/PYD/YPG gibi terör örgütleri özellikle Türkiye sınırına yakın bölgelerde konuşlanmış ve bölge halkının desteğini alamadıkça zulüm ve insanlık dışı eylemlerini arttırmıştır. Yaşanan insanlık dramından ve çatışma ortamından en çok etkilenen her terörizm olayında olduğu gibi yine masum insanlar, özellikle

de kadın ve çocuklar olmuştur. Bu nedenle bölge halkı için hayatı idamenin neredeyse tüm unsurlarının yok olduğu bölgeden, en başta yaşam kaygısı ile toplu göçler zorunlu hale gelmiştir. Göç'e zorlanmış bölge halkı başta çevre ülkeler olmak üzere imkânları ve kabul şartları doğrultusunda Avrupa ülkeleri de dâhil olmak üzere birçok ülkede göç eden olarak hayatını devam ettirmek zorunda kalmıştır. Diğer sınır komşuları gibi Türkiye'de genel anlamda hazırlıksız olarak bu göç dalgasına maruz kalmış, 29 Nisan 2011 tarihinde Suriye'deki iç karışıklık ve çatışmalardan kaçarak Türkiye'den sığınma talebinde bulunan 300 kadar Suriye vatandaşıyla başlayan bu sürecin üç milyonu aşkın bir Suriyeliden oluşan göç akınına dönüşeceğini kimse tahmin edememişti. 2011 yılındaki verilere göre Suriye toplam nüfusunun yaklaşık 21 milyon olduğu (AFAD, 2017) düşünülürse, günümüze gelindiğinde Türkiye bu nüfusun yaklaşık 1/6'sına ev sahipliği yapmaktadır.

Uluslararası alanda da olduğu gibi Türkiye'de de ilk zamanlarda, Suriye kaynaklı bu göç akınının boyutlarının insanlık trajedisinin en üst seviyelerine ulaşabileceğini tahmin edememiş, beklentiler nispetinde tedbirler alarak yaşanan göçü yönetmeye çalışmıştır. 2011 yılının Nisan ayında Türkiye'ye sığınan ilk Suriyeli grubun geçici kabulleri yapılarak ilk etapta sınır hattına yakın noktalara kurulan çadır kentlere yerleştirilmiştir. Suriye'deki krizinin günden güne artarak devam etmesi yaşanan göç ve sığınma taleplerini de doğru orantılı etkilemiş bu sebeple Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa gibi sınır illere geçici barınma merkezleri kurularak Suriyeliler bu alanlarda misafir edilmeye başlanmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda Türkiye'ye akın eden göçmen sayısının katlanarak artması üzerine bu barınma merkezleri de yetersiz kalmış ve Suriyeliler başta çevre iller olmak üzere 81 il geneline dağılmıştır. Öyle ki bazı yerleşim yerlerinde Suriyeli nüfusu yerel nüfusun üzerine çıkmıştır.

Türkiye'nin tarihinde aldığı sayılı toplu göçler arasında ilk sıralara yerleşen Suriyeli göçünün kısa zamanda milyonlara ulaşması doğal olarak beraberinde gerek politik gerekse toplumsal önlemler almayı da kaçınılmaz kılmıştır. Bu derecede kalabalık bir nüfusun üstelik savaş ve zulümden kaçarak gerçekleşen göç sonucunda ülkede barındırılıyor olması, elbette devletin bu nüfusu yönetmesi noktasında çeşitli sorunlara ve çözüm arayışlarına sebep

olmaktadır. Bu arayışlar neticesinde çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de irdelenecek olan çeşitli idari tedbirler alınmış ve mevzuatlar çıkarılmıştır. Bu kapsamda kurumsal çalışmalara hız verilmiş, 2013 yılında çıkarılan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile kanun düzeyinde hukuki altyapı oluşturulmuştur. 2014 yılına gelindiğinde “Kabul ve Barınma Merkezleri İle Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik” ile “Geçici Koruma Yönetmeliği” yürürlüğe konularak 2011 yılından itibaren Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin *geçici koruma* statüsüne alınmasına karar verilmiştir.

Çalışmanın sonraki bölümlerinde göçün zorunlu hale geldiği Suriye’den kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin zaman içerisinde artan nüfusları, yaşadıkları yerlere dair veriler ile sunulan hizmetler, hak ve yükümlülükleri aktarılmıştır. Bununla birlikte hukuksal altyapı ve Suriyelilere yönelik politikaların yansımaları olan mevzuatlara da yer verilmiştir.

3.1.2. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilere Yönelik Veriler

Suriye’nin içinde bulunduğu savaş ve kargaşa ortamı halen devam ederken yerinden edilen Suriyelilere karşı Türkiye’nin ve yerel basının olayların hemen akabinde sergilediği misafir yaklaşımı zamanla yerini politik ve sosyal tedbirlere bırakmıştır. Her ne kadar Türkiye, göç akınlarının başladığı ilk yıllarda insani kaygılarla açık kapı politikası izlemiş olsa da yıllar süren bu süreçte çeşitli alternatifler üreterek kalıcılığa ya da geri dönüşe de çareler aramaya başlamıştır. Çalışmanın bu bölümünde Suriyelilere yönelik veriler Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)’nin yayınlamış olduğu en son resmi verilerden alınmıştır.

3.1.2.1 Türkiye’deki Suriyelilerin Sayısı

Türkiye, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre Dünya’da en fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan ülke konumundadır (AFAD, 2016). Suriye’deki olayların başlamasından bu yana Türkiye’ye sığınan ve geçici koruma statüsü verilmiş Suriyelilerin sayısı 2012 yılında

14.237 iken 2019 yılına gelindiğinde 3.676.288 kişiye ulaşmıştır. Tablo 3’te 2011 yılından bu güne kadar geçici koruma statüsü verilen Suriyeli nüfusun toplam sayıları verilmiştir.

Tablo 3: Türkiye’de Geçici Koruma Statüsü verilen Suriyeli sayısı

2011	0
2012	14.237 Kişi
2013	224.655 Kişi
2014	1.519.286 Kişi
2015	2.503.549 Kişi
2016	2.834.441 Kişi
2017	3.426.786 Kişi
2018	3.613.192 Kişi
2019 (16 Ekim 2019 itibariyle)	3.676.288 Kişi

Kaynak: (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim: 21.10.2019)

Tablo 3’te belirtilen rakamlara göre Suriye’den Türkiye’ye en fazla 2014 ve 2015 yıllarında göç yaşanmış, bu iki yılda yaklaşık iki milyon Suriyeliye geçici koruma statüsü verilmiştir.

3.1.2.2. Kamp / Barınma Merkezlerinde Yaşayan Suriyeliler

Türkiye’de bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyeliler için 10 ilde kurulan 20 geçici barınma merkezinde Temmuz 2018 itibariyle verilerine göre 209.508 kişi barınmaktayken (AFAD, 2018), 2019 yılına gelindiğinde bu sayı 7 barınma merkezinde 63.013 kişidir. AFAD tarafından kurulan ve 2019 yılına kadar işletilen bu barınma merkezleri, altyapı, sosyal tesisler, barınma alanları da dâhil olmak üzere kişi başına en az 45 m2 düşecek şekilde planlanmıştır (AFAD, 2016). Ayrıca barınma merkezlerinde temel insani ihtiyaçlar başta olmak üzere sosyal uyum ve zorunlu göçe bağlı psikolojik yıkıntılarla başa çıkılabilmesi amacıyla eğitim, sağlık, dinlenme ve hobi alanları gibi sosyal tesislerde bulunmaktadır. 2019 yılı itibariyle barınma merkezlerinin illere göre dağılımı ve kalan Suriyeli sayısı Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: İllere göre Barınma Merkezlerinde yaşayan Suriyeliler

İL	Geçici Barınma Merkezi Adı	Mevcudu	Toplam Mevcut
Adana (1)	Sarıçam	19.246	19.246
Kilis (1)	Elbeyli	8.530	8.530
Kahramanmaraş (1)	Merkez	10.857	10.857
Hatay (3)	Altınözü	2.677	11.125
	Yayladağı	4.334	
	Apaydın	4.114	
Osmaniye (1)	Cevdetiye	13.255	13.255
TOPLAM	63.013 (16 Ekim 2019 itibariyle)		

Kaynak: (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim: 21.10.2019)

Yukarıda verilen 2018 yılı Temmuz ayındaki AFAD verileriyle kıyaslandığında 2019 yılı Ekim ayına gelindiğinde barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sayısının 1/4 oranına düştüğü gözden kaçmamaktadır. Bu gözle görünür azalışın sebebine dair resmi herhangi bir açıklama bulunmazken, veriler ve barınma merkezlerinin kapatılması/taşınması konusu güncelliğini koruduğundan bu konuya ait ortaya koyulmuş bir araştırma da bulunmamaktadır. Ancak barınma merkezlerinde verilen hizmetlerin ne kadar üst düzeyde olursa olsun, tel örgülerle çevrilmiş bir alanda çadır/konteynır içerisinde uzun yıllar yaşamak burada bulunan insanlarda özgürlüklerinin kısıtlandığı algısı yaratacaktır. Ayrıca barınma merkezlerinden dışarı çıkma izninin 6 ay içinde 15 gün kadar oluşu, gıda harcamaları için kişi başına verilen 85 TL'nin az bulunuşu, Suriyelilerin kendi aralarındaki yaşadıkları sorunlar (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2018) vb. nedenlerden dolayı barınma merkezlerinde kalma eğiliminin azalması olağandır. Bununla birlikte Suriye'de belli bölgelerin Türkiye tarafından terörden arındırılarak güvenliğinin sağlanması da barınma merkezlerinden Suriye'ye geri dönüşleri arttırdığı yönündeki resmi açıklamalara da bakıldığında, son bir yıldaki barınma merkezlerindeki nüfus azalışı bu bağlamda değerlendirilebilir.

3.1.2.3. Kamp / Barınma Merkezleri Dışında Yaşayan Suriyeliler

2014 tarihinde yayınlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” aynı yıl yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik gereği; 2011 yılından itibaren Suriye Arap Cumhuriyetinden ülkemize gelen Suriyeliler ile vatansızlar geçici koruma kapsamına alınıp kayıt işlemleri tamamlananlara yabancı kimlik numarası tahsis edilerek, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi verilmektedir (GİGM, 2018). Ekim 2019 ayı itibariyle geçici koruma statüsü verilen 3.613.275 Suriyeli barınma merkezleri dışında ve Türkiye’nin çeşitli kentlerinde ikamet etmektedir. Nüfus yoğunluğu bakımından sınıra yakın iller ile büyükşehirler barındırdığı Suriyeli konusunda ön sıralarda yer almaktadır. Buna göre Suriyeli nüfusunun en fazla olduğu ilk 10 il Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Suriyeli nüfusun en çok bulunduğu iller

İkamet İli	İkamet İli Yerel Nüfusu	Suriyeli Nüfusu	Yerel Nüfusa Oranı (Yüzde)
İstanbul	15.067.724	549.405	3,65
Gaziantep	2.028.563	451.466	22,26
Hatay	1.609.856	440.563	27,37
Şanlıurfa	2.035.809	428.929	21,07
Adana	2.220.125	239.518	10,79
Mersin	1.814.468	204.291	11,26
Bursa	2.994.521	177.229	5,92
İzmir	4.320.519	146.818	3,40
Kilis	142.541	116.749	81,91
Konya	2.205.609	109.679	4,97

Kaynak : (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim:22.10.2019)

Tablo 5’te verilen illere göre rakamlar incelendiğinde Türkiye genelinde dağınık olan Suriyelilerden 2.864.647’si bu 10 ilde yaşamaktadır. Bu da barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeli sayısının yaklaşık %80’ine tekabül etmektedir. Ayrıca Türkiye genelinde barındırdığı Suriyeli nüfusunun kendi yerel nüfusuna oranı yüzde 81,91 ile en yüksek olan il ise Kilis’tir.

Yasal mevzuat çalışmaları ile bilgilendirme ve kayıt altına alma konusunda her ne kadar 2011 yılından bu yana büyük ilerleme kaydedilmiş olsa da halen kayıt altına alınmamış Suriyeli sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur. Gerek açık kapı politikasının bir tezahürü gerekse Suriye ile olan sınır hattının yapısı ve uzunluğu kontrolsüz bir şekilde geçişlere sebep olabilmektedir. Yapılan sınır hattı güvenlik çalışmaları günümüzde ileri seviyede olsa da kaçak göçmen veya kayıtsız girişler konusunda yeterli geldiği söylenemez. Bu durum da kentlerde kayıtsız bir şekilde yaşayan Suriyelilerin varlığını gündeme getirmektedir.

3.1.2.4. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Sunulan Hizmetler

Türkiye “açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul, geri göndermeme ilkesi, gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması” şeklinde geçici korumanın üç temel unsurunu yerine getirmekte ve Suriyelilere bu kapsamda geçici koruma sağlamaktadır (GİGM, 2018). Bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşlarınca, eğitim ve sağlık başta olmak üzere sosyal destek ve sosyal hizmetler alanında hemen hemen Türk vatandaşlarına sağlanan haklara eşit seviyede hizmetler verilmektedir.

En başta belirtilmesi gereken hizmetin ise “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” sağlanması olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü kayıt altına almak amacıyla verilen bu kimlik belgesi sunulan hizmetlere erişim ile tanınan haklardan yararlanmayı da sağlamaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliğinin 22 nci maddesinde düzenlenen bu kimlik belgesiyle ayrıca 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası da verilen Suriyeliler, sağlık ve eğitim başta olmak üzere iş ve istihdama erişim, sosyal yardım ve sosyal hizmetler ile tercümanlık gibi hizmetlerden de bu kimlik belgesi ile faydalanabilmektedir. Yönetmelikte ayrıca; “Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz” denilmektedir. (Geçici Koruma Yönetmeliği m.25). Yine bu kimlik belgesi ile temel ve acil sağlık

hizmetleri ile bu kapsamdaki ilaç ve tedavilere ücretsiz erişilebilmektedir. Tablo 6’da Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere yönelik temel hizmetler, kapsamı ve hizmet veren kurumlar gösterilmiştir.

Tablo 6: Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Hizmetler

SAĞLANAN HİZMET ALANI	HİZMET KAPSAMI	HİZMET ALINABİLEN YERLER
Sağlık	Bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunma hizmetleri ve acil sağlık hizmetleri	1. Geçici barınma merkezlerinde kurulan sağlık merkezleri, 2. Bakanlık ve bağlı kuruluşlarına ait sağlık hizmeti sunucuları, 3. Üniversite sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, 4. Özel hastaneler, 5. Vakıf veya dernekler tarafından gönüllü olarak verilen sağlık hizmetleri
Eğitim	Örgün ve Geçici Eğitim Kapsamında; Okul Öncesi, İlk ve Orta öğretim, Yüksek Öğretim, Mesleki Eğitim ve Dil Eğitimi	1. Milli Eğitim Bakanlığı okulları 2. Geçici Eğitim Merkezleri 3. Yükseköğretim Kurumları 4. Vakıf veya dernekler tarafından gönüllü olarak verilen kurslar
Sosyal Yardım	Ayni ve Nakdi yardım, Şartlı Nakit yardımı, Eğitim Yardımı, Sağlık Yardımı, Kömür Yardımı, Sosyal Uyum Yardımı (Kızılay Kart), Sosyal Ekonomik Destek	1. Belediyeler 2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 3. Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı Sosyal Hizmet Merkezleri 4. Kızılay
Sosyal Hizmet	Kadın Sığınma ve Çocuk Çalıştırma yasağı	1. Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı Sosyal Hizmet Merkezleri 2. Emniyet Müdürlükleri 3. Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER)
Hukuksal Destek	Adli yardım ve Avukatlık Hizmetleri	1. Baro Başkanlıkları 2. Vakıf veya dernekler tarafından gönüllü olarak verilen hizmetler
Tercüman/Danışmanlık	Bilgilendirme, Yönlendirme ve İletişim	1. Belediyeler 2. Vakıf veya dernekler tarafından gönüllü olarak verilen hizmetler

Tablo 6’da belirtilen hizmetler, kapsamı ve hizmet veren kurum/kuruluşlar açık kaynaklardan, kurumsal yayınlardan, resmi internet sitelerinden ve yapılan araştırmalardan derlenerek verilmiştir. Görüldüğü üzere

kamu kurum ve kuruluşları haricinde vakıf/dernekler tarafından da gönüllü olarak verilen hizmetler bulunmaktadır.

Ek-2’de yer alan Geçici Koruma Yönetmeliğinin “Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler” başlığı altında sunulan hizmetlerin yanı sıra özellikle STK’lar ve yardım kuruluşları tarafından Suriyelilere gerek maddi gerekse sosyal destek bağlamında birçok hizmet sunulmaktadır.

3.1.3. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilere İlişkin Yasal Çerçeve

Göç konusu özellikle zorunlu ve toplu olarak sınır aşan bir hale gelmişse, sebebi ve etki alanı bakımından çok boyutlu bir olgu haline gelmesinden dolayı, ulusal ve uluslararası düzeyde düzenleme ve işbirliği gerektiren bir mesele halini almıştır. Bu açıdan bakıldığında Suriyeliler meselesi Türkiye’nin sosyo-kültürel, demografik ve ekonomik yapısının yanında, kamu güvenliğini ve düzeni de derinden ilgilendiren dinamik bir meseledir. Uluslararası ve ulusal anlamda özellikle Suriye’deki olaylardan dolayı göç eden Suriyeliler hakkında düzenlenmiş iç mevzuatlar olsa da genel olarak bakıldığında uluslararası düzenlemelerin hemen hepsi tüm göç çeşitlerine yöneliktir. Türkiye’de ise kendine has özelliklerinden dolayı salt Suriye’den göç edenlerle ilgili gerek mevzuat gerekse sosyal alanda düzenlemeler yapılması zaruri hale gelmiş ve bu konuda mecburen çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Çünkü ulusal ve uluslararası mevzuatlar açısından Türkiye’ye sığınan Suriyeliler “mülteci” statüsüne sahip değildir.

6458 sayılı YUKK ve 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği’ne göre Türkiye’de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsü “geçici korunan” olarak tanımlanmıştır. Geçici koruma, kimlik belgesi olup olmadığına bakılmaksızın Türkiye’ye sığınan tüm Suriyelileri kapsadığı gibi aynı zamanda Suriye’den gelen Filistinlileri ve vatansızları da kapsamı içine almaktadır. BMMYK, Türkiye’nin Suriye’den gelenlere sağladığı bu korumanın “geçici koruma tanımı ile tam olarak örtüştüğü ve büyük ölçekli mülteci akınlarının önüne geçmede kabul edilebilir bir yaklaşım olduğu” görüşündedir (Dürgen, 2015).

Ek-1’de yer alan 6458 Sayılı YUKK’nun 91’inci maddesinde geçici koruma statüsü düzenlemektedir. Söz konusu kanun maddesinde, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” denilerek geçici korumanın kapsamı geniş tutulmuştur. Geçici koruma, kitlesel göç ile ülkeye gelen sığınmacıların uluslararası koruma kapsamındaki başvurularının bireysel olarak değerlendirilme imkânı ve zamanı olmadığı için acil ve geçici olarak sağlanan bir statü olduğundan uluslararası korumadan farklı bir kavramdır. (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2018).

Zorunlu olarak göç eden Suriyeliler hakkında yasal çerçeve incelenirken uluslararası ve ulusal düzenlemelere ayrı ayrı yer verilmiştir. Bunun nedeni Türkiye’nin göç ve mültecilik konusunda uluslararası alanda yaşananlara duyarsız kalmayışının bir göstergesi olan düzenlemelere taraf olması bir yandan da ulusal anlamda özellikle Suriyeliler konusunda diğer dünya devletlerinden ayrı olarak düzenlemeler yapmasının ön plana çıkarılmasıdır. Tezimizin konusunu oluşturan Türkiye’deki Suriyeliler odağında bakıldığında oluşturulan ve uygulamada olan yasal çerçeve yani mevzuatların içeriği uygulanan politikaların en temel göstergesidir.

3.1.3.1. Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Düzenlemeler

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile birlikte uluslararası alanda göç ve mültecilik konularında düzenlemeler önem kazanmaya başlanmıştır. Mültecilerin temel haklarını konu alan milletlerarası sözleşmeler 20. yüzyılın ortalarından itibaren imzalanmıştır (Dürgen, 2015). Bunlardan başlıcaları; Avrupa Konseyi’nin 4 Kasım 1950’de Roma’da imzaladığı “İnsan Hakları ve Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi”, BM tarafından 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre’de imzalanan “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme” ve “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü”dür. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü mültecilerin korunması hakkında temel uluslararası belgeler olup bu metinlerde geçen mültecilik

tanımı, mültecilerle ilgili yapılan birçok düzenlemede esas olarak kabul görmüştür (Dürgen, 2015)

Türkiye jeolojik konumu nedeniyle yalnızca göç veren veya göç alan bir ülke olmanın yanında başka ülkelere göç etmek isteyen üçüncü ülke vatandaşları açısından bir geçiş yani bir transit ülke konumundadır. Bu sebeple Türkiye, göç konusunda uluslararası işbirliği yapmak, göç kaynaklı sorunlara çözüm arayışlarına destek olmak ve mülteciler ile sığınmacılara insani yardım noktasında gerekli adımların atılmasını sağlamak için birçok uluslararası hukuki düzenlemeye taraf olmuştur. Tablo 7’de Türkiye’nin taraf olduğu göç ile ilgili uluslararası düzenlemelere yer verilmiştir.

Tablo 7: Göç ile ilgili Uluslararası düzenlemeler

1	Sözleşmeler	İnsan Hakları ve Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
		Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme
		Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi
		Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme
		İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
		Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi
2	Anlaşmalar	Türkiye ile Romanya Hükümeti Arasında Kendi Vatandaşlarının ve Ülkelerinde Yasadışı Konumda Bulunan Yabancıların Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma
		Türkiye ile Uluslararası Göç Örgütü Arasında Örgütün Türkiye'deki Hukuki Durumu, Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Hakkında Anlaşma
		Türkiye ile Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi Arasında İşbirliği Anlaşması
		Türkiye ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yasadışı Göçmenlerin Geri Kabulüne Dair Anlaşma
		Türkiye ve Belarus Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Arasında İnsan Ticareti ve Yasadışı Göç ile Mücadele Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı
		Uluslararası Göç Örgütü Kuruluş Anlaşması
3	Protokoller	Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol
		Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü
		Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında 18 Mart 2016 Tarihinde Varılan Mutabakat

Kaynak : (<http://www.goc.gov.tr/icerik/uluslararasi-mevzuat>, Erişim: 23.07.2018)

Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkiye göç ve insan hakları konusunda temel uluslararası düzenlemelerin hemen hepsine taraf olan ülke konumundadır. Suriye’de yaşanan olayların sonucunda yaşanan göç akınlarının neden olduğu problemlerden en ileri düzeyde etkilenen ülke olarak tüm sorumluluklarını yerine getirmiş olan Türkiye karşısında diğer dünya ve özellikle Avrupa ülkelerinin göstermediği duyarlılığı göstererek bu göç sorununa insani boyutta yaklaşan tek ülke olmuştur.

3.1.3.2. Ulusal Düzenlemeler

Türkiye’de genel bir yasal düzenleme olarak göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar konusunu içine alan ilk politika belgesi 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu’dur (Örselli ve Babahanoğlu, 2016). 2006 yılında adı aynı kalarak yenilenmiş ve 5543 sayılı kanun olarak yürürlüğe girmiştir. Özelinde Suriyeliler konusunda olmak üzere Türkiye’de göç ve sığınmacılar konusunda yapılan düzenlemeleri YUKK öncesi ve YUKK sonrası olarak iki bölüme ayırmak mümkündür.

2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı YUKK öncesinde Türkiye’de göç yönetimi, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu’nun dar kapsamdaki hükümlerine göre yürütülmeye çalışılmıştır. Göç yönetimi konusunda hukuki mevzuatın bu derece eksik olmasından dolayı yaşanan sorunlara geçici idari düzenlemelerle çözümler üretilerek göç kaynaklı sorunlar ötelenmiştir. 2011 yılında Suriye’de başlayarak halen yaşanan iç çatışmalardan kaçarak Türkiye’ye gelen Suriyeli sayısının ilk üç yılda milyonları aşması, kurulan barınma merkezlerinde barındırma imkânının yetersiz kalması ve sürekli devam eden bir göç akını olması Türkiye’yi bu konuda kapsamlı bir hukuki düzenleme yapma mecburiyetinde bırakmıştır. YUKK sonrasında kanuna dayanılarak yönetmelik ve diğer mevzuatlar yayınlanmış, idari tebliğler ile kısa sürede detaylı ve kapsayıcı bir göç mevzuatı ve içtihadı oluşmuştur. Göç ile ilgili Türkiye’de uygulamada bulunan düzenlemeler Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Göç ile ilgili Ulusal düzenlemeler

1	Kanunlar	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
		Pasaport Kanunu
		İskân Kanunu
		Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu
		Türk Vatandaşlık Kanunu
		Uluslararası İşgücü Kanunu
2	Yönetmelikler	Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik
		Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği
		Geçici Koruma Yönetmeliği
		İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında yönetmelik
		Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik
		Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik
3	Diğer	Kabul ve Barınma Merkezleri İle Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik
		Geri Kabul Anlaşması İle İlgili Başbakanlık Genelgesi
		Yabancıların Pasaport Süresiyle İlgili Bakanlar Kurulu Kararı
		Sınır Kapılarında Verilen Vizeler İle İlgili Bakanlar Kurulu Kararı

Kaynak : (<http://www.goc.gov.tr/icerik/ulusal-mevzuat> , Erişim: 23.07.2018)

Süreç olarak incelendiğinde özellikle Suriye’den Türkiye’ye başlayan göç dalgasından sonra başlayan idari düzenlemeler 2013 yılında yürürlüğe konulan YUKK ile birlikte kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, uygulama yönetmelikleri ile politika oluşturan Tablo 8’deki bu göç mevzuatı Türkiye’nin Suriyeliler başta olmak üzere göç politikasını şekillendirmiştir.

3.1.3.3. Türkiye’deki Suriyelilerin Hak ve Yükümlölükleri (Hukuki Durum)

İlk olarak belirtmek gerekir ki; Anayasanın 10. maddesinde “herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit” olduğu teminat altına alınmıştır. Türkiye’deki yabancıların ise sahip oldukları haklar konusu anayasanın 16. maddesinde düzenlenerek “temel hak ve hürriyetlerin, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceği” hüküm altına alınmıştır (Dürgen, 2015). Türkiye’ye sığınan Suriyelilere gelince, Ekim 2011’de İçişleri Bakanlığı’nın aldığı karar ile Türkiye’de kayıt olan Suriyelilere “geçici koruma statüsü” verilmiştir. Geçici koruma politikası ile Suriyelilere sınırsız kalış, zorla geri gönderilmemeye karşı koruma ve acil ihtiyaçların giderilmesine olanak sağlayan bir şekilde koruma ve acil yardım sağlanmıştır (Orhan ve Gündoğar, 2015). Bu bakımdan Türkiye’ye sığınan Suriyeliler 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve YUKK açısından mülteci statüsüne girmemektedir. Ayrıca gerek uluslararası hukuk gerekse ulusal diğer mevzuatlarda da yer alan mültecilik kavramının kapsamında olmadıklarından ilgili mevzuatlardan kaynaklanan mültecilerin hukuki haklarından tam anlamıyla faydalanamamaktadırlar.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi mültecilere geri gönderme yasağı başta olmak üzere genellikle sığınılan ülke vatandaşları tarafından da kullanılan birçok sosyal ve ekonomik hak (mülkiyet, çalışma, ikamet, eğitim ve sosyal güvenlik vb.) sağlamaktadır. Ancak geçici korunanlar açısından hak ve yükümlölüklerin kapsamı net olarak belli olmadığından nasıl belirleneceğine karar verilmesi gereklidir. Kosova ve Bosna Hersek’te yaşanan krizlerden sonraki süreçte, AB’ne üye devletler, geçici korunanlar açısından hak ve yükümlölüklerin kapsamını Cenevre Sözleşmesi’nden bağımsız olarak ele almayı tercih etmişlerdir. Bu süreçte geçici korunanlara sürekli ikamet izni verilmesinden kaçındıkları gibi, ekonomik ve sosyal haklar sağlamak konusunda da uluslararası yükümlölük altına girmemişlerdir. Bu açıdan bakıldığında AB’ne üye devletlerin geçici korunan kişilere hak tanıma

konusunda geniş bir takdir yetkileri olduğu değerlendirilebilir (Kaya ve Eren, 2014).

Geçici korumanın sağladığı statü bakımından hak ve yükümlülükler konusunda ise referans noktasının yine 2001 tarihli AB Geçici Koruma Yönergesi olduğunu söylemek doğru olacaktır. Geçici koruma kavramı bahse konu yönergenin 2'nci maddesinde “üçüncü ülkelerden gelen ve kendi ülkelerine geri dönemeyen yurdundan ayrılmaya zorlanmış kimselerin kitlesel sığınması ya da yakın bir kitlesel sığınma tehlikesi durumunda, özellikle de sığınma sisteminin bu akınla, etkili işleyişi olumsuz biçimde etkilenmeksizin başa çıkamayacağına dair bir riskin bulunması durumunda, ilgili kişilerin ve koruma talep eden diğer kimselerin menfaatleri doğrultusunda bu tür kişilere acil ve geçici koruma sağlanması” olarak tanımlanmıştır. Yine yönergeye göre geçici koruma bir yıllık süre için sağlanmakta ve altı aylık olarak en fazla bir yıl daha uzatılabilmektedir.

Türkiye’de ise geçici koruma kavramı, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile kanun boyutunda hukuki zemine oturtulmuştur. Kanunun kabul edilmesi Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin hukuki durumları açısından düşünüldüğünde geçici koruma hükümleri içermesi bakımından önemlidir. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Suriyeliler kitlesel göç durumlarında uygulanan geçici koruma statüsü altına alınmıştır. Özellikle Suriyeliler konusunda geniş ve acil önlemler alınması gerekliliğinden YUKK’na dayanılarak 2014 yılında “Geçici Koruma Yönetmeliği” çıkarılmış, Suriyelilerin ve kitlesel olarak ülkeye giriş yapan kişilerin hak ve sorumlulukları detaylı olarak düzenlemiştir. Düzenlenen bu yönetmelik ile Suriyeliler başta olmak üzere tüm geçici korunanlara tanınan hakların, AB Geçici Koruma Yönergesine göre üye ülkelerin sağlaması gereken haklara nazaran daha kapsamlı, daha kapsayıcı ve daha insani tedbirler olduğunu da ayrıca belirtmek gerekir. Türkiye’ye sığınan Suriyeliler bakımından kitlesel zorunlu göç akınının başladığı günden itibaren bakıldığında hukuki durum; Nisan 2011 tarihinden Ekim 2011 tarihine kadar misafir, Ekim 2011 tarihinde İçişleri Bakanlığının kararı ile geçici korunan, yine Mart 2012 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan yönerge kapsamında geçici korunan,

Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren YUKK ile nihayet kanun düzeyinde geçici koruma rejimi altına alınmışlardır. Ekim 2014 tarihinde ise geçici koruma rejimi hakkında ayrıntılı bir yasal düzenleme yapılmış ve Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de bundukları süre boyunca geçici koruma altındaki Suriyelilerin sağlık, eğitim ve sosyal yardım hizmetleri ile iş piyasasına erişimi hususunun ilgili Bakanlıkların sorumluluğunda yürütülmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda sağlık, eğitim ve sosyal yardım hakları tanınmış iş piyasasına erişim ise ilgili Bakanlığın iznine bağlı tutularak belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda olarak kısıtlanmıştır.

Suriyelilere sağlanan bu geçici korumanın sonlandırılmasına ise Cumhurbaşkanı yetkili kılınmıştır. Yönetmelik ayrıca Suriyelilerin Türkiye’ye gelişlerinden Türkiye’de faydalandırılacakları hizmetlere kadar geniş bir açıklamaya yer vermektedir. Bu kapsamda bugün için Türkiye’de bulunan Suriyelilerin hukuki durumlarına ilişkin herhangi bir boşluk söz konusu değildir (Ağır, 2017).

Özellikle vurgulamak gerekir ki; Geçici Koruma Yönetmeliğinin 6’ncı maddesinde geçici korunanların geri gönderme yasağı düzenlenerek uluslararası iltica hukukunun en temel ilkelerinden biri garanti altına alınmıştır. Yönetmelikte “Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler” başlığı altında geçici korunanlara sağlanacak hizmetler düzenlenmektedir. Tablo 6’da da gösterilen bu hizmetler ne kadar geçici korunanlara sağlanan haklar olsa da yönetmelik metninde hak yerine hizmetler olarak bahsedilmesinin en temel nedeninin, Suriyelilerin sayısal çokluğu ve Türkiye’nin geçici korunan bu insanlara uyguladığı politikaların devlet tarafından insani bir hizmet olarak görüldüğü söylenebilir.

3.1.4. Suriyelilerin Gelecek Algısı ve Rezilyans (Resilience)

Toplu göçlerde göçmenlerin gelecek beklentisi, göç edilen ülkedeki hukuki durumlarına ve sağlanan haklara göre değişiklik gösterebilmektedir. Mültecilerin sığınmacılara nazaran daha fazla hakları ve güvenceleri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, mültecilerin gelecek beklentileri daha olumlu olabilmektedir. Sığınmacıların ise özellikle geri gönderilme durumlarının net olmayışı ve sürgün hayatı gibi sebeplerle gelecek beklentileri olumsuz olabilmektedir. Hukuki bir statü ya da oturma izni almış sığınmacılar, herhangi bir yasal statüsü olmayanlara göre daha az streslidirler (Apak, 2015). Her ne kadar Apak aynı çalışmasında “Bu bağlamda Türkiye’de ‘misafirlik’ statüsü dışında hiçbir statü alamayan Suriyeli göçmenleri düşündüğümüzde sığınmacı ve mültecilere göre daha olumsuz gelecek beklentisine sahip olabilme ihtimali göz önünde bulundurabiliriz” dese de, Yıldız (2013) “Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı” isimli araştırmasında 905 Suriyeliye yönelttiği “*geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?*” sorusuna %37,2 oranında “daha iyi olacak” yanıtını almış, Apak (2015)’in ihtimalinin tersine sadece %2 oranında “daha kötü olacak” cevabını almıştır. Geri dönüş üzerine yapılan araştırmalar göstermektedir ki, ülkelerindeki iç savaş ortamından kaçarak Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin önemli bir bölümü, gerek tarihsel/sosyal bağlar gerekse uygulanan uyum politikaları sayesinde hızla kendini toparlama sürecine girerek ülkelerine geri dönüş konusunda isteksizdir.

Foucault’a göre biyopolitikanın yerleştirdiği mekanizmalarda önce öngörüler, istatistik tahminler, küresel önlemler söz konusu olacak, bir canlı varlık nüfusunun çevresinde güvenlik mekanizmaları yerleştirerek yaşayış biçimini en iyi durumuna getirebilmek için çaba sarf edilecektir. Başka bir ifadeyle yaşamın biyolojik süreçlerini ele alarak nüfus üzerinde bir disiplin değil ama bir ayarlama sağlamak söz konusu olacaktır (Foucault, 2002)

Zorunlu göçe maruz kalan Suriyeli nüfusunun potansiyel olarak göç ettiği Türkiye’de uygulanacak politikalara tabiiyeti söz konusu olacağından, Türkiye’nin Suriyelilere uygulayacağı güvenlik sistemleri doğası gereği

biyopolitik eksenden geçecektir. Konut, sağlık eğitim politikaları gibi yerelde Suriyelilere hizmet sunulması belli bir sistematik dahilinde olacağından Foucault'un biyoiktidarının yerelde işleyen politikalarına yüklediği karşılık olan biyopolitika da olduğu gibi bizzat yaşayış biçimini düzenleme, süreçlerini ele alarak nüfus üzerinde bir disiplin değil ama bir ayarlama sağlamak söz konusu olacaktır.

Bu açıdan bakıldığında yapılan düzenlemeler, alınan tedbirler, konut, sağlık eğitim politikaları gibi yerelde Suriyelilere yönelik hizmetlerin (*biyopolitika*) bir bütün olarak çıktısı ele alındığında yukarıda bahsedilen Suriyelilerin kendini toparlama sürecine katkısı yadsınamaz. Savaş ve şiddete maruz kalmış bu nüfusa biyopolitik düzlemde Türkiye'nin uyguladığı politikaların bu karışıklık durumundan iyileşme ya da toparlanmaya geçişte etkisi bizi farklı bir kavrama götürür. Dar anlamda, bir karışıklık ya da bozulma durumundan iyileşme ya da toparlanmaya geçişi ifade eden “*rezilyans (resilience)*” kavramı (Köseoğlu, 2019).

Kendini toparlama gücü (*resilience*) kavramı, etimolojik köken bakımından Latince “*resilire*” kelimesinden türemiştir. Latin kökenli “*Resilire*” kelimesinin “geri sıçrama”, “yeniden iyi hissetme/toparlanma”, “çarpıp geri sıçrama” şeklinde karşılıkları da vardır (Glare, 1968). Kendini toparlama gücü (*resilience*) gelişim sürecinin kavramsallaştırılması sürecinde iki önemli koşulundan bahseden Masten, bunları “önemli tehdit, ağır güçlük veya travmaya maruz kalma” ve “gelişimsel sürece yönelik ağır durumlara rağmen pozitif adaptasyonun sağlanması” olarak görür (Masten, 2001).

Sosyal alanda rezilyans (*resilience*) kavramını ilk kez kullananlardan Timmerman'a göre rezilyans, bir sistemin ya da sistemin parçasının, tehlikeli bir olayın oluşmasının ardından sağ kalma yeteneğinin bir ölçütüdür (Timmerman 1981). Kendini toparlama gücüne (*resilience*) yönelik yapılan çalışmalar, temelde bu kavramın insan doğasının uyum sağlayıcı sistemlerinin bir organizasyonu şeklinde kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bireylerde bulunan bu uyum sağlayıcı sistemler korunur ya da çeşitli yoksunluklara rağmen geliştirilebilirse, gelişimsel problemlere yönelik risklerin yaratacağı

olumsuz etkilerin azalacağı öngörülmektedir (Masten, 2001). Suriyeliler bağlamında “kendini toparlama gücü (*resilience*)” ele alınacak olursa; iç savaş ve zulüm ortamından sağ kalıp kaçarak bilinmezlik içerisinde Türkiye’ye göç ederken psikolojik tükenmişlik durumları da düşünüldüğünde, uyumları ve geleceklerini tayin edebilmeleri açısından yerelde işleyen politikaların katsayısı oldukça önemlidir.

Nitekim yukarıda bahsedilen Masten (2001)’in iki önemli koşulundan ilki olan “*önemli tehdit, ağır güçlük veya travmaya maruz kalma*” durumu Suriyeliler açısından yadsınamaz bir gerçek olduğu kadar, “*gelişimsel süreçte yönelik ağır durumlara rağmen pozitif adaptasyonun sağlanması*” koşulu da Türkiye’nin yerelde uyguladığı politikaların (biyopolitika) sonucuyla ilintilidir.

Suriye’den Türkiye’ye göçün başladığı 2011 yılındaki hem Suriye’deki hem de Türkiye’deki şartlar göz önüne alındığında mevcut durumda Türkiye’de kendini toparlama gücü (*resilience*) açısından olumlu gelişmeler yaşayan Suriyelilerin gelecek beklentilerinin olumsuz olması zaten zayıf bir ihtimaldir. Türkiye’nin askeri güç olarak göç veren bölgelerde hâlihazırda bulunuyor olması, bölgede yapılmaya başlanan yaşam alanlarına ait yatırımlar gibi belirleyici etkenler, göçe zorlanmış Suriyelilerin geri dönüş beklentileri açısından olumlu gelişmeler arasında olsa da, çatışma, şiddet ve terör gibi sebeplerin bu zamana kadar ortadan kalkmaması ülkelerine geri dönüş beklentileri açısından olumsuzluklar arasında sayılabilir. Zaten AFAD tarafından 2017 yılında yapılan “*Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*” sonuçlarına göre barınma merkezlerindeki Suriyelilerin yaklaşık % 22’si ve barınma merkezi dışında yaşayanların yaklaşık % 16’sı Suriye’ye geri dönmeyi hiçbir zaman düşünmemektedirler.

3.1.5. Bir Sorunun Cevabı: Türkiye’deki Suriyeliler Mülteci mi? Sığınmacı mı? Misafir mi? Göçmen mi?

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde göçmen; "kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk)" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Genel kabul anlamında göç çatı bir kavram olduğundan elbette ülkelerinden kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeliler tabi ki göçmen olarak nitelendirilebilirse de sayıları 4 milyona yaklaşan bu insanlara hukuki bir statü kazandırmaz. Göçün sayısal olarak milyonları bulan endişe verici boyutlara ulaşmasından önce Türkiye hukuksal statü sorunu yaşadığı Suriyelileri “misafir” olarak adlandırmıştır. Ancak uygulanan açık kapı politikası, misafir kavramının ulusal/uluslararası hukukta karşılığının olmaması ve güvenlik endişeleri nedeniyle Suriyeliler açısından mevzuat çalışması yapılarak statü belirlenmesi zaruri hale gelmiştir.

Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ni kabul ederken koyduğu coğrafi çekince ile Avrupa dışından gelenleri “mülteci” değil, “sığınmacı” olarak kabul etmektedir. Ancak sığınma nedenleri, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nde mülteci olmak için aranan nedenlerle aynıdır. Bir diğer ifadeyle ırkı, dili, dini, herhangi bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle ülkesinde zulüm görmüş ve Avrupa dışından gelmiş kişiler “sığınmacı” olarak kabul edilmektedir. Suriyeliler Avrupa dışından gelmiş olmalarına rağmen, belirtilen nedenlerle ülkelerinde zulüm görmedikleri için sığınmacı olarak da kabul edilememektedir (Dürgen, 2015). Ayrıca mülteci statüsüne sahip olması mümkün bulunmayanlar için kullanılan “sığınmacı” kavramı 6458 Sayılı YUKK’nun 2013 yılında yürürlüğe konulmasıyla birlikte hukuksal olarak geçerliliğini de yitirmiştir. Kanunda “Uluslararası Koruma” başlığı altında yapılan düzenlemeyle “Mülteci”, “Şartlı Mülteci” ve “İkincil Koruma” adı altında yabancılar bakımından üç ayrı hukuki statü oluşturulmuştur.

YUKK uluslararası koruma çeşitleri içerisinde saymamış olmasına rağmen 91 inci maddesinde “*Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak*

sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” diyerek yukarıda belirtilen hukuki statülere girmeyen özellikle kitlesel göçlerle ilgili “Geçici Koruma” statüsüne alınma şartlarını tanımlamıştır. Kanunun bu maddesine dayanılarak 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliğinin geçici 1 inci maddesi ile ise 28.04.2011 tarihinden itibaren Türkiye’ye göç eden Suriyeliler “Geçici Koruma” statüsüne alınmıştır. Uluslararası koruma statülerinden herhangi birine girmeyen ve o statülere ait hakları doğrudan sağlamayan “geçici koruma” statüsü söz konusu yönetmelik gereği bireysel olarak uluslararası koruma statüsü işlemi yapılamayanlara uygulanmaktadır.

Sonuç olarak uluslararası mevzuata sığmayan, ulusal mevzuatta da “geçici” olarak tanımlanan statüleriyle Türkiye’deki Suriyeliler, kamusal dilde “geçici korunan”, akademik dilde “mülteci/sığınmacı” günlük kullanımda ise “Suriyeli göçmen/mülteci” olarak kendilerine yer bulmaktadır. Tarihsel bağlar, insani nedenler, hukuksal gerekçeler ve uluslararası görmezden gelişler nedeniyle tek bir kalıba ya da statüye sığmayan göçe zorlanmış ülkemizdeki bu insanlardan bu nedenle tezimde “*Suriyeliler*” olarak bahsettim.

3.2. ULUSAL GÜVENLİK KAPSAMINDA TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEN SURİYELİLER

Güvenlik konusu bir devletin varlığını sürdürmek noktasında en önemli ulusal amacı iken uluslararası politikasının da temel taşıdır. En ilkelden başlayarak günümüzde en gelişmiş olanına kadar her toplum bir düzene ihtiyaç duymuştur. Toplumların hayatlarını sürdürebilmeleri ve sosyal faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için güvenli bir ortamın sağlanmasıyla mümkündür. (Ağır ve Sezik, 2015). İnsani ihtiyaçların da ilk aşaması olan güvenlik konusu diğer doğal veya sosyal olaylarla etkileşimi açısından değerlendirildiğinde neticeleri devletler açısından çok kritik bir öneme sahiptir.

Küresel olarak bakıldığında birçok nedenle ülkesinden göç etmeye zorlanan ve ayrıldığı ülkesine geri dönemeyenler, göç ettikleri ülkelerin sosyal, ekonomik ve toplumsal hayatında birtakım değişikliklere neden olmaktadır (Arslan, Bozgeyik ve Alancioğlu, 2017). Bu değişikliklerin doğal sonucu olan

uyum süreci, Suriyeliler konusunda Türkiye’de yaşanan kaygılarda olduğu gibi başta güvenlik kaygıları olmak üzere göç edilen ülkelerdeki toplumsal yaşamda birçok kaygıyı da beraberinde getirmektedir. Türkiye kuruluşundan itibaren zorunlu göçlere ev sahipliği yapan bir ülke olmasına rağmen Suriye’den gelen kitlesel ve zorunlu göç örneği öncekilerden birkaç yönüyle ayrılmaktadır (Ayaz, 2016). Göç edenlerin kaygıları birçok araştırma ve analizde süzgeçten geçirilerek uyumları konusunda çalışmalar yapılıyor ve olumlu sonuçlar alınıyor olsa da, göç edilen coğrafyada yerleşik olarak yaşayan toplumların kaygıları daha doğrusu kaygılarının giderilmesi konusunda yapılan çalışmaların verdiği olumlu sonuçlar nispeten daha azdır.

Türkiye’ye göç eden/ettirilen Suriyeliler ilk aşamada kayıtları alınarak kamplara yerleştiriliyor olsa da gelenlerin sayısının zaman içerisinde 4 milyona yaklaşarak kamplarda ikamet ettirilemeyecek kadar artmış olması ve entegrasyon çabalarına bağlı yapılan düzenlemeler gibi farklı sebeplerle ülkenin birçok kentine dağılmışlardır. Suriyeliler ile kentlerde yaşayan yerli halk arasında var olan yaşam tarzı başta olmak üzere dil ve kültür farklılığı Suriyelilere karşı olumsuz bakışların en temel nedeni olarak ifade edilebilir. Bu olumsuz bakışın en önemli sebepleri ise Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerde asayiş olayları, cinsel saldırı gibi suçlarla kayıtsız istihdama bağlı işsizlik ve çok eşlilik durumunun artmasının Suriyelilerden kaynaklandığı algısıdır. Ayrıca çocuk ve kadın istismarlarının özellikle Suriyeli göçünden sonra artması, etnik ve dini mezhepler konularında kutuplaşmaların körüklenmesi, çarpık yapılaşmalar ile Suriyeli mahallelerinin oluşması bu durumun bir başka nedeni olarak kabul edilmektedir. Bunların tümü bir güvenlik endişesi doğuracağından Suriyelilerin kentlerdeki varlığı her an toplumsal bir karışıklık veya çatışmaya dönüşme potansiyeli taşımaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015). Nihayetinde insani ve yaşamsal gerekçelerle ülkeye kabul edilen bu insanların bireysel güvenlik soruşturmalarının ilk kabul anında yapılamayışı, göç eden gruplarla birlikte Suriye’de bulunan rejim yanlısı, PKK/PYD/YPG yada DEAŞ gibi terör örgütü mensuplarının/destekçilerinin sızmalarını da kolaylaştırmaktadır. Yapılan araştırmalarda belli oranda yerleşik halkın kaygılarını da yansıtan bu durum kısa vadede Türkiye’de çözülmeyi bekleyen en önemli ulusal güvenlik konularından birisi olarak durmaktadır.

3.2.1. Türkiye’ye Göç Eden Suriyelilerin Güvenlik Alanına Etkisi

Suriye tarafından Türkiye’ye doğru yaşanan bu “zorunlu kitlesel göç” sonucu, Türkiye’de yerel halk arasında bazı güvenlik kaygıları ortaya çıkmıştır. Göçmen sayısının çokluğu ve ülkenin bölgesi jeopolitik açıdan da problemli olunca bu zorunlu göç dalgası ister istemez bazı sorunları da beraberinde getirmektedir (Ağır ve Sezik, 2015). Suriye tarafından Türkiye’ye doğru yaşanan bu zorunlu kitlesel göçün çeşitli olumsuz etkileri bulunmakla birlikte, öncelikle bir devletin ve toplumsal düzenin en temel ihtiyaç ve gereklerinden olan güvenlik olgusundan kaynaklanan kaygısal etkiler göçe dayalı olumsuzlukların temel çıkış noktası niteliğindedir. Türkiye’nin gelenlerin insani güvenliğini önceleyen politikaları Suriye’deki çatışmaların kısa sürede sona ermemesinin etkisiyle ev sahibi ülke olarak Türkiye’nin siyasi, askeri, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik problemleri ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Suriye tarafından Türkiye’ye doğru yönelen kitlesel ve zorunlu göç akınları karşısında gelenlere barınak sağlanması ve gıda ihtiyaçlarının temini gibi sadece temel ihtiyaçlarının karşılanması üzerine inşa edilen bir politika bu sürecin çeşitli güvenlik problemlerine neden olmasında itici faktör olmuştur (Ayaz, 2016, s. 98).

Güvenliği kavram olarak dar bir kalıp içerisinde değerlendirenler, güvenliğin ulus devlet esas alınarak algılanması gerekliliğini savunarak “bir tehdit algılaması karşısında askeri gücün kullanılabilmesi” olarak tanımlamaktadırlar. Güvenlik kavramının bir olgu olarak daha geniş bir açıdan görülmesini savunanlar ise, güvenlik kaynaklı ele alınan askeri boyutlarının birincil öneme sahip olup olmadığını tartışmaya açmaktadırlar. Bu ikinci yaklaşım klasik anlayıştaki ulusal güvenlik tanımının ekonomik, çevresel ve insani güvenlik konularını da içerek şekilde olması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Ünsal, 2007). Bu nedenle güvenlik konusu yalnızca askeri güvenlik yerine geniş anlamda irdelendiğinde Suriye’den Türkiye’ye yaşanan bu zorunlu göçün beş temel güvenlik alanına etkisi görülmektedir. İlk aşamada bölgede yerleşik terör örgütlerinden kaynaklanan *sınır güvenliği* ve geleneksel yaklaşımın temeli *askeri güvenlik* alanındaki kaygılar ön plana çıkmış olsa da zaman içerisinde göç edenlerin sayısı ve kontrol kısıtlılıkları, *insan güvenliği*,

toplumsal güvenlik ve son aşamada *ekonomik güvenlik* kaygılarını da beraberinde getirmektedir.

3.2.1.1. Askeri Güvenlik Alanına Etkisi

Kopenhag Ekolü'nün güvenlik sektörleri yaklaşımına göre devletin güvenli olma hali ilk olarak askeri güvenliğin istikrarına bağlıdır. Bunun tam tersi olarak da askeri güvenliği tehdit eden bir unsurun mutlaka siyasi, toplumsal, ekonomik ve çevresel güvenliği de tehdit edebileceği düşüncesi hâkimdir. Bu sebeple Kopenhag Ekolü askeri güvenliği başat sektör olarak ifade etmiştir (Ayaz, 2016). Küreselleşme sürecinde yeni güvenlik anlayışı her ne kadar güvenlik gündeminde geniş yer buluyor olsa da, ulusal güvenlik açısından bakıldığında askeri güvenlik konuları hala birincil sorun olarak devam etmektedir (Torun, 2012). Suriye'de iç savaşın getirdiği kaotik ortamda kendine yer bulan illegal yapılanmalar, terör örgütleri ve kontrolsüz silahlanma gibi etkenler bir yandan Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göçü insani kaygılarla yönetme çabasında olan Türkiye'nin bir yandan da ulusal güvenliğine tehdit oluşturabilecek bu yapılanmalara karşı tedbiren askeri güvenlik politikaları üretip uygulamasını zaruri kılmaktadır. Suriye'de yaşanan olaylar ve yaşanan göç konusunda diğer güvenlik teorilerinden farklı olarak askeri güvenlik alanında tedbirler almayı gerektiren unsurlar doğrudan doğruya Türkiye'ye yönelen kasıtlı ve silahlı eylemler bu zarureti doğuran en temel sebeplerin başındadır. Nitekim Suriye'ye yakın coğrafyada bulunan şehirlerin DEAŞ, PKK/PYD/YPG terör örgütlerince açık hedef olarak görülmesi, özellikle sınır hattında yaşayan halka karşı yapılan havan topları ve ağır silahlı saldırılar Türkiye'nin Suriyeli göçü ile birlikte askeri güvenlik konusuna öncelik vermesini gerektirmiştir.

3.2.1.2. Toplumsal Güvenlik Alanına Etkisi

Soğuk savaşın sonlanmasıyla beraber devlet güvenliği anlayışı ile örtüşmeyen yeni bir güvenlik tehditleri paradigması tanımlanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda kimlik temelli toplumların kimliklerini tehdit eden gelişmelerin değerlendirilmesi açısından toplumsal güvenlik kavramı ortaya

atılmıştır. Toplumsal güvenlik kavramını ilk defa ortaya çıkaran Barry Buzan, toplumsal güvenliği, devlet güvenliğinin bir sektörü olarak incelemiş ve devletin tehdit edilebileceği beş güvenlik sektöründen birisi olarak görerek, kimliği devletin kontrolündeki bir unsur olarak değerlendirmiştir (Ağır B. S., 2013). Toplumsal alanda esas kavram kimliktir. Bir toplum herhangi bir gelişmeyi ya da potansiyel bir beklentiyi, kendine yönelik bir tehdit şeklinde tanımlarsa orada toplumsal güvensizlik oluşmuştur. Toplumsal güvenlik tanımı devletten bağımsız olarak kendisini yeniden üretebilen ve kendi varlıklarını devam ettiren büyük kimlik gruplarıyla alakalıdır (Waewer, 2008). Toplumsal güvenlik kavramı çerçevesinde kolektif kimliklerin etnik, ülkesel, dini, kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasi olmak üzere farklı boyutları bulunmaktadır (Ağır B. S., 2013). Waewer (2008)'a göre toplumsal güvenlik gündemi, değişik dönemlerde ve bölgelerde değişik aktörlerce belirlenmektedir ve toplumsal güvenliğe tehdit şeklinde görülen en yaygın hususlar şu şekilde özetlenebilir:

1. “Göç durumunda X halkı, Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi var olmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği, nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle (Çinlilerin Tibet’e, Rusların Letonya’ya göçü gibi) farklılaşmaktadır.
2. Yatay rekabet durumunda orada hâlâ X halkı yaşamaya devam etse de komşu kültür Y’nin öne çıkan kültürel ve dil açısından etkileri yüzünden yaşam şekilleri değişecektir (Örneğin Kanada’nın Amerikanlaşmaktan korkması gibi).
3. Dikey rekabet durumunda insanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (örneğin Yugoslavya, AB) vardır veya ayrılıkçı “bölgeselci” bir proje (Örneğin, Quebec, Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir. Bu projelerden biri merkezci, diğeri merkezkaç olsa da, her ikisi de dikey rekabet örnekleridir. Mücadele, dairelerin hangi genişlikte çizileceğinde (çünkü her

zaman çok sayıda ortak merkezli kimlik daireleri olmaktadır) veya hangisine daha fazla önem verileceğinde yatmaktadır.

4. Olası bir dördüncü konu veba, savaş, açlık, doğal felaket veya yok etme politikaları nedeniyle nüfusun azalmasıdır.”

Türkiye’deki Suriyeliler için ise durum genel toplumsal güvenlik algılamalarıyla örtüşmekle birlikte iki toplumun tarihsel ve kültürel bağından dolayı farklılık da gösterebilmektedir. Türkiye’de yerel toplum kendiliğinden bir güvenlik mekanizması geliştirerek Suriyelilere temkinli yaklaşmıştır ve göçün yaşandığı ilk yıllarda büyük tepkiler vermekten kaçınmıştır. Ancak son dönemlerde Suriyeliler ile yerel halk arasında, farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan sorunlar yaşanmaya başladığını söylemek uygun olacaktır. Özellikle sınıra yakın ve Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde çok eşliliğin ortaya çıkması ve buna bağlı boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarı vakalarında Suriyelilerin ön planda olması, çarpık yapılaşma ve suç ilişkilerinin olduğu algısı toplumsal düzeyde gözle görünür rahatsızlar yaratmaya başlamıştır. Yine sınır illerinde Suriyelilerin nüfus olarak yerel nüfusla hemen hemen aynı sayıda olmaları bu bölgelerdeki demografik yapıyı değiştirmeleri endişesini de beraberinde getirmektedir. Bu durum en ciddi toplumsal güvenlik etkilerden biri olarak önümüze çıkmaktadır.

Waewer’in devletten bağımsız olarak kendisini yeniden üretebilen ve kendi varlıklarını devam ettiren büyük kimlik gruplarıyla alakalı (Waewer, 2008) gördüğü ev bu şekilde tanımladığı toplumsal güvenlik alanı, Suriyeliler açısından değerlendirildiğinde, büyük bölümü oluşturan Arap ve Kürt kimliklerinin Türkiye’deki algısı ve karşılığında bağımsız düşünülemez. Ayrıca Suriyelilerin neredeyse tamamını oluşturan bu iki büyük etnik grubun Türkiye’ye sığınmadan önce yani toplumsal olayların başladığı 2011 yılından önce Suriye coğrafyasında da zaman zaman karşı karşıya geldikleri, Kürtlerin mevcut devlet rejiminde ayrımcılığa tabi tutulmaları nedeniyle Suriye’de yaşadıkları bölgelerde de belli dönemlerde toplumsal olaylar yaşandığı bilinmektedir. Her ne kadar Türk toplumunda Arap veya Kürt olarak bir etnik

ayrım kullanılmayıp Suriyeliler olarak söylem geliştirilmiş olsa da kendi aralarında yaşanan sorunlara odaklanıldığında etnik ya da mezhepsel farklılıkların bir ayrım noktası olduğu söylenebilir.

Toplumsal güvenlik açısından bahsedilen durumlara bakıldığında en önemli risk faktörünün ise, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yerel halk arasında Suriyelilere karşı giderek artma eğilimi gösteren olumsuz tepkinin, olası kışkırtmalar sonucunda karşılıklı şiddet içeren kitlesel tepkiye dönüşmesidir. Nitekim bu tarz olaylar basında da dönem dönem yer almakta, özellikle çocuk istismarı konusunda failin Suriyeli olduğu hakkında yapılan provokasyonlar yerel halkta hemen karşılık bularak kitlesel bir eyleme dönüşmektedir. Bu tepkilerin ve kışkırtmaların en tehlikeli sonucu ise Suriyelilerin gerek kendi inisiyatifi gerekse Türkiye düşmanları tarafından organize şekilde örgütlenerek kendi adalet ve güvenliklerini sağlama bağlamında harekete geçirilmeleridir. Zira bu durum toplumsal güvenlik hassasiyeti yaşayan yerel halk ile karşı karşıya gelinmesi ve Suriyelilerin yaşadığı diğer bölgelere sıçraması bakımından hassas bir dengede durmaktadır.

Netice olarak Suriyelilerin Türkiye’de toplumsal güvenlik alanına olan ve algıda negatif seyirde devam eden etkisi toplumsal kutuplaşma ve kargaşa boyutuna ulaşmadan önce mevcut önlemler gözden geçirilmeli, ileride alınacak önlemlerde ise objektif araştırmalar ışığında daha hassas hareket edilmelidir.

3.2.1.3. Ekonomik Güvenlik Alanına Etkisi

Türkiye’de Suriyelilerden kaynaklanan ekonomik maliyet ve sosyal sorunlar ele alındığında, sayıları dört milyona yaklaşmasına rağmen göç durumunun halen devam etmesi ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yoğun olan nüfus artışı da düşünüldüğünde geçici koruma politikasına devam edilmesinin, ekonomik anlamda uzun vadede sürdürülebilir bir çözüm olmadığı aşikârdır (Uzun, 2015). Nitekim Aralık 2017 itibariyle dönemin Başbakan Yardımcısı Recep AKDAĞ yaptığı açıklamada; Suriyelilerin o güne kadar toplam maliyetinin 84 milyar 880 milyon TL olduğunu belirtmiş, bunun 9 milyar 228 milyon 707 bin lirasının güvenlik ve kamu düzeni hizmetleri için

harcandığını dile getirmiştir (tr.sputniknews.com, 2017). Bahse konu rakamların uzun vadede Suriyelilerin nüfus oranına ve göçün devamına göre göstereceği artışın yanı sıra ekonomiye girdi sağlamadan sürekli yaşanan yardımsal çıktılar sosyal alanlarda olduğu gibi ekonomik alanda da Türkiye için güvenlik problemleri oluşturacaktır. Ekonomik alanın tasvirinde de olduğu gibi sonsuz ihtiyaçlar ve kıt kaynaklar düşünüldüğünde Türkiye'nin bu alana hiçbir zaman istenilen refahı sağlayamayacağı aşikârdır. Yapılan yardımlar ve geçici korumadan kaynaklanan giderler düşünüldüğünde zaman zaman medyaya da yansıyan haberlerde olduğu gibi devlet kendi vatandaşına bu durumun sürdürülebilirliğini anlatmakta zorlanacaktır. Ayrıca ekonomik güvenlik alanı günümüz dünyasında diğer güvenlik sektörlerinin tamamını etkisi altına alan bir konu olduğundan vatandaşa bu konu hassasiyeti ile doğru olarak aktarılmalı, olası sosyal sorunlara yol açmadan konu ya uluslararası gündeme taşınarak kaynak bulunmalı ya da ülkelere geri dönüş süreci hızlandırılmalıdır.

3.2.1.4. Sınır Güvenliği

Devletlerin ulusal sınır hattından giriş çıkış yapanları denetleme hakları devlet olmanın gereği olarak egemenliklerinin en vazgeçilmez unsurudur. Bu da özellikle yasal olarak mevzuatlarda düzenlenmemiş kitlesel göç akınlarının durdurulması noktasında egemenliğin tam olarak kullanılmasını zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Şener, 2017). Türkiye'nin Suriye ile olan karasal sınırı 911 km ile en uzun kara sınırını oluşturmaktadır. En uzun kara sınırı olmasının yanında Türkiye'nin sınır güvenliği açısından en problemlili kara sınırı da yine Suriye sınırıdır (Ayaz, 2016). Türkiye'nin bu uzunlukta en uzun kara sınırı komşusu olan Suriye'de yaşanan iç savaş ve çatışma ortamı; sınır güvenliğini de derinden etkilemektedir. Rusya, İran ve Esad rejiminin destek olduğu YPG/PYD ve DEAŞ terör örgütü militanları Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere yönelik izlemiş olduğu açık kapı politikası gereği sınır kontrollerinin esnek tutulması gibi nedenlerin ortaya çıkardığı güvenlik boşluğundan yararlanarak sivil mülteci kılığında Türkiye'ye giriş yapmaktadırlar.

Bunun nedeni açık kapı politikasının bir tezahürü olsa da Suriye ile olan sınır hattının yapısı ve uzunluğu da kontrolsüz bir şekilde geçişlere sebep olabilmektedir. Yapılan sınır hattı güvenlik çalışmaları günümüzde ileri seviyede olsa da kaçak göçmen veya kayıtsız girişler konusunda yeterli geldiği söylenemez. Yeterli gelmeyişin ana sebeplerinden bir tanesi de bölgenin yüzyıllar boyunca Osmanlı egemenliği altında yaşamış olmasından kaynaklanan akrabalık ilişkileridir. Türkiye'nin Suriye ile sınır hattı boyunca yerleşik kentlerinde yaşayan Türk Vatandaşları ile hemen karşılarında yer alan Suriye kentlerinde yaşayan vatansız ya da Suriye vatandaşları ile kan bağları dâhil akrabalık ilişkileri bulunmaktadır. Bu durum da sınır hattının güvenliği noktasında alınacak sert önlemlere engel teşkil etmektedir.



4. BÖLÜM

FOUCAULT'CU BAKIŞ AÇISINDAN BİYOPOLİTİK ANALİZ: TÜRKİYE'NİN SURİYELİLERE YÖNELİK GÖÇ POLİTİKASI

Ortadoğu ve Arap coğrafyasında özellikle Suriye’de yaşanan iç savaş ve karışıklıklar neticesinde yaşanan kitlesel nüfus hareketleri ve göçler, başta Türkiye ve Suriye’ye komşu ülkeler olmak üzere, Balkan ve Avrupa ülkeleri hatta ABD ve Kanada’yı bile etkilemiştir. Sayıları on milyonlarla ifade edilen Suriye vatandaşlarının ülkelerindeki iç savaş nedeniyle göçe zorlanmasıyla başlayan göç hareketleri Afganistan, Irak, Libya vb. ülkelere batıya ya da güvenli ülkelere yaşanan gönüllü göç hareketlerini de tetiklemiştir. Bu nedenledir ki son yıllarda tüm dünyada göç olgusuna dair söylem ve uygulamalarda özellikle siyasi/politik alanda önemli değişimler meydana gelmektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa’nın ekonomisini yeniden yapılandırarak canlandırmak gibi bir görevle kutsanan ve bu dönemde ekonomik bir konu olarak görülen, bu sebeplerle liberal politikalarla, ekonomik ve insani yönleriyle teşvik dahi edilen göç, günümüzde Avrupa devletlerince bir güvenlik tehdidi olarak algılanmaya ve yönetilmeye başlanmıştır. (Koca, 2014)

Türkiye için ise durum Avrupa ülkelerinden çok daha farklı bir şekil almıştır. 2011 tarihinde başlayan Suriye’deki iç savaştan kaçan sayıları yüzlerle ifade edilebilecek insanın Türkiye’ye sığınma talebinde bulunmasıyla başlayan ve “açık kapı” politikasını uygulamaya koyarak öncelikle kamplarda güvenli barınma imkânı sağlamaya çalışan Türkiye tarafından, Suriye’deki çatışmaların yakın zamanda sona ereceği ve sığınma talep eden Suriyelilerin kısa vadede ülkelerine geri dönecekleri değerlendirilerek politika üretilmiştir. Bu nedenle, Türkiye Suriyelilere yönelik kalıcı tedbirler almaktan ziyade, kamplarda ikamet eden Suriyelilere acil insani yardım sağlamıştır. Suriyelilere yönelik kısa vadeli çözümlerin yetersizliği, Türkiye’nin uzun vadeli stratejileri geç de olsa benimsemesine neden olmuştur.

Türkiye temel insani ihtiyaçlarının karşılanması ötesinde Suriyelilerin toplumla entegrasyonunu sağlayacak politikalar üretme gayreti içerisinde olmuş, mevzuat altyapıları yanında tezin bölümlerinde de belirtildiği üzere sosyal yardımdan sağlığa, çalışma imkânından barınmaya kadar çeşitli sosyal politikalar üreterek Suriyelilere güvenli bir ortamda kendi ayakları üzerinde durabilme imkânı sağlamaya çalışmıştır. Suriyelilere karşı Türk Hükümeti ve halkının olayların hemen akabinde sergilediği misafir yaklaşımı zamanla yerini politik ve sosyal tedbirlere bırakmıştır. Her ne kadar insani kaygılarla devlet olarak açık kapı politikası izlenmiş olsa da yıllar süren süreçte misafirlik çeşitli alternatifler üretilerek kalıcılığa da çareler aranmaya başlamıştır.

Ancak geçici koruma süresinin yedi yılı aşkındır devam etmesi alınan tedbirlere rağmen sosyal ve ekonomik anlamda yerel halkta tepkilere neden olmaya başlamış, özellikle yapılan kısırtmalar ve toplumsal algılar hem ulusal hem uluslararası boyutta hız kazanmaya başlamıştır. Bu durum, Türkiye’de bulunan Suriyeliler konusunu sosyo-ekonomik problemler, suç, kültürel çöküş ve son olarak da terör gibi sorunlarla ilişkilendirerek algısal boyutta kısmen de olsa başarılı olmuştur. Dönem dönem sosyal vakalara dönüşen Suriyeliler gündemi seçimden ekonomiye, işsizlikten sağlığa kadar birçok alanda geçici krizlere dönüşmeye başlamıştır. Türkiye’nin Suriyeliler konusunda yaşadığı bu durum iç politikayı da önemli ölçüde etkileyerek güvenlik, sosyal haklar, sağlık, eğitim, istihdam gibi sorunlar ortaya çıkartmıştır (Berti, 2015; Menekse, 2014; Dinçer vd., 2013). Bu çerçevede, Türkiye’nin ülkede bulunan Suriyelilere yönelik uyguladığı politikalar göçün yönetilmesi açısından daha da önem kazanmıştır.

4.1. Göç ve Biyopolitika

Göç, “bir kişinin sürekli olarak yaşadığı yerden ayrılarak coğrafya üzerinde hareket etmesidir” (Gautam, 2005). Başka bir ifadeyle göç; süresi, yapısı ve sebebi ne olursa olsun “bir devletin sınırları içinde veya uluslararası bir sınırı geçerek” insanların mekânsal olarak yer değişikliği yaptığı nüfus hareketleridir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009).

Ravenstein, göçle ilgili literatüre olan katkısını göçün sebebinin bireylerin kendini maddi açıdan düzeltmesi olduğunu söyleyerek yapmıştır (Abadan-Unat, 2002). Göçün nedenleri ve sonuçları ile ilgili zaman içerisinde farklı teoriler ortaya atılmıştır. İlk olarak Ravenstein'in göç yasalarını ve sonrasında da 1940 yılında Stouffer kesişen fırsatlar teorisini açıklamıştır. Buna göre, göç eden insan sayısı, göç edilen mekânlardaki fırsatların çoğunluğuyla orantılıdır (Jansen, 1970). Bunun yanında göç teorilerinin ekonomik perspektifi göçü itme-çekme faktörlerine bağlarken; tarihsel-yapısalcı bakış açısından göç süreçlerinde sermayenin çıkarları ön plana çıkmaktadır. Örneğin, dünya sistemleri düşüncesine göre uluslararası göç kapitalizmin bir neticesidir.

Göç sistemleri teorisinde ise göçün ortaya çıkma sebepleri, ticari ve kültürel etkileşim ile sömürgecilik olarak kabul görmektedir. Bu nedenle de göç sistemleri teorisi diğer teorilere göre çok daha kapsayıcı ve farklı disiplinler arası etkileşime sahiptir. Temel yaklaşımı etkileşimler sonucunda göç hareketlerinin oluşmasıdır (Castles ve Miller, 2003). Uluslararası ilişkilerin aktörü olan devletler göç konusunda göçmenleri sınırlamak ya da engellemek adına düzenlemeler yaparak kendilerine göre belli bir strateji benimsemişlerdir. Bu stratejilerden bazıları Castles ve Miller'e göre şunlardır: “işveren yaptırımları, yasallaştırma programları, af programları, insan kaçakçılığına karşı önlemler, yardım programları, yasadışı göçü önlemek için uygulamalar” (Castles ve Miller, 2003).

Erken dönemdeki modern devletlerin oluşumunda 15. yüzyıl keşifleri ve bunun beraberindeki göç dalgaları etkili olurken, bunlar da yeni bir çağın kapısını aralamıştır (Castles ve Miller, 2003). 17. ve 18. yüzyıllardaki geniş çaplı sömürgecilik hareketleri, nüfus değişimleri ve para ekonomisinin ortaya çıkması; ulus devlet, modern devlet ve millet egemenliği gibi kavramların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sömürgecilik, köle ticareti ve küresel boyutta bireyin metalaşması süreçlerine de hız kazandırmıştır. (Castles ve Miller, 2003). 1800'lü yıllarda kıtalar arası sayıları milyonlarla ifade edilen istekli veya zorunlu göçler yaşanmış, kölelik kavramıyla birlikte bu göçler hem

ekonomik anlamda sömürü aracına dönüştürülmüş hem de insanı nesneleştirmiştir.

17 ile 20. yüzyıllar arasında Avrupa'dan yaklaşık altmış beş milyon kişinin Amerika'ya göç ettiği düşünülmektedir. Bunun yanında on altı milyon Avrupalının Avustralya ve Afrika'ya yerleştiği de bilinmektedir (Karpas, 2013). Ortadoğu ve Suriye'de son dönemde yaşanan göçler hariç tutulursa, Durugönül 17. yüzyıldan bugüne kadar beş önemli göç dalgası oluştuğunu ifade etmektedir. (Durugönül, 1997).

İlk dalga Avrupa devletlerinin sömürgeci nitelikleriyle ortaya çıktığı dönemi belirtir ve Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar sürer. Bu dönemde fazla nüfuslarını kolonileşmek için kullanan özellikle İngiltere, Hollanda, Fransa, Portekiz ve İspanya gibi ülkeler ayrıca kolonileşen ülkelere asker, yönetici ve rahipler de göndererek sömürgeciliği kurumsallaştırmışlardır. İkinci dalga, 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'nın köleleştirdikleri Afrikalıları yeni kolonilerine göç ettirmeleri olarak bilinir. Üçüncü dalga ise, Birinci Dünya Savaşı bitiminden başlayarak imparatorlukların çözülme sürecine girmesiyle ortaya çıkan büyük göç hareketleridir. Dördüncü dalga, sömürge ülkelerinin bağımsızlık hareketleri ve bağımsızlıklarını kazanma adımlarını attıkları döneme denk gelir. Son olarak beşinci dalga ise, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki sanayileşme çabaları ile ortaya çıkan işçi eksikliğini kapatmak için göçün teşvik edilerek insanların göç etmesi/ettirilmesiyle oluşmuştur. (Durugönül, 1997). Arap Baharı süreciyle birlikte ortadoğu ülkelerinden Dünya'ya doğru yayılan göç dalgası ise Durugönül'ün (1997) söylemindeki beş büyük dalgaya bir yenisi olarak eklenebilir. Bu süreçte, Türkiye jeolojik konumu sebebiyle Arap Baharı dalgasından en çok etkilenen ülkelerden biri olmuş ve büyük çoğunluğu Suriyeli olmak üzere yaklaşık olarak 4,5 milyon insana ev sahipliği yapmıştır. Buna ek olarak da kaçak göçmenler konusunda insanı politikalara önem vermiştir.

Dünyadaki göçlerin nedenleri, bunların birey, toplum ve devlet bağlamında nasıl sonuçlar doğurduğu bazı teorilerle açıklanmaktadır. Bu teoriler üç farklı grupta toplanmaktadır. İlk grup *mikro teoriler* olup, bireysel

göç kararlarını açıklığa kavuşturmaya çalışır. Mikro teoriler içinde en çok bilinen teoriler, sosyal sistem teorisi, itici ve çekici faktörler teorisi ve davranışsal modeller teorisi. Mikro teoriler göçlerin sebeplerini bireysel değerler, istekler ve beklentiler olarak kabul etmektedir. İkinci grup *orta boy teoriler* olarak adlandırılır ve toplum veya hane bağlamında göç nedenlerini açıklayarak sosyal ağlar üzerinde çalışır. Orta boy teorilerde sosyal sermaye teorisi, ağlar teorisi ve kurumsal teorisi en çok bilinenlerdir. Üçüncü ve son grup teori ise *makro teori* olup toplam göç eğilimleri üzerine çalışarak bunları açıklayan teoridir. Makro teoriler de gelir, ekonomik yapı ve istihdam fırsatlarını örnek alabilmekte olup, neo-klasik makro göç teorisi, bir sistem olarak göç teorisi, dünya sistemleri teorisi bilinen belli başlı örnekleridir.

Göçün birey, toplum ve ülkeler üzerindeki etkisi de önemli olup bunların araştırılıp öğrenilmesi gerekir. Göç edilmesiyle beraber göçmenler ve onların aileleri başta olmak üzere göç alan ve veren ülkelerde de sosyal, kültürel, ekonomik, demografik, siyasal, dinsel birçok faktör değişmektedir. Ayrıca, yaşanan göç hareketleri illegal yollarla veya savaş vb. sebeplerle ortaya çıkmışsa önceki sayılan sonuçların yanı sıra çok fazla ölüm, hastalık, kültürel çatışmalar gibi güvenlik problemleri ve dramatik neticeler de ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak gönüllü olsun olmasın göç eden insanlar vardıkların yerin iş piyasasına baskı oluşturarak dengenin şaşmasına sebep olacaktır. Bu olumsuz sonuçlar sebebiyle gelişmiş devletler başta olmak üzere göç hareketi, birçok toplumun ilk olarak çözümülemesi gereken bir sorunu haline gelmiştir. Fakat, bu hareketler güzel bir politika ile yönetilirse göç alan veya veren ülkelerde önemli faydalar getirebilir. Örneğin, göçün yönetilmesine ilişkin politikalar sayesinde gelişmekte olan ülkeler sermaye, yatırım, yoksulluk oranının düşürülmesi ve büyüme gibi konularda kayda değer etkilere ulaşabilir (Katseli, 2006).

Foucault ile beraber popüleritesi bir hayli artan biyopolitika kavramı genel olarak; politikanın egemen devlet tarafından aktif bir şekilde hayatın içine dâhil edilmesi olarak kullanılagelmiştir. Biyopolitika kavramını ilk kez kullanan İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellen devleti “canlı bir organizma” ya da “canlı bir varlık” olarak tasavvur ediyor, aynı dönemin aydınları gibi bütün

hukuki, toplumsal ve politik bağların canlı bir bütüne dayandığını düşünüyordu. (Lemke, 2013). Böylelikle bu organikçi devlet bakış açısının politikaları, biyolojik yasalarla yönünü bulmaktadır. Bu sebeple devletlerin varoluş mücadeleleri, aslında bir biyopolitika olarak karşımıza çıkmaktadır (Koç, 2018).

Ancak Foucault kendinden öncekilerden farklı biçimde modern bir iktidar kurma yöntemi olarak biyopolitikayı görmüştür. Tabi şunu da belirtmek gerekir ki; Foucault'un metinlerinde biyopolitika/biyoiktidar kavramını kullanması da tutarlı değildir ve manası sürekli olarak değişmektedir. Foucault derslerinde birbirinden farklı üç biyopolitika tanımı yapmaktadır. Lemke bu üç farklı tanımı şöyle açıklar; “ilk olarak egemen gücün yeni bir ifadeyle nitelenmiş olan politik düşünüş ve pratikteki tarihsel bir kopuş anlamına gelir. İkinci olarak biyopolitika mekanizmalarına modern ırkçılığın yükselişinde merkezi bir rol verir. Üçüncü olarak tarihsel olarak bireyin kendisini yönetmesinin ve toplumsal düzenlemenin liberal biçimleriyle birlikte ortaya çıkan ayrıksı bir yönetim sanatına gönderme yapar” (Lemke, 2013).

Biyoiiktidar, bireyselleştirerek beden üzerinde egemenlik kuran bir iktidarın ardından, tür insan yönünde yeni bir teknolojinin gerçekleştiği, bir anlamda kümeleştirilen başka bir iktidar anlayışının ortaya çıkışını ifade eder. Foucault'un insan türünün biyopolitiği olarak adlandırdığı bu yeni iktidar tarzında mesele beden birey olmadığı gibi tam olarak toplum da değildir. Bu çok sayıdaki yeni bir bedendir, sonsuz olmasa da en azından sayımı zorunlu olmayan sayıda bir sürü başı olan bir bedendir (Foucault, 2002). Kopenhag Okulu'nun “toplum” olarak tanımladığı bu analiz birimi, Foucault için biyopolitikanın yönetmeye çalıştığı nüfustur (Aras, 2014)

Nüfusun biyopolitikasında; egemen iktidarda “öldürme ya da hayatta bırakma” hakkının, biyoiktidara geçişte “yaşatma ya da ölüme bırakma” hakkına dönüşmektedir (Foucault 2002). Biyoiktidar, geliştirilen yeni iktidar teknikleriyle bedeni uysal hale getirirken; sağlığa uygunluk, konut gibi sistemler ve en önemlisi de demografi çalışmalarıyla nüfusu düzenlenmeye ve denetime sokmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla bu biyoiktidar bedensel şiddeti

dışlayarak üretkenliği ve yaşamı destekleyen daha pozitif bir iktidar biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Aras, 2014)

Savaş mültecileri her şeyden önce ülkelerinden uzun dönemli bir kaçışın içinde oldukları düşünüldüğünde, sığındıkları topraklarda yaşama niyetlerinin uzunluğu ile orantılı olarak uyum sürecine tabi olacaklardır. Böylece sistemli bir iktidar yöntemi olan biyopolitikanın bedenleri denetleme ve tabi kılma koşulları altında yönlendirme, dönüştürme, koordine etme gücünün etkisi altına girecektir (Civelek, 2016).

Göç, oluşumu ve sonuçları sebebiyle çok dinamik ve kapsamlı bir kavramdır. Kavimler Göçünden beri kitlesel tüm göçler kültürel etkileşimleri oluşturmaya devam etmiştir. Bu bağlamda Dünya üzerinde zorunlu olan toplu göç dalgaları incelendiğinde, göç edenlerin göç alan devletler tarafından yönetilme şeklinin genel olarak yasaklayıcı ve sınırlayıcı olduğu, bu göç eden nüfusun denetlenip yönlendirilerek tahakküm altına alındığı söylenebilir. Çünkü göç; nedeni, öznesi ve sonucu ile biyopolitik eksenle bağlantılıdır.

4.2. Türkiye'ye Göç Eden Suriyeliler Özelinde Biyoiktidar ve Biyopolitika

Suriyelilerin başta Türkiye olmak üzere sınır veya Avrupa ülkelerine göç etmelerinin üç temel sebebi vardır. Bunardan birincisi, özgürlük konusunda istedikleriyle paralel herhangi bir çözüm olanağının olmaması ve terör örgütlerinin gerçekleştirdiği şiddetin artmasıyla ülkede yaşamın zorlaşmasıyla can güvenliklerinin kalmaması. İkinci sebep, ülkelerindeki savaşı veya savaşa katılmayı kabul etmemeleri neticesinde zorla askere alınmak ya da terör örgütlerince alıkonulmak gibi faaliyetlerden korkmaları. Üçüncüsü ise, ülkelerinde çok azalan veya yok olan yaşama şansı ile geçim ve eğitim imkânlarının, göç ettikleri ülkelerde kendilerine hızlı ve kolay bir şekilde sağlanacağını düşünmeleri.

2011 yılında Arap Baharı şeklinde adlandırılan kargaşa ile paralel olarak Nisan ayı başlarında kendini gösteren Suriye Krizi'nde çatışmalar ülkeyi bir iç savaşa hazırlamış, iç savaş ise terör örgütlerinin ülkenin büyük bir

bölümüne hâkim olmasıyla tüm ülkeye yayılarak hayatın tamamen yaşanmaz bir hal alması ile sonuçlanmıştır. Bunun neticesinde kendini yaşamsal risk çemberinde bulan, temel insani ihtiyaçlarını ve can güvenliklerini karşılayamaz duruma gelen Suriye halkı ülkelerini toplu olarak terk etmeye başlamışlardır. Suriye’de baş gösteren bu olaylar sonucunda yaşanan iç ve dış göç akınları, dünyada oluşan en büyük insani krizlerinden birine sebep olmuştur (Tunç, 2015).

Yaşanan Suriye krizinde, BM’nin açıklamalarına göre ilk dört yılda yaklaşık 6 milyon Suriyeli ülkelerini terk ederek Türkiye ve çevre ülkelerinde güvenli yerlere göç etmeye başlamıştır. BMMYK’nın resmi rakamlarına göre, 7 Aralık 2015 tarihinden beri Türkiye’de yaşayan Suriyeli 2.287.360 (UNHCR, 2015) kişi olarak açıklanmıştır. O günden bu güne bu sayı Suriye’de iç savaşın ve terör olaylarının devam etmesinden dolayı sürekli artarak değişmektedir. Mart 2017 tarihinde, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2.957.454 Suriyeliyi kayıt altına aldığını açıklamıştır. Göç eden Suriyeliler Türkiye dışında da Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır gibi komşu ülkelere gitmişlerdir.

Türkiye ve Suriye’nin geçmişten gelen güçlü kültürel, tarihi ve komşuluk/akrabalık bağları olduğundan Türkiye, göç akınının başlarından beri Suriyelilere yönelik ‘açık kapı politikası’ izlenmiş ve ilk dört yıl boyunca %44 oranında Suriye vatandaşını ülkeye kabul ederek komşu ülkeler içinde en fazla Suriyeli kabul eden ülke konumuna gelmiştir (Tunç, 2015). Açıklanan rakamlara göre Türkiye, kendi nüfusunun yaklaşık %4’lük kısmına denk sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır (Ünal, 2014).

Savaş sırasında en fazla göçün Türkiye’ye yapılmasının en temel sebebi sınırdaki en güvenilir ülkenin Türkiye olmasıdır. Bu bilgiler ışığında, Türkiye’nin göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir mülteci krizi ile karşı karşıya bulunduğu söylenebilir. Suriyeliler Türkiye’ye ilk geldiklerinde genellikle sınır illerde ve kamplarda yaşamışlardır fakat savaşın uzamasıyla ülkeye gelen Suriyeli sayısı artmış ve kamplar yetersiz gelmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da bir kısım Suriyeli kamplardan ayrılarak sınır illerindeki veya ilçelerindeki evlerde ikamet eder olmuşlardır (Tunç, 2015). Zamanla

kampta yaşamayıp yerel halk içerisinde karışan Suriyeli sayısı, toplam Suriyeli nüfusun %85'ine ulaşmıştır.

Türkiye'nin gerek devlet politikaları olarak tutumu gerekse halkın ortak kültürel geçmişten kaynaklanan misafirperver yaklaşımı, Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayısını ve gelenlerin zamanla Türkiye'de barınma eğilimini arttırmıştır. Şimdilerde Suriye'deki iç savaş bitse ya da güvenli bölge oluşturulsa bile, Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun yıkılan yerleşim yerleri yaşanılabilir hâle gelene kadar ülkelerine geri gitmeyeceği genel kanıdır. Buna ek olarak, BM'nin dünyanın farklı yerlerindeki deneyimleri ve istatistikleri, mültecilerin en az 1/3'nin geri dönmeme ihtimalinin olduğunu söylemektedir. Tüm bu gelişmeler, toplumsal açıdan hem Türk halkı hem de Suriyeliler için sosyal uyum politikaları başta olmak üzere birçok önlemin uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Sağlam ve uygulanabilir politikaların üretilmesi, göç eden ve göç alan toplumların incelenmesine, davranış, beklenti, algı ve kaygılarının belirlenmesine bağlıdır (Tunç, 2015). Ülkelerin mülteci kabul edip etmemesi kendi ekonomik durumlarına da bağlı olduğundan dolayı kitlesel sığınma amacıyla ülkemize gelen yabancılara ve göç olaylarına uygulanacak belli hukuk kurallarının da belli ekonomik sonuçlar yaratması kaçınılmazdır (Uzun, 2012). Ne var ki Türkiye, insani açıdan baktığı bu duruma karşı hazırlıksız yakalanmış, uyguladığı politikalar ve hukuksal zemine oturttuğu yasalara rağmen AB devletlerinden gerekli desteği bulamamıştır. Sosyal uyum, sosyal yardım, barınma, eğitim vb. politikalarının uygulama aşamasında yerel kaynaklarla çözüm üreten Türkiye göç konusunda dünya ülkeleri ve literatüründen çok daha ileri seviyede pratikler üretmiştir.

2011 yılından itibaren Türkiye'ye göç etmekte olan Suriyelilerin mülteci kamplarına girişlerine izin verilmesine rağmen hem ulusal hem de uluslararası mevzuat sebebiyle mülteci statüsüne uydukları söylenemez (Uzun, 2012). Sığınmacı kavramı ise uluslararası tanımlarda bir koruma statüsü olmaması nedeniyle Suriyeliler konusunda yeterli gelmemiştir (Tunç, 2015). Bu yüzden de Suriyeliler, ilk olarak 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde ve 1967 tarihli Ek Protokol'de 'devlet misafiri' adıyla bir statüye tutulmuşlardır (Uzun, 2012).

Türkiye, Suriyeli sığınmacılar için kapılarını açmış ve ülkede yaşamalarına izin vermiş ve böylece de onlara koruma sağlamış gözükmektedir. Ancak onlara 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği'ne göre tutum sergileme konusunda istekli değildir. 'Devletin misafiri' konumunda bırakılmak, var olan durumun her an değişebileceği algısı yaratmakta ve Suriyeliler tarafında sınır dışı edilme endişesi yaratmaktadır. (Poyraz, 2012). Tüm bunların yanında Suriyelilerin ülkede yaşama süresinin beklenilenden çok daha fazla olması, Türkiye'yi uluslararası koruma statülerine paralel olacak yeni hukuksal arayışlara sevk etmiştir.

İlerleyen aşamada Suriyelilerin durumu hukuki bir statü kazanmış; "ülkesinden zorla ayrılmış, ayrıldığı ülkesine geri gidemeyen, acil olarak ve geçici koruma amacıyla toplu olarak Türkiye'ye gelen veya sınırlarında yaşayan yabancılara, YUKK'un 91/1 maddesi uyarınca, 'geçici koruma' verilebileceği söylenmiştir" (Uzun, 2012). Bu düzenlemeyle Ekim 2011'den itibaren Türkiye'ye giriş yapanlara 'geçici koruma' statüsü verilmiştir. Ayrıca 30 Mart 2012 tarihli ve 62 sayılı '*Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyeti'nde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge*' Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürürlüğe konmuş Suriyeliler için özel olarak tasarlanan ilk hukuki düzenlemedir.

Bu yönergenin asıl amacını göç durumlarında sığınılan ülkeye erişimin sağlanması, geri göndermeme durumunun gözetilmesi ve insan haklarına uygun temel standartların oluşturulması olarak belirlenen 'geçici koruma' oluşturmaktadır. Yönergeyle kabul edilen bu ilkelere göre, Suriye'den ülkemize toplu olarak gelen Suriyelilere veya Suriye'de yaşayan vatansızlara geçici koruma verilmektedir. Geçici koruma statüsü yalnızca, kendi ülkesine dönüş, üçüncü bir ülkeye yerleşme, ikamet etme ya da çalışma gibi statü değişimi yaşanması veya mülteci gibi başka uluslararası koruma statülerinden birine sahip olma durumlarında sona ermektedir.

Türkiye'nin de bulunduğu uluslararası ilişkilerde de sözleşmeler aracılığıyla mülteci veya sığınmacı durumunda olanlara bazı haklar verilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesi uyarınca, her bireyin güvenli sığınma hakkı vardır. Ama kişilere verilen koruma can güvenliği ile sınırlandırılmamıştır. Mültecilere ve yasal şartlarla ülkede bulunan diğer yabancı kişilere de sosyal ve ekonomik olarak eşit haklar tanınmıştır. Her insan gibi mülteci ve sığınmacıların da yaşama, barınma, sağlık, eğitim olanaklarından faydalanma ve çalışma imkânları gibi ihtiyaçları da giderilmelidir. Bu haklar, eşit mültecilerin ve sığınmacıların sığınmalarıyla ilgili çeşitli sorunlar yaratacağı düşünülerek verilmiş haklardır.

Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşları ve Suriye'den gelen vatansızlar, Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre bu gibi hizmetlerden yararlanabilmektedir. Bu hizmetler, beslenme ve barınma (m.38), sağlık hizmetleri (m.27), eğitim hizmetleri (m.28), iş piyasasına erişebilme hizmetleri (m.29), sosyal hizmetler (m.30) ve tercümanlık hizmetleri (m.31) olarak düzenlenmiştir. Tüm bunların yanında, benzeri hizmetlerin de kamu kuruluşları sayesinde ayrıca sağlanabileceği de (m.26) yönetmelikte belirtilmiştir. Geçici koruma statüsünde olan Suriye vatandaşları, verilen hizmetleri gönderildikleri geçici barınma merkezlerinde alabileceği gibi (m.23); kamusal anlamda herhangi bir sorun yaratmadıkça Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiş illerde de alabilir (m.24).

Suriyeli göçü ve özellikle Suriyelilere Türkiye'de uygulanan politikalar konusunda biyopolitika/biyoiktidar kavramının tam olarak Foucault'un derslerinde bahsettiği tanımlarıyla uyumlu halde olduğunu burada belirtmek gerekir. Foucault egemen iktidar karşısında alternatif bir iktidar olarak biyoiktidardan bahsetmektedir. Foucault'un biyoiktidar kavramında 17. yüzyılda hayat ve ölüm üzerinde tasarrufu bulunan egemen iktidarlara değişime uğramış bu dönemden sonra hayat artık yönetilen, korunan, geliştirilen, üretilen bir olguya dönüşmüştür. Bu iktidarın artık temel amacı ölçmek, disipline etmek ve denetleyip düzene sokarak iktidar ağlarını oluşturmaktır. Bu yeni iktidarın en önemli fonksiyonu düzenleyici olmasıdır. Foucault'a göre artık sorun egemenin ölüm ve yaşam üzerindeki mutlak iktidarı değil, aksine iktidarın

denetleyerek ve değerlendiren ölçerek belirli bir düzene yani iktidar ilişkisine sahip olmasıdır (Çingir ve Erdağ, 2017). Foucault'un derslerinde biyoiktidar, yeni ve farklı iktidar politikalarıyla bedenlerin ve nüfusun kontrol altına alındığı “yaşamı düzenleyici bir teknoloji” olarak tanımlanmaktadır (Aras, 2014). Foucault'a göre biyopolitikanın yerleştiği mekanizmalarda önce öngörüler, istatistik tahminler, küresel önlemler söz konusu olacak, bir canlı varlık nüfusunun çevresinde güvenlik mekanizmaları yerleştirilerek yaşayış biçimini en iyi durumuna getirebilmek için çaba sarf edilecektir. Başka bir ifadeyle yaşamın biyolojik süreçlerini ele alarak nüfus üzerinde bir disiplin değil ama bir ayarlama sağlamak söz konusu olacaktır (Foucault, 2002). Foucault'un bu iktidar tanımlamalarından yola çıkarak nedeni savaş ve çatışma ortamından yani ölümden kaçış olan bu Suriyelilerin zorunlu göçlerine yönelik göçe maruz kalan ülke olarak Türkiye’de uygulanan politikaların -ki bunlar yoğun olarak entegrasyon çabası içerisinde- biyopolitikadan bağımsız olduğu söylenemez.

Tam da burada Türkiye’nin “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” sözünden yola çıkarak, öncelikle ölüm ve zulüm ortamından kaçışa açık kapı politikası uygulayıp, devamında sayıları milyonlarla ifade edilen Suriyelilere yönelik insani sosyal politikalarla bu insanların kazanım çabaları değerlendirip ölçerek belirli bir düzene sokma gayreti yadsınamaz. Yasaklayıcı ve sınırlayıcı iktidar modeli yerine yönetilen, korunan, geliştirilen yani Foucault’un tanımıyla nüfusun kontrol altına alındığı “yaşamı düzenleyici bir teknoloji” olarak Suriyeli politikalarının uygulanması Türkiye’deki Suriyeliler özelinde *Göç-Biyopolitika* ilişkisine en güzel örnek olacaktır.

Sonuçta Foucault’un biyoiktidar kavramsallaştırması, iktidarın “Devlet ve Toplum” çerçevesinden çıktığını, hayatın yeniden düzenlenmesini şart koşan yeni siyasete geçildiğini söyleyen analizleri içermektedir. Bu kavram herhangi bir toplumdaki çok sağlığın, doğumun, güzel yaşamın kişiselleştirildiği, insanın özleştirildiği biyopolitik olan yeni bir güvenlik mekanizmasının varlığını söylemektedir. Biyoiktidar, disipliner etkileşimdeki kişinin bedeni yerine parçalanmış öznenin tarihi içinde, insan yaşamına yönelmiş siyasetin normlarından konuşmaktadır.

4.3. Türkiye’de Suriyelilere Yönelik Uygulanan Politikalara Eleştiriler

Mülteci politikası, tüm dünyada kabul gören bir kriz yönetimidir. Alışılmış olan kriz yönetim politikası ile farklılık gösteren birçok yönü olan mülteci krizini yönetme politikası, kendine özgüdür. Bu yüzden de mülteci politikası, sığınmacıların yerleşim konularından, hukuki statülerine, hak ve sorumluklarından iş gücüne katılımlarına kadar birçok problemi çözmeye yönelik bir süreçtir (Bulut, Akın, & Karakaya, 2018).

Suriyelilerin Türkiye’de yaşaması durumu Nisan 2011’den beri hem yerel hem de uluslararası medyada ve toplumda tartışılmaktadır. Yaşanmakta olan tarihi ve vicdani tarafı da bulunan bu sorunla ilgili pek çok kişi/kurum farklı farklı ele alıp tartışmaktadır. Suriye’deki durum halen devam ettiğinden dolayı göç eden sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Suriyelilerin çoğunun kadın, çocuk ve yaşlılar olması ve onların korunmaya muhtaç olması durumun vahametini daha da artırmaktadır. Netice de Suriye ve Suriyeliler Türkiye için çeşitli sorunları içeren karmaşık bir hal almıştır.

Türkiye’nin göç eden Suriyeliler için insani gerekçelerle ortaya koymuş olduğu misafir sıfatı kendilerine ülkede tanınan haklardan faydalanamama gibi anlaşılabilmekte ve üçüncü bir ülkeye iltica etme başvurusu yapamadıkları yönde itirazlara sebep olmaktadır. Ayrıca Suriyelilerin bulunduğu barınma merkezlerine giriş-çıkışların yalnızca belli durumlarda ve izinle yapılıyor olması algı yönetiminde sık sık kullanılarak tartışmalara neden olmaktadır.

Söylendiği gibi Suriyeliler konusunda onlara verilmiş hukuki statüden kaynaklanan eksiklikler ve Suriyelilerin barınma merkezlerine giriş-çıkışlarının yüksek kontrol eşliğinde yapılıyor olması Suriyeliler tarafındaki eleştiriler olurken, kamplara girebilmenin şartı birçok izne bağlandığından dolayı da Türkiye içerisinde ve dışarısında pek çok örgüt tarafından eleştirilmektedir. Örneğin, bir araştırma ekibi araştırma yapmak amacıyla kamplara giriş iznini alabilirken başka bir ekip herhangi bir kamp için izin alamamaktadır. Bu durum kendilerine “Suriyelilerin onurlarını koruma ve dışarıdan gelebilecek kötülükleri önlemek için olduğu” şeklinde açıklanmıştır (Dinçer ve diğerleri,

2013: 20). Mülteci Hakları Koordinasyonu da Türkiye’deki Suriyelilerin bulunduğu barınma merkezleri için AFAD Başkanlığınca yürütülen faaliyetlerin yeterince şeffaf olmadığını kamplardaki işleyişin sivil denetime, ulusal ve uluslararası uzman sivil toplum kuruluşlarının da izlenimine ve katılımına açılması gerektiğini vurgulamıştır. Sonuç olarak bu konudaki eleştirilerin haklılığı ortadadır.

Bir başka sorun ise barınma merkezlerinde yeni doğan bebeklerin vatansız olmalarıdır. Bu bebekler Suriye’de dünyaya gelmediklerinden dolayı vatansız görülmektedirler. Diğer bir problem de kamplarda eğitim gören çocukların geçerli bir diplomaya sahip olamayışlarıdır (Dinçer ve diğerleri, 2013: 20-21).

Suriyelilerin Türkiye’deki geçici koruma şeklindeki hukuki statüleri hem Türkiye’de hem de uluslararası boyutlardaki İnsan Hakları Örgütleri gibi kuruluşlarca eleştirilmektedir. Çünkü eğer Türkiye kendi resmi mülteci yasalarına göre hareket ederse Cenevre Sözleşmesi’nde olan maddeden dolayı Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere başvuru yapanlara mülteci veya sığınmacı statüsü verememektedir. Fakat üçüncü bir ülkeye gitme talebindeki kişilerin talepleri değerlendirilene kadar BMMYK tarafından barındırılacaklardır. Durum böyle gelişirse sorumluluk BMMYK’nındır, ama Suriyeliler mülteci statüye sahip değildir ve bu yüzden süreç başlatılamamaktadır. Bu durum hem Suriyeliler hem de mülteci hakları kuruluşlarınca hak kaybı olarak benimsenmektedir.

Barınma merkezleriyle ilgili hukuki altyapının yetersiz ve faaliyetlerin yeterince şeffaf olmayışından yola çıkarak bunun sebebinin bu alanların Özgür Suriye Ordusunu desteklemek için kullanıldığı ve gerçekte Türkiye’nin bu savaşta taraf olduğu yönünde eleştiriler de uluslararası alandan fazlasıyla gelmektedir.

Suriyelilerin sahip olduğu psikolojik durum bu çalışmanın kapsamında olmamakla beraber, bu insanların bazen dış basında söylenen ve Türkler tarafından kendilerine yapılan iyiliğe karşı nankörlük yaptıkları yönündeki

tavırların açıklığa kavuşması sebebiyle önemlidir. Böyle olmasa, Yayladağı Kampı'nda bulunan mültecilere yapılan gıda yardımı ve tıbbi yardım anlamında sorun yaşamadıkları halde bir kısım Suriyelinin kamplardaki uygulanan sıkı tedbirler sebebiyle açlık grevine başlamasını açıklamak mümkün değildir (Karaca, 2011). Görüldüğü üzere barınma merkezlerindeki Suriyeliler yaşadıkları kötü durumlar ve evsiz kalmalarının sonucunda travmatik davranışlarda bulunabilmektedirler. Türkiye'ye gelen Suriyelilerin normal hayatlarına dönmeleri yaklaşık 3-5 ay almaktadır. Durum böyle olunca da Türkiye'deki işsiz genç erkek nüfusu da gün geçtikçe artmaktadır (Güçer ve diğerleri, 2013).

Barınma merkezlerinin dışında da buradaki insan sayısından çok daha fazlası kendi imkânları sayesinde Türkiye'nin değişik yerlerinde yaşamaya çalışmaktadır. Bunların bazıları Türkiye'deki akrabaları sayesinde barınırken bazıları da parklarda yaşamaktadır. Bir kısım da kendi imkânlarıyla kiraladıkları evlerde yaşamaktadırlar. Birçok yerli STK Suriyelilere yardım sağlasa da bunlar da yetersiz gelmektedir (Dinçer ve diğerleri, 2013). Kamplardaki Suriyeliler belli imkânlarla sahip olsalar da dışarıda kendi imkânlarıyla yaşamaya çalışanlar bu imkân ve haklardan mahrum kalmaktadır.

Topluma yayılmış halde yaşayan Suriyeliler, Türkiye'nin en sorun yaratan meselelerinden birini oluşturmaktadır. Bu sorun 2011'den beri devam etmekte olup genelde çocuk ve kadın Suriyelilerin şehrin ıssız yerlerinde, parklarında ya da trafikte görünmeleri bu durumun ciddiyetini belirtmektedir. Suriye'de var olan iç savaşın uzamasıyla gitmesi beklenen ve “misafir” sıfatı taşıyan Suriyeliler ülkede kalıcı olmuş ve bu durumda toplumda rahatsızlık oluşturmuştur (Karaca, 2015). Suriyelilerin ülkede kalma süreleri uzadıkça ve sayıları arttıkça, buna bağlı olarak sağlık başta olmak üzere bir sürü alanda sorunların yaşanmasıyla beraber insanların yabancı düşmanlığı tutumunu da ön plana çıkarmıştır (Erdoğan, 2015). Fakat tüm bunlara rağmen Türkiye, Suriyeliler konusunda vicdani olarak iyi yönde tutum sergilemektedir. Ülke içindeki baskıların şiddetlenmesi, endişelerin sürekli dile getirilmesi ve bu durumdan kaynaklanan ekonomik sıkıntılara rağmen Türkiye'nin Suriyelilere olan yaklaşımı değişmemiştir (Erdoğan, 2015).

Suriyelilerin ülkede yaşamaya başlamasıyla beraber ülkedeki ev fiyatlarında artışlar görülmüştür. Buna ek olarak, mültecilerin bulunduğu yerlerde işsizlik oranı arttığından dolayı toplumda Suriyelilerin yerli halkın iş imkanlarını elinden aldığı düşünülmektedir. (Özpınar, 2016). 2014'te HUGO'nun araştırma sonucuna göre, Suriyelilerin yerli halkın iş imkanlarını elinden aldığını düşünenler %56.1'dir. (<http://www.milliyet.com.tr/gocmenleri-istemeyen-tehlikeli-algi-gundem-1958668/>). Oranın bu kadar yüksek olması Suriyelilerin etnik ve kültürel kimliklerinin yanında ekonomik alanda da dışlanabileceklerini söylemektedir. Yaşanan sosyo-ekonomik sorunların Suriyelilerin kökeniyle bağdaştırılması pek çok şehirde tartışmalar yaratmış ve protestolara sebebiyet vermiştir (Deniz, 2016). Fakat Suriyelilerin suç işleme oranı belli bir seviyenin altında olduğundan toplumdaki bu memnuniyetsizlik göz ardı edilebilmektedir. Ülkedeki hem barınma merkezlerinde hem de barınma merkezi dışında yaşayan Suriyelilere karşı toplumsal bir algı vardır ve bu algının en önemli sebeplerinden biri de medyadır. Medyada çıkan haberleri sorgulamadan doğru kabul eden kişilerin varlığı devam ettiğinden medya da önemli bilgi kaynağı olarak benimsenmektedir (Yaylacı ve Karakuş, 2015).

Sayıları Türkiye nüfusunun %4'üne kadar erişen Suriyelilerin bu durumu göz önüne alınıp çalışmalar yapılmalıdır. Yakın zamanda Suriyelilerin durumu göz önüne alındığında da genel anlamda göç, Türkiye'yi olumsuz etkiler. Bu olumsuzların bazı sebepleri abartılmış olsa da bir kısmının gayet anlaşılır olduğu görülebilir. Türk halkının kendilerine ait bir toplumsal kabul düzeyi vardır ve bunun nasıl sürdürülmesi gerektiğini diğer ülkelerden bağımsız halde sadece Türk Hükümetini ilgilendiren şekliyle cevaplandırılması gerekir. Kamu kurumları ve STK'lar yapabildikleri kadarıyla uğraşsalar da var olan koordinasyon sorunlarından kaynaklanan zaman ve algı kayıplarının engellenmesi de çözüme kavuşturulması gereken bir başka problemidir. Sorunların çözülebilmesi için başta eğitim, çalışma, yerleşim, güvenlik ve toplumsal uyum beraber düşünülerek bir çözüm yolu geliştirilebilmelidir.

Şüphesiz ki ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyeliler için Türk halkının tercihi onların kendi evlerine geri dönmesidir. Türkiye'nin mevcut bölgede kendi inisiyatifini kullanarak terör örgütlerine karşı yürüttüğü "Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı" harekâtları da bu konudaki umut yaratan etmenlerdendir. Fakat Suriyelilerin uzayan misafirlik süreci sebebiyle geçici barınmaya çalıştıkları yerlerde kalıcı kalmaları onların geri dönme isteklerine negatif etki yapmıştır. Bunun sonucunda da gerek yazılı gerekse görsel medyaya yansıyan ve İstanbul başta olmak üzere Suriyelilerin barınma merkezleri dışında yaşadığı yerlerde kontrolsüz faaliyetler sonucunda Suriyelilerin kayıtlı oldukları illere sevk edilme hususunda önlem alınacağı yetkili kamu kurumlarınca duyurulmuştur. Bu duyurum neticesinde de yapılmaya kalkışılan hareket çeşitli STK'lar ve Suriyeliler tarafından protestoya maruz kalmıştır. Daha sonra da İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU açıklamalarında "geçici koruma statüsünde olan Suriyeli mülteciler ya da uluslararası koruma statüsündeki Türkiye'de yaşayan yabancılar ve ikamet iznine sahip Türkiye'de olan yabancı uyruklu kişilerin sınır dışı edilemeyeceğini" söyleyerek;

"Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi'ni ziyareti sırasında gazetecilere açıklama yapan Bakan Soylu, haklarında işlem yapılan kişilerin yüzde 90'ının Suriyeli olmadığını kaydetti. Son günlerde özellikle İstanbul üzerinden yürütülen bu konu tamamen düzensiz ve kaçak göç ile ilgili yürütülen bir konudur. Geçici koruma statüsündeki hiçbir Suriyelinin, uluslararası koruma statüsüyle ülkemizde bulunan bir yabancıya veya ikamet izniyle ülkemizde bulunan bir kişinin sınır dışı edilmesi gibi bir durum asla söz konusu değildir, kabul edilebilir değildir. Bunu yapabilecek kabiliyete ve hakka da sahip değiliz. Ne böyle bir isteğimiz ne böyle bir eylemimiz var." 15 günde haklarında işlem yapılan yabancıların yüzde 90'ından fazlası Suriye uyruklularının dışından oluşmaktadır. İstanbul'da yaşayan ve başka bir ilde kayıtlı bulunan Suriyelilere belli bir süre verildi. Belirli bir süre verildiği için onlara şu an bir işlem yapılmıyor. Aynı zamanda kayıtlı olmayan, yani kaçak olarak şehirlerinize gelmiş Suriyeliler ile ilgili de kayıt işlemleri devam ediyor. 2016 yılından beri Antalya ve İstanbul kayıt işlemlerine kapalı. Bu vilayetlere kayıt almıyoruz. Bu sebeple İstanbul'da bulunan kayıtsız Suriyelileri tespit ettiğimiz zaman sistematiğimiz gereği önce bir kampa götürüp kayıt ediyoruz.

Daha sonra hangi şehre gitmek istediğini soruyoruz ve gönderiyoruz. Bu kadar basit bir işlem" diyerek eleştirilere cevap vermiştir (<https://www.dha.com.tr/politika/bakan-soylu-gecici-koruma-statusundeki-suriyelilerin-sinir-disi-edilmesi-soz-konusu-degil/haber-1691506> Erişim Tarihi: 30.07.2019).

Son durumda bulunulan konum göstermektedir ki uygulanan politikalar ve alınan tedbirler göç alan şehirlerin yerli halkı tarafından kabul edilmemektedir ve Suriyelilerin “geçici” durumunun kalıcı hale dönüşmeye başlaması sebebiyle toplumsal tepkiler her geçen gün artmaktadır. Başka bir açıdan da, geçici olması gereken misafirliğin uzun sürmesi Suriyelilerin Türkiye’de bir hayat kurma düşüncesine ve bunun beraberinde de kendilerini ülkenin vatandaşı gibi hissetmelerine ve kendilerine sağlanan imkânların yerli halka verilenlerle eş olmasını istemelerine sebep olmuştur. Tüm bu gelişmeler sonucunda da Suriyeliler yerli halkın tepkilerine karşı duyarlılık kazanmış ve daha da ileri giderek devletin yapmak istediği düzenlemelere itiraz eder hale gelmişlerdir.

5. BÖLÜM

SONUÇ

5.1. Sonuç ve Öneriler

Tez çalışmasının ana hatlarını Michel Foucault'un yazmış olduğu “Güvenlik, Toprak, Nüfus” kitabı öncü olmak üzere biyopolitika ve sonrasında da beden politikaları hakkındaki düşünceleri, yaklaşımı ve kavramlarının baz alınmasıyla Türkiye’deki Suriyelilere karşı uygulanmakta olan politikaların ve Suriyelilerin belirsiz geleceği oluşturmaktadır.

Foucault’un “Güvenlik, Toprak, Nüfus” kitabındaki ders özetleri günümüzdeki yeni liberal paradigmanın iktidar tarzının ve kullandığı düzeneklerin kavramsallaştırıldığı ilk metinlerdir. Foucault, bu derslerde önceki derslerinde bazı noktaları belirsiz olan farklı iktidar tipleri arasında sağlam ayrıştırmalar yapmaya çalıştığını belirtmiştir. Bu ayrıştırma sonucunda hükümler iktidar ve disiplinci iktidar ortaya çıkmıştır. Hükümler iktidarın uygulandığı topraklardaki çokluk millettir. Disiplin ise çoklukları daha küçük parçalara ayırmak ve daha sonra bu küçük parçaların bireyselleştirilmesidir. Disiplinci mekanizmada yasal olan değil yapılması gerekenler söylenir ve bunlar farklı kurallara bağlanır.

Yasa yasaklar, disiplin buyurur, güvenlik ise her ikisinin kendine uygun araçlarını kullanır ve gerçeği yeniden düzenler. Yasa, olması gerekenin ve negatifliğin temellenmesiyle çalışır. Disiplin ise gerçeklerin bütünleyicisi olarak nitelendirilirken, güvenlik de gerçekliğin içine karışır ve oradaki öğeleri birbirine karşı hareketlendirir. Bu yöntem bireylerin doğasını değil de “şey”lerin doğasını baz alır ve kişilerin amaçlarını düşünür (Gölbaşı, 2015, s.338)

Türkiye’nin Suriyeliler meselesindeki politikaları 2011 yılından bu yana hep geçicilik üzerine şekillenmiştir. “Geçici Barınma Merkezi”, “Geçici Kimlik”, “Geçici Koruma Statüsü” bunların en önde gelen örnekleridir.

Fakat Suriyeliler konusundaki kısa süreli olması beklenen kriz, geçici oldukları ve sayının var olandan çok daha az olacağı beklentileri tam tersine çıkmıştır. Bunlar düşünüldüğünde geçici sürecin kalıcılığa dönüşme ihtimalinin çok yüksek olma ihtimaliyle gerçeklerle yüzleşmek ve kalıcılık konusunda yeni politikalar üretmek zorunlu hale gelmiştir. Bu konuda uygulanan politikalar da kamu dilinde uyum politikaları olarak adlandırılmaktadır. Geçicilik statüsü ve söylemleri hem yerel halk hem de Suriyeliler için inandırıcılığı ve devamlılığı olan bir politika olmadığı gibi toplumsal kaygılara ve karışıklıklara yol açtığı da aşikârdır.

Geçicilik statüsü üzerine kurulan politikaların kamuya maliyetinin yüksek olduğu ve entegrasyon adına geri kazanımının çok zor olduğu açıktır. Geçici Koruma Statüsü Suriyelilerin kendilerini toplumun bir parçası kabul ederek iş hayatlarına, eğitimlerine ve sosyal hayatlarına katılımlarına engel olmaktadır. Bu sebeplerle kalıcılığın olabileceği ihtimalinin daha yüksek oranda değerlendirilerek yürütülecek dinamik bir sürecin olası riskleri daha az olacaktır. Keza Türkiye'deki Suriyelilerin sayısı diğer pek çok göç alan ülkedekinden çok daha fazla olduğu gerçeği de göz önüne alındığında geçen zaman içerisinde alınan geçici tedbirlerin kalıcı bir göç stratejisine dönüştürülmesi kaçınılmazdır.

Yapılan araştırmalar sonucunda Suriyelilerin de kendi ülkelerindeki barışın sağlanması koşuluyla geri dönmek istedikleri söylense de içinde bulunulan durumda çocuklarının eğitimi, komşu, arkadaş, sosyal ilişkiler kurmaları sebebiyle Türkiye'de kalıcı hayat kuranların sayısı oldukça fazladır. Bu yüzden de bu politika üreticilerinin Suriyelilerin kesin olarak kalacağı ya da dönecekleri konusunda söylem geliştirmeleri mümkün değildir. Farklı alternatiflerle Suriye'deki gelişmeleri takip eden ve bu duruma göre oluşturulan süreç yönetimi Türkiye için mecburiyettir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin ülkelerine dönmeleri en doğru yol olsa da bunun gerçekleşmesinin birçok farklı etkene bağlı olduğu açıktır. Bu yüzden de geri dönüş sürecinin gerçekçiliği değişebilmektedir. Bu meseledeki en önemli husus, geri dönüş beklenenden çok az olduğu durumda yerel halkın gerek Suriyelilere gerekse politika üreticilerine karşı tutumudur.

Geniş kapsamlı uygulanan entegrasyon politikalarının Suriyelilerin dönüş eğilimlerini de azaltacağı düşünülmelidir. Fakat Türkiye nüfusunun yaklaşık % 4'üne ulaşan bir nüfusla yaşamının zorunlu olması halinde, yerel halkın güvenlik ve ekonomik kaygılarından dolayı toplumsal tepkileri beklenenden çok daha fazla olacaktır. Bu riskler düşünüldüğünde, Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin büyük çoğunluğunun ülkelerine dönemeyişlerini ya da dönemeyişlerini etkileyen birçok etken de göz önünde bulundurularak artan kalıcılık durumu üzerine uyuma yönelik çeşitli stratejiler geliştirilmelidir.

Suriyelilerin nüfus potansiyeli düşünüldüğünde, bu insanları gelecekte ülkeye faydalı hale getirebilmek büyük önem taşımaktadır. Mevcut koşullarda devletin ilk olarak yapması gereken yerli halk ve Suriyeliler arasında karşılıklı yaşanan gerginlikleri gidermek olacaktır. Bu bağlamda politika üreticilerinin toplumsal hassasiyet konularını da göz önünde bulundurarak;

- I. Ülkemizdeki diğer ülke uyruklu olanların yanı sıra salt Suriyelilerin bile milyonlarla ifade ediliyor olması ve Türkiye'nin konumu nedeniyle göç durumunun süreklilik arz edeceği değerlendirildiğinde kamusal uygulamaların dağınıklığını tek elde toplayacak bir "Göç Bakanlığı" kurulmalıdır.
- II. Yaklaşık %96'sı barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyelilerin tamamının kademeli olarak barınma merkezlerine alınması, süreç tamamlanana kadarki süreçte de bulundukları şehirlerde kontrol altında olmaları sağlanmalıdır.
- III. Bölgeler bazında yaşanan sorunlar farklılık gösterdiğinden her bölgede yaşanan sorunlar kendine özel olarak tespit edilmeli ve çözüm bu bağlamda aranmalıdır.
- IV. Suriyelilerin şehirlerde belli bölgelere toplanarak bu yerlerde kendilerine ait iş yerleri açması ve buralarda kayıtsız istihdam sağlamaları yerel halkın tepkisine neden olduğundan kontrollü olarak iş yerleri dağınıklaştırılmalı ve kayıtsız istihdam önlenmelidir.

- V. Suriyelilere yönelik veya Suriyeliler tarafından oluşturulan STK'lar dikkatle izlenmeli, faaliyetlerinin toplumsal kabulü ve topluma uyumları açısından sorunlara neden olmaması sağlanmalıdır.
- VI. Sosyal bütünleşmeye katılımı teşvik eden projelerin sadece Suriyelileri değil yerli halkı da kapsaması ve buna uygun projelerin geliştirilmesi önem arz etmektedir.
- VII. Suriyelilerin ekonomik olarak sadece talep eden-tüketen konumunda olduğu algısının hâkim olduğu düşünüldüğünde aktif iş gücüne ve ekonomiye katkılarının daha fazla ön plana çıkarılacağı stratejiler belirlenmelidir.
- VIII. Kayıtsız yaşam ve kayıtsız istihdam -*çocuk işçiliği sömürüsü başta olmak üzere*- ağır cezai müeyyidelere tabi tutulmalıdır.
- IX. Aktif çalışabilir durumda olan Suriyelilerin üretime katılarak hem ekonomiye katkıları sağlanmalı hem de Suriyelilerin yardıma bağlı geçiniyor oldukları anlayışı ve algısı bertaraf edilmelidir.
- X. 4 milyon civarında nüfusun sonsuza dek yardım ve geçici tedbirlerle yönetilemeyeceği açık olduğundan Suriyelilerin ülkelerine dönüşü yönünde Suriye topraklarında kurulacak olan “Güvenli Bölge”nin tesisi konusunda faaliyetler hızlandırılmalıdır.

Türkiye’de uzun zamandır geçici tedbirlerle yaşayan ve geri dönecek olsalar bile bunun zamanının belli olmadığı Suriyeliler meselesindeki sorunları en aza indirmek için devletin yaşamsal faaliyetler konusunda önlemler alması gerekmektedir. Yaşamsal faaliyetlerin devletlerin ilgi alanına girmesi modern zamandan itibaren başlamıştır. Yeni düzenlenmiş iktidar ilişkilerinde insan, biyolojik sürekliliğine müdahale edebilirken toplum da nüfus olma faaliyetleri göstererek olumsuzlukları yönetebilir konumundadır. Tam da burada devreye giren biyopolitika kavramı, biyolojik yaşamın nüfus faaliyetlerine müdahale etmesiyle toplumu yönetmenin ifadesidir.

Suriyeli meselesi bağlamında yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu ve bu sürecin bir bütün halde yönetilmesi gerekliliği ortak akıldır. Yeni düzenlemelerin içermesi gereken en önemli husus Suriyelilerin kontrollü bir şekilde yönetilmesidir. Toplumsal uyum süreçlerine güvenlik ve ekonomik anlamda bir bütün şeklinde bakılmalıdır. Göç sebepli toplumsal süreçlerin çoğu ekonomik motivasyonlarla şekillenerek güvenlik algısına dönüşmektedir. Suriyelilerin toplum uyumu henüz sağlanmamış olsa da, onların yerel halkla olan uyumu ve barışı, tedbirlerle sağlanacak güvenlik ortamı ve ekonomik hayata dâhil olmalarından geçmektedir.



YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU

Kanun Numarası : 6458
Kabul Tarihi : 4/4/2013
Yayınlandığı R.Gazete : Tarih: 11/4/2013 Sayı : 28615
Yayınlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 53

BİRİNCİ KISIM**Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Geri Gönderme Yasağı****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam ve Tanımlar****Amaç ⁽¹⁾**

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları (...) ⁽¹⁾ düzenlemektir. ⁽¹⁾

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye’ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumayı (...) ⁽²⁾ kapsar. ⁽²⁾

(2) Bu Kanunun uygulanmasında, Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar ile özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Tanımlar ⁽³⁾

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Aile üyeleri: Başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,
- b) Avrupa ülkeleri: Avrupa Konseyi üyesi olan ülkeler ile Cumhurbaşkanınca belirlenecek diğer ülkeleri,
- c) Bakan: İçişleri Bakanını,
- ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,
- d) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi,
- e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu fıkrafta yer alan “, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

(3) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

- f) Destekleyici: Aile birliği amacıyla Türkiye'ye gelecek yabancıların masraflarını üstlenen ve ikamet izni talebinde bulunanlar tarafından başvuruya dayanak gösterilen Türk vatandaşını veya Türkiye'de yasal olarak bulunan yabancıyı,
- g) Genel Müdür: Göç İdaresi Genel Müdürünü,
- ğ) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,
- h) Giriş ve çıkış kontrolü: Sınır kapılarındaki kontrol işlemlerini,
- ı) Göç: Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı,
- i) İkamet adresi: Türkiye'de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yeri,
- j) İkamet izni: Türkiye'de kalmak üzere verilen izin belgesini,
- k) Konsolosluk: Türkiye Cumhuriyeti başkonsolosluklarını, konsolosluklarını veya büyükelçilik konsolosluk şubelerini,
- l) Özel ihtiyaç sahibi: Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi, ⁽¹⁾
- m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,
- n) Seyahat belgesi: Pasaport yerine geçen belgeyi,
- o) Sınır kapısı: Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış için belirlenen sınır geçiş noktasını,
- ö) Son karar: Başvuru sahibinin başvurusuyla veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin statüsüyle ilgili kararlardan; idari itirazda bulunulmaması ve yargıya başvurulmaması hâlinde Genel Müdürlük tarafından verilen karar veya yargıya başvurulması sonucunda temyiz edilmesi mümkün olmayan kararı,
- p) Sözleşme: Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmeyi,
- r) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,
- s) Vatandaş olduğu ülke: Yabancıların vatandaşı olduğu ülkeyi veya yabancıların birden fazla vatandaşlığının bulunduğu durumlarda, vatandaşlığında olduğu ülkelerden her birini,
- ş) Vatanlız kişi: Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi,
- t) Vize: Türkiye'de en fazla doksan güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçişi sağlayan izni,

(1) 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu bentte yer alan "özürlü" ibaresi "engelli" şeklinde değiştirilmiştir.

- u) Vize muafiyeti: Vize alma gerekliliğini kaldıran düzenlemeyi,
- ü) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,
- v) Yabancı kimlik numarası: 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca yabancılara verilen kimlik numarasını,
- y) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) Yetkili aracı kurum: Nitelikleri ve görev çerçevesi yönetmelikle belirlenen ve Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilen kurum veya kuruluşu,
- z) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/169 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/163 md.) Kabul edilemeyen yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine veya ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi,
- aa) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/169 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/163 md.) Taşıyıcı: Yabancı uyruklu yolcuları taşıyan kara, hava, deniz ve demiryolu taşıtlarının gerçek veya tüzel kişi olan sahiplerini veya ticari kara, hava, deniz ve demiryolu işletmecilerini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Geri Gönderme Yasağı

Geri gönderme yasağı

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

İKİNCİ KISIM

Yabancılar

BİRİNCİ BÖLÜM

Türkiye'ye Giriş ve Vize

Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış

MADDE 5 – (1) Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle yapılır.

Belge kontrolü

MADDE 6 – (1) Yabancı, pasaport veya pasaport yerine geçen belge ya da belgelerini, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkışlarda görevlilere göstermek zorundadır.

(2) Sınır geçişlerine ilişkin belge kontrolleri, taşıtlarda seyir hâlinde de yerine getirilebilir.

(3) Havalimanlarının transit alanlarını kullanan yabancılar, yetkili makamlarca kontrole tabi tutulabilirler.

(4) Türkiye'ye girişlerde, yabancıların 7 nci madde kapsamında olup olmadığı kontrol edilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasında, kapsamlı kontrole tabi tutulması gerekli görülenler en fazla dört saat bekletilebilir. Yabancı, bu süre içerisinde her an ülkesine dönebileceği gibi dört saatlik süreyle sınırlı kalmaksızın ülkeye kabul ile ilgili işlemlerin sonuçlanmasını da bekleyebilir. Kapsamlı kontrol işlemlerine dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar

MADDE 7 – (1) Aşağıdaki yabancılar, Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

- a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar
- b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar
- c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar

(2) Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılara tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

Uluslararası koruma başvurusuna ilişkin uygulama

MADDE 8 – (1) 5 inci, 6 ncı ve 7 nci maddelerde yer alan şartlar, uluslararası koruma başvurusu yapmayı engelleyici şekilde yorumlanamaz ve uygulanamaz.

Türkiye'ye giriş yasağı

MADDE 9 – (1) Genel Müdürlük, gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, Türkiye dışında olup da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabilir.

(2) Türkiye'den sınır dışı edilen yabancıların Türkiye'ye girişi, Genel Müdürlük veya valilikler tarafından yasaklanır.

(3) Türkiye'ye giriş yasağının süresi en fazla beş yıldır. Ancak, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması hâlinde bu süre Genel Müdürlükçe en fazla on yıl daha artırılabilir.

(4) Vize veya ikamet izni süresi sona eren ve bu durumları yetkili makamlarca tespit edilmeden önce Türkiye dışına çıkmak için valiliklere başvuruda bulunup hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların Türkiye'ye giriş yasağı süresi bir yılı geçemez.

(5) 56 ncı madde uyarınca Türkiye'yi terke davet edilenlerden, süresi içinde ülkeyi terk edenler hakkında giriş yasağı kararı alınmayabilir.

(6) Genel Müdürlük, giriş yasağını kaldırabilir veya giriş yasağı saklı kalmak kaydıyla yabancının belirli bir süre için Türkiye'ye girişine izin verebilir.

(7) Kamu düzeni veya kamu güvenliği sebebiyle bazı yabancıların ülkeye kabulü Genel Müdürlükçe ön izin şartına bağlanabilir.

Türkiye'ye giriş yasağının tebliği

MADDE 10 – (1) Giriş yasağına ilişkin tebligat, 9 uncu maddenin birinci fıkrası kapsamında olan yabancılara Türkiye'ye giriş yapmak üzere geldiklerinde sınır kapılarındaki yetkili makam tarafından, 9 uncu maddenin ikinci fıkrası kapsamında olan yabancılara ise valilikler tarafından yapılır. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

Vize zorunluluğu, vize başvurusu ve yetkili makamlar

MADDE 11 – (1) Türkiye’de doksan güne kadar kalacak yabancılar, vatandaşı oldukları veya yasal olarak bulundukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını da belirten vize alarak gelirler. Vizenin veya vize muafiyetinin Türkiye’de sağladığı kalış süresi, her yüz seksen günde doksan günü geçemez.

(2) Vize başvurularının değerlendirmeye alınabilmesi için, başvuruların usulüne uygun olarak yapılması gerekir.

(3) Vizeler, Türkiye’ye giriş için mutlak hak sağlamaz.

(4) Vizeler, konsolosluklarca, istisnai durumlarda ise sınır kapılarının bağlı olduğu valiliklerce verilir. Konsolosluklara yapılan başvurular doksan gün içinde sonuçlandırılır.

(5) Yabancı ülke diplomatlarına, Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliklerince resen vize verilebilir. Bu vizeler, genel vize verme usulüne uygun olarak Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığına derhâl bildirilir. Bu vizeler harca tabi değildir.

(6) Ülke menfaatleri göz önünde bulundurularak vize verilmesinde yarar görülen yabancılar, istisnai olarak Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilerince resen vize verilebilir. Bu amaçla verilen vizeler, genel vize verme usulüne uygun olarak Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığına derhâl bildirilir. Bu vizeler harca tabi değildir.

(7) Vize türlerine ve işlemlerine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Vize muafiyeti ⁽¹⁾

MADDE 12 – (1) Aşağıda sayılan yabancılardan Türkiye’ye girişte vize şartı aranmaz:

a) Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu anlaşmalarla ya da Cumhurbaşkanı kararıyla vizeden muaf tutulan ülkelerin vatandaşları

b) Türkiye’ye giriş yapacağı tarih itibarıyla, geçerli ikamet veya çalışma izni bulunanlar

c) 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 18 inci maddesine göre verilmiş ve geçerliliklerini yitirmemiş yabancılara mahsus damgalı pasaport sahipleri

ç) 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamında olduğu anlaşılanlar

(2) Aşağıda sayılan yabancılardan Türkiye’ye girişte vize şartı aranmayabilir:

a) Mücbir nedenlerle, Türk hava ve deniz limanlarını kullanmak zorunda kalan taşıtlardaki yabancılardan liman şehrine çıkacak kişiler

b) Deniz limanlarına gelip, yetmiş iki saati geçmemek kaydıyla, liman şehrini veya civar illeri turizm amaçlı gezecek kişiler

Sınır kapılarında verilen vizeler ⁽²⁾

MADDE 13 – (1) Vize almadan sınır kapılarına gelen yabancılar, süresi içinde Türkiye’den ayrılacaklarını belgelemeleri hâlinde, sınır kapılarında istisnai olarak vize verilebilir.

(2) Sınır vizesi, sınır kapılarının bağlı olduğu valiliklerce verilir. Valilik bu yetkisini sınırda görevli kolluk birimine devredebilir. Cumhurbaşkanınca farklı bir süre belirlenmediği sürece, bu vize Türkiye’de en fazla on beş gün kalma hakkı sağlar.

(3) Sınır vizesinin verilmesinde, insani nedenlere bağlı olarak sağlık sigortası şartı aranmayabilir.

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

Havalimanı transit vizeleri

MADDE 14 – (1) Türkiye’den transit geçecek yabancılara, havalimanı transit vizesi şartı getirilebilir. Havalimanı transit vizeleri, en fazla altı ay içinde kullanılmak üzere konsolosluklar tarafından verilir.

(2) Havalimanı transit vizesi istenecek yabancılar, Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığınca müştereken belirlenir.

Vize verilmeyecek yabancılar

MADDE 15 – (1) Aşağıda belirtilen yabancılara vize verilmez:

- a) Talep ettikleri vize süresinden en az altmış gün daha uzun süreli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar
- b) Türkiye’ye girişleri yasaklı olanlar
- c) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler
- ç) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşıyanlar
- d) Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu anlaşmalar uyarınca, suçluların geri verilmesine esas olan suç veya suçlardan sanık olanlar ya da hükümlü bulunanlar
- e) Kalacağı süreyi kapsayan geçerli sağlık sigortası bulunmayanlar
- f) Türkiye’ye giriş, Türkiye’den geçiş veya Türkiye’de kalış amacını haklı nedenlere dayandıramayanlar

g) Kalacağı sürede, yeterli ve düzenli maddi imkâna sahip olmayanlar

ğ) Vize ihlalinin veya önceki ikamet izninden doğan ya da 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi gereken alacakları ödemeyi kabul etmeyenler veya 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre takip edilen borç ve cezalarını ödemeyi kabul etmeyenler

(2) Bu madde kapsamında olmasına rağmen vize verilmesinde yarar görülenlere Bakanın onayıyla vize verilebilir.

Vizenin iptali

MADDE 16 – (1) Vizeler;

- a) Sahteciliğe konu olduğunun tespiti,
- b) Üzerinde silinti, kazıntı veya tahrifat yapıldığının anlaşılması,
- c) Vize sahibinin Türkiye’ye girişinin yasaklanması,
- ç) Yabancınnın suç işleyebileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunması,
- d) Pasaport veya pasaport yerine geçen belgenin sahte olması veya geçerliliğinin sona ermesi,
- e) Vize veya vize muafiyetinin amacı dışında kullanılması,
- f) Vizenin verilmesine temel olan şartların veya belgelerin geçerli olmadığının anlaşılması,

hâllerinde, vizeyi veren makamlar veya valiliklerce iptal edilir.

(2) Vizenin geçerlilik süresi içinde yabancıyla ilgili sınır dışı etme kararı alınması hâlinde vize iptal edilir.

Vize işlemlerinin tebliği

MADDE 17 – (1) Vize talebinin reddi ya da vizenin iptaline ilişkin işlemler ilgiliye tebliğ edilir.

Cumhurbaşkanının vize ve pasaport işlemlerinde yetkisi ⁽¹⁾**MADDE 18** – (1) Cumhurbaşkanı;

a) Pasaporta ve vizeye dair işlemlerin belirlenmesine ilişkin anlaşmalar yapmaya ve gerek gördüğü hâllerde bazı devletlerin vatandaşları için vize zorunluluğunu tek taraflı olarak kaldırmaya, vizelerin harçtan muaf tutulması da dâhil olmak üzere vize kolaylığı getirmeye ve vize sürelerini belirlemeye,

b) Savaş hâlinde veya diğer olağanüstü hâllerde ülkenin bir bölgesini veya tamamını kapsamak üzere, yabancılar için pasaporta dair kayıt ve şartlar koymaya,

c) Yabancıların Türkiye'ye girişlerini belli şartlara bağlayıcı veya kısıtlayıcı her tür önlemi almaya, yetkilidir.

İKİNCİ BÖLÜM**İkamet****İkamet izni**

MADDE 19 – (1) Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder.

İkamet izninden muafiyet**MADDE 20** – (1) Aşağıda sayılan yabancılar ikamet izninden muaf tutulurlar:

a) Doksan güne kadar vizeyle veya vizeden muaf olarak gelenler, vize süresi veya vize muafiyeti süresince

b) Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahibi olanlar

c) Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurları

ç) Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenler

d) Uluslararası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar

e) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar.

f) 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanlar

g) 76 ncı ve 83 üncü maddelerin birinci fıkraları kapsamında belge sahibi olanlar ⁽²⁾

(2) Birinci fıkranın (c), (ç), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen yabancılar, şekil ve içeriği Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığınca birlikte belirlenen belge tanzim edilir. Bu yabancılar, ikamet izninden muafiyet sağlayan durumları sona erdikten sonra da Türkiye'de kalmaya devam edeceklerse, en geç on gün içinde ikamet izni almak üzere valiliklere başvurmakla yükümlüdür.

İkamet izni başvurusu

MADDE 21 – (1) İkamet izni başvurusu, yabancıların vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki konsolosluklara yapılır.

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK'nin 71 inci maddesiyle, bu maddenin başlığında yer alan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" şeklinde, aynı maddede yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, değiştirilmiştir.

(2) 18/10/2018 tarihli ve 7148 sayılı Kanunun 35 inci maddesiyle bu bentte yer alan "69 uncu maddesinin yedinci fıkrası ile" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

(2) İkamet izni için başvuracak yabancılarda, talep ettikleri ikamet izni süresinden altmış gün daha uzun süreli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgeye sahip olmaları şartı aranır.

(3) Başvuru için gerekli olan bilgi ve belgeler eksik ise, başvurunun değerlendirilmesi eksiklikler tamamlanıncaya kadar ertelenebilir. Eksik olan bilgi ve belgeler ilgiliye bildirilir.

(4) Konsolosluklar, ikamet izni başvurularını görüşleriyle birlikte Genel Müdürlüğe iletir. Genel Müdürlük, gerekli gördüğünde ilgili kurumların görüşlerini de alarak başvuruları sonuçlandırdıktan sonra, ikamet izninin düzenlenmesi ya da başvurunun reddedilmesi için konsolosluğa bilgi verir.

(5) Başvurular, en geç doksan gün içinde sonuçlandırılır.

(6) İkamet izni başvurusunun reddine ilişkin işlemler ilgiliye tebliğ edilir.

(7) **(Ek: 28/7/2016-6735/27 md.)** İkamet izni başvuruları yetkili aracı kurum tarafından da yapılabilir.

Türkiye içinden yapılabilecek ikamet izni başvuruları

MADDE 22 – (1) İkamet izni başvuruları, aşağıdaki hâllerde istisnai olarak valiliklere de yapılabilir:

- a) Adli veya idari makamların kararlarında veya taleplerinde
- b) Yabancı'nın Türkiye'den ayrılmasının makul veya mümkün olmadığı durumlarda
- c) Uzun dönem ikamet izinlerinde
- ç) Öğrenci ikamet izinlerinde
- d) İnsani ikamet izinlerinde
- e) İnsan ticareti mağduru ikamet izinlerinde
- f) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçişlerde
- g) Türkiye'de ikamet izni bulunan anne veya babanın Türkiye'de doğan çocukları için yapacağı başvurularda

ğ) Geçerli ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesi veya değişikliğe uğramasından dolayı yeni kalış amacına uygun ikamet izni almak üzere yapılacak başvurularda

h) 20 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında yapılacak ikamet izni başvurularında

ı) Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanların, kısa dönem ikamet iznine geçişlerinde

İkamet izinlerinin tanzimi ve şekli

MADDE 23 – (1) İkamet izinleri, pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerin geçerlilik süresinden altmış gün daha kısa süreli, kalış amacına bağlı ve her yabancı için ayrı düzenlenir.

(2) İkamet izninin şekli ve içeriği Bakanlıkça, ikamet izni yerine geçen çalışma izninin şekli ve içeriği ise Bakanlık ve ilgili kurumlarca birlikte belirlenir.

İkamet izinlerinin uzatılması

MADDE 24 – (1) İkamet izinleri valiliklerce uzatılabilir.

(2) Uzatma başvuruları, ikamet izni süresinin dolmasına altmış gün kalmasından itibaren ve her koşulda ikamet izni süresi dolmadan önce valiliklere yapılır. İkamet iznini uzatma başvurusunda bulunanlara, harca tabi olmayan bir belge verilir. Bu yabancılar, ikamet izni süreleri sona ermiş olsa dahi haklarında karar verilinceye kadar bu belgeyle Türkiye'de ikamet edebilir.

(3) Uzatılan ikamet izinleri, yasal izin sürelerinin bitim tarihinden itibaren başlatılır.

(4) Uzatma başvuruları, valiliklerce sonuçlandırılır.

Türkiye içinden yapılan ikamet izni talebinin reddi, iptali veya uzatılmaması

MADDE 25 – (1) Türkiye içinden yapılan ikamet izni talebinin reddi, ikamet izninin uzatılmaması veya iptali ile bu işlemlerin tebliği valiliklerce yapılır. Bu işlemler sırasında, yabancının Türkiye'deki aile bağları, ikamet süresi, menşe ülkesindeki durumu ve çocuğun yüksek yararı gibi hususlar göz önünde bulundurulur ve ikamet iznine ilişkin karar ertelenebilir.

(2) İkamet izni talebinin reddi, iznin uzatılmaması veya iptali, yabancıya ya da yasal temsilcisine veya avukatına tebliğ edilir. Tebligatta, yabancının karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabileceği ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

İkamet izinlerine ilişkin diğer hükümler

MADDE 26 – (1) Tutuklu veya hükümlü olarak cezaevlerinde ya da idari gözetim altında geri gönderme merkezlerinde bulunan yabancıların, buralarda geçirdikleri süreler ikamet izni süresinin ihlali sayılmaz. Bu kişilerin varsa ikamet izinleri iptal edilebilir. Bunlardan, yabancı kimlik numarası bulunmayanlara, ikamet izni şartı aranmadan yabancı kimlik numarası verilebilir.

(2) Konsolosluklardan ikamet ve çalışma izni olarak Türkiye'ye gelen yabancılar, giriş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıtlarını yaptırmak zorundadırlar.

Çalışma izninin ikamet izni sayılması

MADDE 27 – (1) Geçerli çalışma izni ile 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun 10 uncu maddesine istinaden verilen Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi, ikamet izni sayılır. **(Mülga ikinci cümle: 28/7/2016-6735/27 md.)**

(2) Çalışma izni verilebilmesi veya iznin uzatılabilmesi için yabancının 7 nci madde kapsamına girmemesi şartı aranır.

İkamette kesinti

MADDE 28 – (1) Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasında; zorunlu kamu hizmeti, eğitim ve sağlık nedenleri hariç, bir yılda toplam altı ayı geçen veya son beş yıl içinde toplam bir yılı aşan Türkiye dışında kalışlar ikamette kesinti sayılır. İkamet süresinde kesintisi olanların ikamet izni başvurularında veya başka bir ikamet iznine geçişlerinde, önceki izin süreleri hesaba katılmaz.

(2) Kesintisiz ikamet izin sürelerinin hesaplanmasında, öğrenci ikamet izinlerinin yarısı, diğer ikamet izinlerinin ise tamamı sayılır.

İkamet izinleri arasında geçişler

MADDE 29 – (1) Yabancılar, ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesi veya farklı bir gerekçenin ortaya çıkması hâlinde, yeni kalış amacına uygun ikamet izni talebinde bulunabilir.

(2) İkamet izinleri arasındaki geçişlere ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

İkamet izni çeşitleri

MADDE 30 – (1) İkamet izni çeşitleri şunlardır:

- a) Kısa dönem ikamet izni
- b) Aile ikamet izni
- c) Öğrenci ikamet izni

- ç) Uzun dönem ikamet izni
- d) İnsani ikamet izni
- e) İnsan ticareti mağduru ikamet izni

Kısa dönem ikamet izni

MADDE 31 – (1) Aşağıda belirtilen yabancılara kısa dönem ikamet izni verilebilir:

- a) Bilimsel araştırma amacıyla gelecekler
- b) Türkiye’de taşınmaz malı bulunanlar
- c) Ticari bağlantı veya iş kuracaklar
- ç) Hizmet içi eğitim programlarına katılacaklar
- d) Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu anlaşmalar ya da öğrenci değişim programları çerçevesinde eğitim veya benzeri amaçlarla gelecekler
- e) Turizm amaçlı kalacaklar
- f) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşımamak kaydıyla tedavi görecekları
- g) Adli veya idari makamların talep veya kararına bağlı olarak Türkiye’de kalması gerekenler
- ğ) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçenler
- h) Türkçe öğrenme kurslarına katılacaklar
- ı) Kamu kurumları aracılığıyla Türkiye’de eğitim, araştırma, staj ve kurslara katılacaklar
- i) Türkiye’de yükseköğrenimini tamamlayanlardan mezuniyet tarihinden itibaren altı ay içinde müracaat edenler
- j) **(Ek: 28/7/2016-6735/27 md.)** Türkiye’de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu ⁽¹⁾

k) **(Ek: 28/7/2016-6735/27 md.)** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları

(2) (Değişik: 28/7/2016-6735/27 md.) Kısa dönem ikamet izni, birinci fıkranın (j) ve (k) bentleri hariç olmak üzere, her defasında en fazla ikişer yıllık sürelerle verilebilir.

(3) Birinci fıkranın (h) bendi kapsamında verilen ikamet izinleri en fazla iki defa verilebilir.

(4) Birinci fıkranın (i) bendi kapsamında verilen ikamet izinleri, bir defaya mahsus olmak üzere en fazla bir yıl süreli verilebilir.

(5) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) Birinci fıkranın (j) ve (k) bentleri kapsamında verilen ikamet izinleri en fazla beşer yıllık sürelerle verilebilir.

Kısa dönem ikamet izninin şartları

MADDE 32 – (1) Kısa dönem ikamet izinlerinin verilmesinde aşağıdaki şartlar aranır:

- a) 31 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan gerekçelerden biri veya birkaçını ileri sürerek talepte bulunmak ve bu talebiyle ilgili bilgi ve belgeleri ibraz etmek
- b) 7 nci madde kapsamına girmemek

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu bentte yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

- c) Genel sağlık ve güvenlik standartlarına uygun barınma şartlarına sahip olmak
- ç) İstenilmesi hâlinde, vatandaşı olduğu veya yasal olarak ikamet ettiği ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenmiş adli sicil kaydını gösteren belgeyi sunmak
- d) Türkiye’de kalacağı adres bilgilerini vermek

Kısa dönem ikamet izninin reddi, iptali veya uzatılmaması

MADDE 33 – (1) Aşağıdaki hâllerde kısa dönem ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir, süresi bitenler uzatılmaz:

- a) 32 nci maddede aranan şartlardan birinin veya birkaçının yerine getirilmemesi veya ortadan kalkması
- b) İkamet izninin, veriliş amacı dışında kullanıldığının belirlenmesi
- c) **(Mülga: 28/7/2016-6735/27 md.)**
- ç) Hakkında geçerli sınır dışı etme veya Türkiye’ye giriş yasağı kararı bulunması
- (2) **(Ek: 28/7/2016-6735/27 md.)** İkamet izninin yurt dışında kalış süresi bakımından iptaline ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Aile ikamet izni

MADDE 34 – (1) Türk vatandaşlarının, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanların veya ikamet izinlerinden birine sahip olan yabancılar ile mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin;

- a) Yabancı eşine,
 - b) Kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna,
 - c) Kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna,
- her defasında üç yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilir. Ancak, aile ikamet izninin süresi hiçbir şekilde destekleyicinin ikamet izni süresini aşamaz. ⁽¹⁾

(2) Vatandaşı olduğu ülkenin hukukuna göre birden fazla eş ile evlilik hâlinde, eşlerden yalnızca birine aile ikamet izni verilir. Ancak, diğer eşlerinden olan çocuklara da aile ikamet izni verilebilir.

(3) Çocukların aile ikamet izninde, Türkiye dışında varsa ortak velayeti bulunan anne veya babanın muvafakati aranır.

(4) Aile ikamet izinleri, on sekiz yaşına kadar, öğrenci ikamet izni almadan ilk ve ortaöğretim kurumlarında eğitim hakkı sağlar.

(5) En az üç yıl aile ikamet izniyle Türkiye’de kalmış olanlardan on sekiz yaşını tamamlayanlar, talep etmeleri hâlinde bu izinlerini kısa dönem ikamet iznine dönüştürebilir.

(6) Boşanma hâlinde, Türk vatandaşıyla evli yabancıya, en az üç yıl aile ikamet izniyle kalmış olmak kaydıyla kısa dönem ikamet izni verilebilir. Ancak yabancı eşin, aile içi şiddet gerekçesiyle mağdur olduğu ilgili mahkeme kararıyla sabit ise, üç yıllık süre şartı aranmaz.

(7) Destekleyicinin ölümü hâlinde, bu kişiye bağlı aile ikamet izniyle kalanlara, süre şartı aranmadan kısa dönem ikamet izni verilebilir.

(1) 28/7/2016 tarihli ve 6735 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle bu fıkrafta yer alan “iki yılı” ibaresi “üç yılı” şeklinde değiştirilmiştir.

Aile ikamet izninin şartları**MADDE 35 – (1)** Aile ikamet izni taleplerinde, destekleyicide aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Toplam geliri asgari ücretten az olmamak üzere, ailedeki fert başına asgari ücretin üçte birinden az olmayan aylık geliri bulunmak
- b) Ailenin nüfusuna göre, genel sağlık ve güvenlik standartlarına uygun barınma şartlarına sahip olmak ve tüm aile fertlerini kapsayan sağlık sigortası yaptırmış olmak
- c) Başvuru tarihi itibarıyla, beş yıl içinde aile düzenine karşı suçlardan herhangi birinden hüküm giymemiş olduğunu adli sicil kaydıyla belgelemek
- ç) Türkiye’de en az bir yıldır ikamet izniyle kalıyor olmak
- d) Adres kayıt sisteminde kaydı bulunmak

(2) Bilimsel araştırma amaçlı ikamet izni ya da çalışma izni bulunanlar, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanlar veya Türk vatandaşlarıyla evli olan yabancılar hakkında, birinci fıkranın (ç) bendi uygulanmaz.

(3) Türkiye’de, destekleyicinin yanında kalmak üzere aile ikamet izni talebinde bulunacak yabancılar aşağıdaki şartlar aranır:

- a) 34 üncü maddenin birinci fıkrası kapsamında olduğunu gösteren bilgi ve belgeleri ibraz etmek
 - b) 34 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen kişilerle birlikte yaşadığını veya yaşama niyeti taşıdığını ortaya koymak
 - c) Evliliği aile ikamet izni alabilmek amacıyla yapmamış olmak
 - ç) Eşlerden her biri için on sekiz yaşını doldurmuş olmak
 - d) 7 nci madde kapsamına girmemek
- (4) Türkiye’de bulunan mülteciler ve ikincil koruma statüsü sahiplerinde, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlar aranmayabilir.

Aile ikamet izni talebinin reddi, iptali veya uzatılmaması**MADDE 36 – (1)** Aşağıdaki hâllerde aile ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir, süresi bitenler uzatılmaz:

- a) 35 inci maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında aranan şartların karşılanmaması veya ortadan kalkması
- b) Aile ikamet izni alma şartları ortadan kalktıktan sonra kısa dönem ikamet izni verilmemesi
- c) Hakkında geçerli sınır dışı etme veya Türkiye’ye giriş yasağı kararı bulunması
- ç) Aile ikamet izninin, veriliş amacı dışında kullanıldığının belirlenmesi
- d) **(Mülga: 28/7/2016-6735/27 md.)**

(2) **(Ek: 28/7/2016-6735/27 md.)** İkamet izninin yurt dışında kalış süresi bakımından iptaline ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Anlaşmalı evlilik yoluyla talep edilen aile ikamet izni

MADDE 37 – (1) Aile ikamet izni verilmeden veya uzatılmadan önce makul şüphe varsa, evliliğin sırf ikamet izni alabilme amacıyla yapılıp yapılmadığı valiliklerce araştırılır. Araştırma sonucunda, evliliğin bu amaçla yapıldığı tespit edilirse aile ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir.

(2) Aile ikamet izni verildikten sonra da evliliğin anlaşmalı olup olmadığı konusunda valiliklerce denetim yapılabilir.

(3) Anlaşmalı evlilik yoluyla alınan ve sonradan iptal edilen ikamet izinleri, bu Kanunda öngörülen ikamet izin sürelerinin toplanmasında hesaba katılmaz.

Öğrenci ikamet izni

MADDE 38 – (1) Türkiye’de bir yükseköğretim kurumunda ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi görecekt yabancılara öğrenci ikamet izni verilir.

(2) Bakımı ve masrafları gerçek veya tüzel kişi tarafından üstlenilen ilk ve orta derecede öğrenim görecekt yabancılara, velilerinin veya yasal temsilcilerinin muvafakatiyle öğrenimleri süresince birer yıllık sürelerle öğrenci ikamet izni verilebilir ve uzatılabilir.

(3) Öğrenci ikamet izni, öğrencinin anne ve babası ile diğer yakınlarına, ikamet izni alma konusunda hiçbir hak sağlamaz.

(4) Öğrenim süresi bir yıldan kısa ise öğrenci ikamet izni süresi öğrenim süresini aşamaz.

(5) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) Kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla gelerek Türkiye’de öğrenim görecekt yabancılara, öğrenim süresince ikamet izni verilebilir.

Öğrenci ikamet izninin şartları

MADDE 39 – (1) Öğrenci ikamet izninde aşağıdaki şartlar aranır:

- a) 38 inci madde kapsamındaki bilgi ve belgeleri ibraz etmek
- b) 7 nci madde kapsamına girmemek
- c) Türkiye’de kalacağı adres bilgilerini vermek

Öğrenci ikamet izni talebinin reddi, iptali veya uzatılmaması

MADDE 40 – (1) Aşağıdaki hâllerde öğrenci ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir, süresi uzatılmaz:

- a) 39 uncu maddede aranan şartların karşılanmaması veya ortadan kalkması
- b) Öğrenimin sürdürülemeyeceği konusunda kanıtların ortaya çıkması
- c) Öğrenci ikamet izninin, veriliş amacı dışında kullanıldığının belirlenmesi
- ç) Hakkında geçerli sınır dışı etme kararı veya Türkiye’ye giriş yasağı bulunması

Öğrencilerin çalışma hakkı⁽¹⁾⁽²⁾

MADDE 41 – (1) Türkiye’de örgün öğrenim gören ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri, çalışma izni almak kaydıyla çalışabilirler. Ancak, ön lisans ve lisans öğrencileri için çalışma hakkı, ilk yıldan sonra başlar ve ilgili kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle düzenlenir.⁽¹⁾⁽²⁾

(1) 28/7/2016 tarihli ve 6735 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle bu maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesine “Türkiye’de” ibaresinden sonra gelmek üzere “örgün” ibaresi eklenmiş ve fıkranın ikinci cümlesinde yer alan “haftada yirmi dört saatten fazla olamaz” ibaresi “ilgili kanunlarla düzenlenir” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “ilgili kanunlarla” ibaresi “ilgili kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) Ön lisans ve lisans öğrencilerinin çalışma hakkına ilişkin usul ve esaslar, Göç Politikaları Kurulunca belirlenecek esaslar çerçevesinde Bakanlık ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından müştereken düzenlenir.

Uzun dönem ikamet izni

MADDE 42 – (1) Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle kalmış olan ya da Göç Politikaları Kurulunun belirlediği şartlara uyan yabancılara, Bakanlığın onayıyla valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilir.

(2) Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri ile insani ikamet izni sahiplerine ve geçici koruma sağlananlara, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanınmaz.

Uzun dönem ikamet izninin şartları

MADDE 43 – (1) Uzun dönem ikamet iznine geçişte aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle Türkiye’de kalmış olmak
- b) Son üç yıl içinde sosyal yardım almamış olmak
- c) Kendisi veya varsa ailesinin geçimini sağlayacak yeterli ve düzenli gelir kaynağına sahip olmak

ç) Geçerli sağlık sigortasına sahip olmak

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmamak

(2) Göç Politikaları Kurulunun belirlediği şartlara sahip olması nedeniyle uzun dönem ikamet izni verilmesi uygun görülen yabancılar için birinci fıkranın (d) bendi dışındaki şartlar aranmaz.

Uzun dönem ikamet izninin sağladığı haklar ⁽¹⁾

MADDE 44 – (1) Uzun dönem ikamet izni bulunan yabancılar;

- a) Askerlik yapma yükümlülüğü,
- b) Seçme ve seçilme,
- c) Kamu görevlerine girme,
- ç) Muaf olarak araç ithal etme,

ve özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanırlar.

(2) Birinci fıkradaki haklara kısmen veya tamamen kısıtlamalar getirmeye Cumhurbaşkanlığı yetkilidir.

Uzun dönem ikamet izninin iptali

MADDE 45 – (1) Uzun dönem ikamet izinleri;

- a) Yabancınnın, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit oluşturmaması,
 - b) Sağlık, eğitim ve ülkesindeki zorunlu kamu hizmeti dışında bir nedenle kesintisiz bir yıldan fazla süreyle Türkiye dışında bulunması,
- hâllerinde iptal edilir.

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) Birinci fıkranın (b) bendi kapsamında uzun dönem ikamet izni iptal edilen yabancıların, bu izni tekrar almak üzere yapacakları başvurular ve bunların sonuçlandırılmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

İnsani ikamet izni

MADDE 46 – (1) Aşağıda belirtilen hâllerde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmadan, Bakanlığın onayı alınmak ve en fazla birer yıllık sürelerle olmak kaydıyla, valiliklerce insani ikamet izni verilebilir ve bu izinler uzatılabilir:

- a) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda
- b) Haklarında sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı alındığı hâlde, yabancıların Türkiye'den çıkışları yaptırılamadığında ya da Türkiye'den ayrılmaları makul veya mümkün görülmediğinde
- c) 55 inci madde uyarınca yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığında
- ç) 53 üncü, 72 nci ve 77 nci maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvurulduğunda
- d) Başvuru sahibinin ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin devamı süresince
- e) Acil nedenlerden dolayı veya ülke menfaatlerinin korunması ile kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından Türkiye'ye girişine ve Türkiye'de kalmasına izin verilmesi gereken yabancıların, ikamet izni verilmesine engel teşkil eden durumları sebebiyle diğer ikamet izinlerinden birini alma imkânı bulunmadığında
- f) Olağanüstü durumlarda

(2) İnsani ikamet izni alan yabancılar, iznin verilmiş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak zorundadır.

İnsani ikamet izninin iptali veya uzatılmaması

MADDE 47 – (1) İnsani ikamet izni Bakanlığın onayı alınmak kaydıyla, iznin verilmesini zorunlu kılan şartlar ortadan kalktığında valiliklerce iptal edilir ve uzatılmaz.

İnsan ticareti mağduru ikamet izni

MADDE 48 – (1) İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan yabancılara, yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmeleri ve yetkililerle iş birliği yapıp yapmayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla valiliklerce otuz gün süreli ikamet izni verilir.

(2) Bu ikamet izinlerinde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmaz.

İnsan ticareti mağduru ikamet izninin uzatılması ve iptali

MADDE 49 – (1) İyileşme ve düşünme süresi tanımak amacıyla verilen ikamet izni, mağdurun güvenliği, sağlığı veya özel durumu nedeniyle en fazla altışar aylık sürelerle uzatılabilir. Ancak, bu süreler hiçbir şekilde toplam üç yılı geçemez.

(2) İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan yabancıların, kendi girişimleriyle suçun failleriyle yeniden bağ kurduklarının belirlendiği durumlarda ikamet izinleri iptal edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Vatansız Kişiler

Vatansızlığın tespiti

MADDE 50 – (1) Vatansızlığın tespiti Genel Müdürlükçe yapılır. Vatansız kişilere, Türkiye’de yasal olarak ikamet edebilme hakkı sağlayan Vatansız Kişi Kimlik Belgesi düzenlenir. Başka ülkeler tarafından vatansız kişi işlemi görenler bu haktan yararlandırılmaz.

(2) Vatansız kişiler, Vatansız Kişi Kimlik Belgesi almakla yükümlü olup, belge Genel Müdürlüğün uygun görüşü alınarak valiliklerce düzenlenir. Hiçbir harca tabi olmayan bu belge, ikamet izni yerine geçer ve iki yılda bir valiliklerce yenilenir. Vatansız Kişi Kimlik Belgesinde yabancı kimlik numarası da yer alır.

(3) Vatansız Kişi Kimlik Belgesine sahip olarak Türkiye’de geçirilen süreler, ikamet sürelerinin toplanmasında hesaba katılır.

(4) Vatansız Kişi Kimlik Belgesi, kişinin herhangi bir ülke vatandaşlığını kazanmasıyla birlikte geçerliliğini kaybeder.

(5) Vatansızlık durumlarının tespiti ve Vatansız Kişi Kimlik Belgesiyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Vatansız kişilere tanınan haklar ve güvenceler

MADDE 51 – (1) Vatansız Kişi Kimlik Belgesine sahip kişiler;

- a) Bu Kanundaki ikamet izinlerinden birini almak üzere talepte bulunabilirler,
- b) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit oluşturmadıkları sürece sınır dışı edilmezler,
- c) Yabancılarla ilgili işlemlerde aranan karşılıklılık şartından muaf tutulurlar,
- ç) Çalışma izniyle ilgili iş ve işlemlerde 4817 sayılı Kanun hükümlerine tabidirler,
- d) 5682 sayılı Kanunun 18 inci maddesi hükümlerinden yararlanabilirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sınır Dışı Etme

Sınır dışı etme

MADDE 52 – (1) Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.

Sınır dışı etme kararı

MADDE 53 – (1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancıların rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındakiler hariç, yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez. ⁽¹⁾

(1) 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı KHK’nin 35 inci maddesiyle, bu fıkarda yer alan “hâlinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındakiler hariç,” ibaresi eklenmiş, daha sonra bu hükmün 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

Sınır dışı etme kararı alınacaklar**MADDE 54 – (1)** Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

- a) 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler
- b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar
- c) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar
- ç) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar
- d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar
- e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler
- f) İkamet izinleri iptal edilenler
- g) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler
- ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler
- h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler
- ı) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler
- i) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar
- j) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar
- k) **(Ek: 3/10/2016-KHK-676/36 md. ; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.)** Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler.

(2) **(Değişik: 3/10/2016-KHK-676/36 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.)** Bu maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri kapsamında oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında uluslararası koruma işlemlerinin her aşamasında sınır dışı etme kararı alınabilir.

Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar**MADDE 55 – (1)** 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

- a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar
 - b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler
 - c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar
 - ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları
 - d) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları
- (2) Birinci fıkra kapsamındaki değerlendirmeler, herkes için ayrı yapılır. Bu kişilerden, belli bir adreste ikamet etmeleri, istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmaları istenebilir.

Türkiye'yi terke davet

MADDE 56 – (1) Sınır dışı etme kararı alınanlara, sınır dışı etme kararında belirtilmek kaydıyla, Türkiye'yi terk edebilmeleri için on beş günden az olmamak üzere otuz güne kadar süre tanınır. Ancak, kaçma ve kaybolma riski bulunanlara, yasal giriş veya yasal çıkış kurallarını ihlal edenlere, sahte belge kullananlara, asılsız belgelerle ikamet izni almaya çalışanlara veya aldığı tespit edilenlere, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlara bu süre tanınmaz.

(2) Türkiye'den çıkış için süre tanınan kişilere, Çıkış İzin Belgesi verilir. Bu belge hiçbir harca tabi değildir. Vize ve ikamet harçları ile bunların cezalarına ilişkin yükümlülükler saklıdır.

Sınır dışı etmek üzere idari gözetim ve süresi

MADDE 57 – (1) 54 üncü madde kapsamındaki yabancılar, kolluk tarafından yakalanmaları hâlinde, haklarında karar verilmek üzere derhâl valiliğe bildirilir. Bu kişilerden, sınır dışı etme kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında, sınır dışı etme kararı valilik tarafından alınır. Değerlendirme ve karar süresi kırk sekiz saati geçemez.

(2) Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, yakalamayı yapan kolluk birimince geri gönderme merkezlerine kırk sekiz saat içinde götürülür.

(3) Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancının iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.

(4) İdari gözetimin devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenilmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Bu yabancılar, belli bir adreste ikamet etme, belirlenecek şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

(5) İdari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Aynı zamanda, idari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(6) İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

(7) İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

Geri gönderme merkezleri

MADDE 58 – (1) İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar.

(2) Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işlettirebilir.

(3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Geri gönderme merkezlerinde sağlanacak hizmetler

MADDE 59 – (1) Geri gönderme merkezlerinde;

a) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz verilir,

b) Yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, ayrıca telefon hizmetlerine erişme imkânı sağlanır,

c) Yabancıya; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânı sağlanır,

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ve refakatsiz çocuklar ayrı yerlerde barındırılır,

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

(2) Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle geri gönderme merkezlerini ziyaret edebilirler.

Sınır dışı etme kararının yerine getirilmesi

MADDE 60 – (1) Geri gönderme merkezlerindeki yabancılar, kolluk birimi tarafından sınır kapılarına götürülür.

(2) Geri gönderme merkezlerine sevk edilmesine gerek kalmadan sınır dışı edilecek olan yabancılar, Genel Müdürlük taşra teşkilatının koordinesinde kolluk birimlerince sınır kapılarına götürülür.

(3) Sınır dışı edilecek yabancıların seyahat masrafları kendilerince karşılanır. Bunun mümkün olmaması hâlinde, masrafların eksik kalan kısmı veya tamamı Genel Müdürlük bütçesinden ödenir. Masraflar geri ödenmediği sürece, yabancının Türkiye'ye girişine izin verilmeyebilir.

(4) Genel Müdürlük sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak uluslararası kuruluşlar, ilgili ülke makamları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapabilir.

(5) Yabancıların pasaportları veya diğer belgeleri, sınır dışı edilinceye kadar tutulabilir ve sınır dışı işlemlerinde kullanılmak üzere biletleri paraya çevrilebilir.

(6) Gerçek veya tüzel kişiler, kalışlarını veya dönüşlerini garanti ettikleri yabancıların sınır dışı edilme masraflarını ödemekle yükümlüdür. Yabancıyı izinsiz çalıştıran işveren veya işveren vekillerinin, yabancının sınır dışı edilme işlemleri konusundaki yükümlülükleri hakkında 4817 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Uluslararası Koruma

BİRİNCİ BÖLÜM

Uluslararası Koruma Çeşitleri, Uluslararası Korumanın Haricinde Tutulma

Mülteci

MADDE 61 – (1) Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Şartlı mülteci

MADDE 62 – (1) Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

İkincil koruma

MADDE 63 – (1) Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
 - b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
 - c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak,
- olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

Uluslararası korumanın haricinde tutulma

MADDE 64 – (1) Başvuru sahibi;

- a) Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden hâlen koruma veya yardım görüyorsa,
 - b) İkamet ettiği ülke yetkili makamlarınca, o ülke vatandaşlarının sahip bulundukları hak ve yükümlülüklerle sahip olarak tanınıyorsa,
 - c) Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat varsa,
- uluslararası korumadan hariçte tutulur.

(2) Birinci fıkranın (a) bendine giren bir kişi hakkındaki koruma veya yardım herhangi bir nedenle sona erdiği zaman, bu kişilerin konumları Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda alınan kararlara istinaden kesin bir çözüme kavuşturulmadığı takdirde, bu kişiler bu Kanunun sağladığı korumadan yararlanabilir.

(3) Başvuru sahibinin, uluslararası koruma başvurusu yapmadan önce, Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenler varsa birinci fıkranın (c) bendi kapsamında değerlendirme yapılır.

(4) Birinci fıkranın (c) bendi ile üçüncü fıkra da belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik eden kişi uluslararası korumadan hariçte tutulur.

(5) Birinci fıkranın (c) bendi ile üçüncü ve dördüncü fıkralardaki durumlara ek olarak; kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğuna dair ciddi emareler bulunan yabancı veya vatansız kişi ile birinci fıkranın (c) bendi kapsamında olmayan, fakat Türkiye’de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha önce işleyen ve sadece bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk eden yabancı veya vatansız kişi, ikincil korumadan hariçte tutulur.

(6) Başvuru sahibinin uluslararası korumadan hariçte tutulması, hariçte tutma nedenlerinden herhangi birinin diğer aile üyeleri için oluşmaması şartıyla, başvuru sahibinin aile üyelerinin de hariçte tutulmasını gerektirmez.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Usuller

Başvuru

MADDE 65 – (1) Uluslararası koruma başvuruları valiliklere bizzat yapılır.

(2) Başvuruların ülke içinde veya sınır kapılarında kolluk birimlerine yapılması hâlinde, bu başvurular derhâl valiliğe bildirilir. Başvuruyla ilgili işlemler valilikçe yürütülür.

(3) Her yabancı veya vatansız kişi kendi adına başvuru yapabilir. Başvuru sahibi, başvuruları aynı gerekçeye dayanan ve kendisiyle birlikte gelen aile üyeleri adına başvuru yapabilir. Bu durumda, ergin aile üyelerinin, kendi adlarına başvuruda bulunulmasına yönelik muvafakati alınır.

(4) Makul bir süre içinde valiliklere kendiliğinden uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar hakkında; yasa dışı girişlerinin veya kalışlarının geçerli nedenlerini açıklamak kaydıyla, Türkiye’ye yasal giriş şartlarını ihlal etmek veya Türkiye’de yasal şekilde bulunmaktan dolayı cezai işlem yapılmaz.

(5) Hürriyeti kısıtlanan kişilerin uluslararası koruma başvuruları, valiliğe derhâl bildirilir. Başvuruların alınması ve değerlendirilmesi, diğer adli ve idari işlemlerin ya da tedbir ve yaptırımların uygulanmasını engellemez.

Refakatsiz çocuklar

MADDE 66 – (1) Uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır. Başvuru alındığı andan itibaren, haklarında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri uygulanır.

b) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, uygun konaklama yerlerine veya yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

c) On altı yaşını doldurmuş olanlar, uygun koşullar sağlandığında kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir.

ç) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece konaklama yerlerinde değişiklik yapılmaz.

Özel ihtiyaç sahipleri

MADDE 67 – (1) Özel ihtiyaç sahiplerine bu Kısımda yazılı hak ve işlemlerde öncelik tanınır.

(2) İşkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalan kişilere, bu türden fiillerin neden olduğu hasarlarını giderecek yeterli tedavi imkânı sağlanır.

Başvuru sahiplerinin idari gözetimi

MADDE 68 – (1) Başvuru sahipleri, sadece uluslararası koruma başvurusunda bulunmalarından dolayı idari gözetim altına alınmaz.

(2) Başvuru sahiplerinin idari gözetim altına alınması istisnai bir işlemdir. Başvuru sahibi sadece aşağıdaki hâllerde idari gözetim altına alınabilir:

a) Kimlik veya vatandaşlık bilgilerinin doğruluğuyla ilgili ciddi şüphe varsa, bu bilgilerinin tespiti amacıyla

b) Sınır kapılarında usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonulması amacıyla

c) İdari gözetim altına alınmaması durumunda başvurusuna temel oluşturan unsurların belirlenemeyecek olması hâlinde

ç) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehlike oluşturması hâlinde

(3) İdari gözetimin gerekip gerekmediği bireysel olarak değerlendirilir. İkinci fıkrada belirtilen hâllerde; idari gözetim altına alınmadan önce, 71 inci maddede belirtilen ikamet zorunluluğu ve bildirim yükümlülüğünün yeterli olup olmayacağı öncelikle değerlendirilir. Valilik, idari gözetim yerine başka usuller belirleyebilir. Bu tedbirler yeterli olmadığı takdirde, idari gözetim uygulanır.

(4) İdari gözetim kararı, idari gözetim altına alınma gerekçelerini ve gözetimin süresini içerecek şekilde idari gözetim altına alınan kişiye veya yasal temsilcisine ya da avukatına yazılı olarak tebliğ edilir. İdari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu ve itiraz usulleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

(5) Başvuru sahibinin idari gözetim süresi otuz günü geçemez. İdari gözetim altına alınan kişilerin işlemleri en kısa sürede tamamlanır. İdari gözetim, şartları ortadan kalktığı takdirde derhâl sonlandırılır.

(6) İdari gözetimin her aşamasında, kararı alan makam tarafından, idari gözetim sonlandırılarak, 71 inci maddede belirtilen yükümlülüklerin veya başka tedbirlerin yerine getirilmesi istenebilir.

(7) İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetime karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

(8) İkinci fıkra uyarınca idari gözetim altına alınan kişi, usul ve esasları yönetmelikle belirlenmek üzere ziyaretçi kabul edebilir. İdari gözetim altına alınan kişiye yasal temsilcisi, avukat, noter ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlileriyle görüşme imkânı sağlanır.

Kayıt ve kontrol

MADDE 69 – (1) Uluslararası koruma başvuruları valiliklerce kaydedilir.

(2) Başvuru sahibi kayıt esnasında kimlik bilgilerini doğru olarak bildirmek ve varsa kimliğini ispatlayacak belge ve seyahat dokümanlarını yetkili makamlara teslim etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, başvuru sahibinin üzerinde ve eşyalarında kontrol yapılabilir.

(3) Kayıt esnasında başvuru sahibinin kimliğine ilişkin belge olmaması hâlinde, kimlik tespitinde kişisel verilerinin karşılaştırılmasından ve yapılan araştırmalardan elde edilen bilgiler kullanılır. Kimlik tespit araştırmaları sonucunda da kimliğine dair bilgi elde edilememesi hâlinde, başvuranın beyanı esas alınır.

(4) Kayıt esnasında; başvuru sahibinin menşe veya ikamet ülkesini terk etme sebepleri, ülkesini terk ettikten sonra başından geçen ve başvuru yapmasına neden olan olaylar, Türkiye'ye giriş şekli, kullandığı yol güzergâhları ve vasıta bilgileri, daha önceden başka bir ülkede uluslararası korumaya başvurmuş veya korumadan yararlanmışsa, bu başvuru veya korumaya ilişkin bilgi ve belgeleri alınır.

(5) Mülakat zamanı ve yeri kayıt esnasında bildirilir.

(6) Kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği değerlendirilen başvuru sahibi sağlık kontrolünden geçirilir.

(7) (Mülga:18/10/2018-7148/35 md.)

Başvuru sahibinin bilgilendirilmesi ve tercümanlık

MADDE 70 – (1) Başvuru sahibi, başvurusuyla ilgili takip edilecek usuller, başvurusunun değerlendirilmesi sürecindeki hak ve yükümlülükleri, yükümlülüklerini nasıl yerine getireceği ve bu yükümlülüklerle uymaması ya da yetkililerle iş birliğinde bulunmaması hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlar, itiraz usulleri ve süreleri konusunda kayıt esnasında bilgilendirilir.

(2) Başvuru sahibinin talep etmesi hâlinde, başvuru, kayıt ve mülakat aşamalarındaki kişisel görüşmelerde tercümanlık hizmetleri sağlanır.

İkamet zorunluluğu ve bildirim yükümlülüğü

MADDE 71 – (1) Başvuru sahibine, kendisine gösterilen kabul ve barınma merkezinde, belirli bir yerde veya ilde ikamet etme zorunluluğu ile istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

(2) Başvuru sahibi, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

Kabul edilemez başvuru

MADDE 72 – (1) Başvuru sahibi;

a) Farklı bir gerekçe öne sürmeksizin aynı başvuruyu yenilemişse,
b) Kendi adına başvuru yapılmasına muvafakat verdikten sonra, başvurunun herhangi bir aşamasında haklı bir neden göstermeksizin veya başvurunun reddedilmesinin ardından farklı bir gerekçe öne sürmeksizin aynı bir başvuru yapmışsa,

c) 73 üncü madde kapsamında olan ülkeden gelmişse,

ç) 74 üncü madde kapsamında olan ülkeden gelmişse,

başvurusunun kabul edilemez olduğuna ilişkin karar verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen durumların, değerlendirmenin herhangi bir aşamasında ortaya çıkması hâlinde değerlendirme durdurulur.

(3) Başvurunun kabul edilemez olduğuna ilişkin karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

İlk iltica ülkesinden gelenler

MADDE 73 – (1) Başvuru sahibinin, daha önceden mülteci olarak tanındığı ve hâlen bu korumadan yararlanma imkânının olduğu veya geri göndermeme ilkesini de içeren yeterli ve etkili nitelikte korumadan hâlen faydalanabileceği bir ülkeden geldiğinin ortaya çıkması durumunda, başvuru kabul edilemez olarak değerlendirilir ve ilk iltica ülkesine gönderilmesi için işlemler başlatılır. Ancak geri gönderme işlemi gerçekleşinceye kadar ülkede kalışına izin verilir. Bu durum ilgiliye tebliğ edilir. İlgilinin, ilk iltica ülkesi olarak nitelenen ülke tarafından kabul edilmemesi hâlinde, başvuruya ilişkin işlemler devam ettirilir.

Güvenli üçüncü ülkeden gelenler

MADDE 74 – (1) Başvuru sahibinin, Sözleşmeye uygun korumayla sonuçlanabilecek bir uluslararası koruma başvurusu yaptığı veya başvurma imkânının olduğu güvenli üçüncü bir ülkeden geldiğinin ortaya çıkması durumunda başvuru kabul edilemez olarak değerlendirilir ve güvenli üçüncü ülkeye gönderilmesi için işlemler başlatılır. Ancak geri gönderme işlemi gerçekleşinceye kadar ülkede kalışına izin verilir. Bu durum ilgiliye tebliğ edilir. İlgilinin, güvenli üçüncü ülke olarak nitelenen ülke tarafından kabul edilmemesi hâlinde, başvuruya ilişkin işlemler devam ettirilir.

(2) Aşağıdaki şartları taşıyan ülkeler güvenli üçüncü ülke olarak nitelendirilir:

a) Kişilerin hayatının veya hürriyetinin, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle tehdit altında olmaması

b) Kişilerin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı ülkelere geri gönderilmemesi ilkesinin uygulanıyor olması

c) Kişinin mülteci statüsü talep etme ve mülteci olarak nitelendirilmesi durumunda Sözleşmeye uygun olarak koruma elde etme imkânının bulunması

ç) Kişinin ciddi zarar görme riskinin olmaması

(3) Bir ülkenin başvuru sahibi için güvenli üçüncü ülke olup olmadığı, başvuru sahibinin ilgili üçüncü ülkeye gönderilmesini makul kılacak bu kişi ve ülke arasındaki bağlantılar da dâhil olmak üzere, her başvuru sahibi için ayrı olarak değerlendirilir.

Mülakat

MADDE 75 – (1) Etkin ve adil karar verebilmek amacıyla, başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel mülakat yapılır. Mülakatın mahremiyeti dikkate alınarak, kişiye kendisini en iyi şekilde ifade etme imkânı tanınır. Ancak, aile üyelerinin de bulunmasının gerekli görüldüğü durumlarda, kişinin muvafakati alınarak mülakat aile üleriyle birlikte yapılabilir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatı gözlemci olarak mülakata katılabilir.

(2) Başvuru sahibi, yetkililerle iş birliği yapmak ve uluslararası koruma başvurusunu destekleyecek tüm bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür.

(3) Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulur. Çocuğun mülakatında psikolog, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulunabilir.

(4) Mülakatın gerçekleştirilememesi hâlinde, yeni mülakat tarihi belirlenir ve ilgili kişiye tebliğ edilir. Mülakat tarihleri arasında en az on gün bulunur.

(5) Gerekli görüldüğünde başvuru sahibiyle ek mülakatlar yapılabilir.

(6) Mülakatlar sesli veya görsel olarak kayıt altına alınabilir. Bu durumda mülakat yapılan kişi bilgilendirilir. Her mülakatın sonunda tutanak düzenlenir, bir örneği mülakat yapılan kişiye verilir.

Uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi

MADDE 76 – (1) Kayıt işlemleri tamamlanan başvuru sahibine ve varsa birlikte geldiği aile üyelerine, uluslararası koruma talebinde bulunduğunu belirten ve yabancı kimlik numarasını içeren altı ay süreli Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir. Başvurusu sonuçlandırılmayanların kimlik belgeleri altı aylık sürelerle uzatılır. ⁽¹⁾

(2) 72 nci ve 79 uncu maddeler kapsamında olanlar ile bunların aile üyelerine kimlik belgesi verilmez.

(3) Kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlükçe belirlenir.

(4) Kimlik belgesi, hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer.

Başvurunun geri çekilmesi veya geri çekilmiş sayılması

MADDE 77 – (1) Başvuru sahibinin;

a) Başvurusunu geri çektiğini yazılı olarak beyan etmesi,

b) Mazeretsiz olarak mülakata üç defa üst üste gelmemesi,

c) İdari gözetim altında bulunduğu yerden kaçması,

ç) Mazeretsiz olarak; bildirim yükümlülüğünü üç defa üst üste yerine getirmemesi, belirlenen ikamet yerine gitmemesi veya ikamet yerini izinsiz terk etmesi,

d) Kişisel verilerinin alınmasına karşı çıkması,

e) Kayıt ve mülakattaki yükümlülüklerine uymaması,

hâllerinde başvurusu geri çekilmiş kabul edilerek değerlendirme durdurulur.

(1) 18/10/2018 tarihli ve 7148 sayılı Kanunun 35 inci maddesiyle bu fıkranın birinci cümlesinde yer alan “Mülakatı tamamlanan” ibaresi “Kayıt işlemleri tamamlanan” şeklinde değiştirilmiştir.

Karar

MADDE 78 – (1) Başvuru, kayıt tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Genel Müdürlükçe sonuçlandırılır. Kararın bu süre içerisinde verilememesi hâlinde başvuru sahibi bilgilendirilir.

(2) Kararlar bireysel olarak verilir. 64 üncü maddenin altıncı fıkrası saklı kalmak kaydıyla, aile adına yapılan başvuru bütün olarak değerlendirilir ve verilen karar tüm aile üyelerini kapsar.

(3) Başvuru hakkında karar verilirken menşe veya önceki ikamet ülkesinin mevcut genel şartları ve başvuru sahibinin kişisel şartları göz önünde bulundurulur.

(4) Başvuru sahibine, zulüm veya ciddi zarar görme tehdidine karşı vatandaşı olduğu ülke veya önceki ikamet ülkesinin belirli bir bölgesinde koruma sağlanabiliyorsa ve başvuru sahibi, ülkenin o bölgesine güvenli bir şekilde seyahat edebilecek ve yerleşebilecek durumdaysa, başvuru sahibinin uluslararası korumaya muhtaç olmadığına karar verilebilir.

(5) Dördüncü fıkradaki durumların ortaya çıkması, başvurunun tam bir incelemeye tabi tutulmasını engellemez.

(6) Karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Olumsuz kararın tebliğinde, kararın maddi gerekçeleri ve hukuki dayanakları da belirtilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Hızlandırılmış değerlendirme

MADDE 79 – (1) Başvuru sahibinin;

a) Başvuru sırasında gerekçelerini sunarken, uluslararası korumayı gerektirecek konulara hiç değinmemiş olması,

b) Sahte belge ya da yanıltıcı bilgi ve belge kullanarak veya kararı olumsuz etkileyebilecek bilgi ve belgeleri sunmayarak yetkilileri yanlış yönlendirmesi,

c) Kimliğinin ya da uyruğunun tespit edilmesini güçleştirmek amacıyla kimlik ya da seyahat belgelerini kötü niyetle imha etmesi veya elden çıkarması,

ç) Sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altında olması,

d) Sadece, Türkiye’den gönderilmesine yol açacak bir kararın uygulanmasını erteletmek ya da engellemek amacıyla başvuruda bulunması,

e) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturmaya ya da bu nedenlerle Türkiye’den daha önce sınır dışı edilmiş olması,

f) Başvurusunun geri çekilmiş sayılmasından sonra yeniden başvuruda bulunması, hâllerinde, başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilir.

(2) Başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilen başvuru sahibiyle, başvuru tarihinden itibaren en geç üç gün içinde mülakat yapılır. Başvuru, mülakattan sonra en geç beş gün içinde sonuçlandırılır.

(3) Bu maddeye göre değerlendirilen başvurulardan, incelenmesinin uzun süreceği anlaşılanlar, hızlandırılmış değerlendirmeden çıkarılabilir.

(4) Refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez.

İdari itiraz ve yargı yolu

MADDE 80 – (1) Bu Kısımda yazılı hükümler uyarınca alınan kararlara karşı idari itiraz ve yargı yoluna başvurulduğunda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) İlgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından kararın tebliğinden itibaren on gün içinde Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonuna itiraz edilebilir. Ancak 68 inci, 72 nci ve 79 uncu maddelere göre verilen kararlara karşı sadece yargı yoluna başvurulabilir.

b) İdari itiraz sonucu alınan karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Kararın olumsuz olması hâlinde, ilgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

c) Bakanlık, verilen kararlara karşı yapılan idari itiraz usullerini düzenleyebilir.

ç) 68 inci maddede düzenlenen yargı yolu hariç olmak üzere, 72 nci ve 79 uncu maddeler çerçevesinde alınan kararlara karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün, alınan diğer idari karar ve işlemlere karşı kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde, ilgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından yetkili idare mahkemesine başvurulabilir.

d) 72 nci ve 79 uncu maddeler çerçevesinde mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir.

e) İtiraz veya yargılama süreci sonuçlanıncaya kadar ilgili kişinin ülkede kalışına izin verilir.

Avukatlık hizmetleri ve danışmanlık

MADDE 81 – (1) Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, bu Kısımda yazılı iş ve işlemlerle ilgili olarak, ücretleri kendilerince karşılanması kaydıyla avukat tarafından temsil edilebilir.

(2) Avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayan başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiye, bu Kısım kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak yargı önündeki başvurularında 1136 sayılı Kanunun adli yardım hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

(3) Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişi, sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan danışmanlık hizmetlerinden faydalanabilir.

Şartlı mültecinin ve ikincil koruma statüsü sahibinin ikameti

MADDE 82 – (1) Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişiye, Genel Müdürlükçe, kamu düzeni veya kamu güvenliği nedeniyle belirli bir ilde ikamet etme, belirlenen süre ve usullerle bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilebilir.

(2) Bu kişiler, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

Uluslararası koruma statüsü sahibi kimlik belgesi

MADDE 83 – (1) Mülteci statüsü verilenlere yabancı kimlik numarasını içeren üçer yıl süreli kimlik belgesi düzenlenir.

(2) Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü verilenlere, yabancı kimlik numarasını içeren birer yıl süreli kimlik belgesi düzenlenir.

(3) Birinci ve ikinci fıkralardaki kimlik belgeleri hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer. Kimlik belgelerinin şekil ve içeriği Genel Müdürlükçe belirlenir.

Seyahat belgesi

MADDE 84 – (1) Mültecilere, valiliklerce Sözleşmede belirtilen seyahat belgesi düzenlenir.

(2) Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin seyahat belgesi talepleri 5682 sayılı Kanunun 18 inci maddesi çerçevesinde değerlendirilir.

Uluslararası koruma statüsünün sona ermesi

MADDE 85 – (1) Uluslararası koruma statüsü sahibi kişi;

- a) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteğiyle tekrar yararlanırsa,
 - b) Kaybettiği vatandaşlığını kendi isteğiyle tekrar kazanırsa,
 - c) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını kazandığı ülkenin korumasından yararlanıyorsa,
 - ç) Terk ettiği veya zulüm korkusuyla dışında bulunduğu ülkeye kendi isteğiyle tekrar dönmüşse,
 - d) Statü verilmesini sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanabileceksa,
 - e) Vatsansız olup da, statü verilmesine yol açan koşullar ortadan kalktığı için önceden yaşadığı ikamet ülkesine dönebileceksa,
- uluslararası koruma statüsü sona erer.

(2) Birinci fıkranın (d) ve (e) bentlerinin incelenmesinde, statü verilmesine neden olan şartların ortadan kalkıp kalkmadığı veya önemli ve kalıcı bir şekilde değişip değişmediği göz önünde bulundurulur.

(3) İkincil koruma statüsü verilmesine neden olan şartlar ortadan kalktığında veya korumaya gerek bırakmayacak derecede değiştiğinde de statü sona erer. İkincil koruma statüsü verilmesini gerektiren şartlardaki değişikliklerin önemli ve kalıcı olup olmadığı göz önünde bulundurulur.

(4) Birinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen şartların ortaya çıkması hâlinde, statü yeniden değerlendirilebilir. Bu kişiye, statüsünün yeniden değerlendirildiği ve nedenleri yazılı olarak bildirildikten sonra, statüsünün devam etmesi gerektiğine ilişkin nedenlerini sözlü veya yazılı şekilde sunabilmesine fırsat verilir.

(5) Maddi gerekçelerini ve hukuki dayanaklarını içeren sona erme kararı, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Uluslararası koruma statüsünün iptali

MADDE 86 – (1) Uluslararası koruma statüsü verilen kişilerden;

- a) Sahte belge kullanma, hile, aldatma yoluyla veya beyan etmediği gerçeklerle statü verilmesine neden olanların,
 - b) Statü verildikten sonra, 64 üncü madde çerçevesinde hariçte tutulması gerektiği anlaşılanların,
- statüsü iptal edilir.

(2) Maddi gerekçelerini ve hukuki dayanaklarını içeren iptal kararı, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Gönüllü geri dönüş desteği

MADDE 87 – (1) Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden, gönüllü olarak geri dönmek isteyenlere, aynı ve nakdi destek sağlanabilir.

(2) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde yapabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**Haklar ve Yükümlülükler****Hak ve yükümlülüklerle ilişkin genel ilkeler**

MADDE 88 – (1) Uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, karşılıklılık şartından muaftır.

(2) Başvuru sahibine, başvurusu reddedilen veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilere sağlanan hak ve imkânlar, Türk vatandaşlarına sağlanan hak ve imkânlardan fazla olacak şekilde yorumlanamaz.

Yardım ve hizmetlere erişim

MADDE 89 – (1) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ve aile üyeleri, ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerinden faydalanır.

(2) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden ihtiyaç sahibi olanların, sosyal yardım ve hizmetlere erişimleri sağlanabilir.

(3) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden;

a) Herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayanlar, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tabidir. Genel sağlık sigortasından faydalanacak kişilerin primlerinin ödenmesi için Genel Müdürlük bütçesine ödenek konulur. Primleri Genel Müdürlük tarafından ödenenlerden ödeme güçlerine göre primin tamamı veya belli bir oranı talep edilir.

b) Sağlık güvencesi veya ödeme gücünün bulunduğu veya başvurunun sadece tıbbi tedavi görmek amacıyla yapıldığı sonradan anlaşılanlar, genel sağlık sigortalılıklarının sona erdirilmesi için en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilir ve yapılan tedavi ve ilaç masrafları ilgililerden geri alınır.

(4) İş piyasasına erişimle ilgili olarak;

a) Başvuru sahibi veya şartlı mülteci, uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvurabilir.

b) Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi, statü almasından itibaren bağımlı veya bağımsız olarak çalışabilir. Yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklere ilişkin diğer mevzuatta yer alan hükümler saklıdır. Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişiye verilecek kimlik belgesi, çalışma izni yerine de geçer ve bu durum kimlik belgesine yazılır.

c) Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibinin iş piyasasına erişimi, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler ile istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik şartların gerekli kıldığı hâllerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, iş kolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir. Ancak, Türkiye’de üç yıl ikamet eden veya Türk vatandaşıyla evli olan ya da Türk vatandaşı çocuğu olan mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri için bu sınırlamalar uygulanmaz.

ç) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin çalışmasına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirlenir.

(5) 72 nci ve 79 uncu maddelerde sayılanlar hariç olmak üzere, muhtaç olduğu tespit edilen başvuru sahibine, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlığın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde harçlık verilebilir.

Yükümlülükler

MADDE 90 – (1) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi, bu Kısımda yazılı yükümlülüklerine ek olarak;

- a) Çalışma durumuna ait güncel bilgileri otuz gün içinde bildirmekle,
- b) Gelirlerini, taşınır ve taşınmazlarını otuz gün içinde bildirmekle,
- c) Adres, kimlik ve medeni hâl değişikliklerini yirmi iş günü içinde bildirmekle,
- ç) Kendisine sağlanan hizmet, yardım ve diğer imkânlardan haksız olarak yararlandığının tespit edilmesi hâlinde, bedellerini tamamen veya kısmen geri ödemekle,
- d) Genel Müdürlükçe kendisinden bu Kısım çerçevesinde istenilenleri yerine getirmekle, yükümlüdür.

(2) Bu Kısımda yazılı yükümlülükler uymayanlar ile başvuruları ve uluslararası koruma statüleriyle ilgili olumsuz karar verilenlere; eğitim ve temel sağlık hakları hariç, diğer haklardan faydalanmaları bakımından sınırlama getirilebilir. Sınırlamaya ilişkin değerlendirme bireysel yapılır. Karar, ilgili kişiye veya yasal temsilcisine ya da avukatına yazılı olarak tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Diğer Hükümler

Geçici koruma ⁽¹⁾

MADDE 91 – (1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Uluslararası koruma süreçlerinde iş birliği

MADDE 92 – (1) Bakanlık, bu Kısımda yazılı uluslararası koruma süreçleriyle ilgili konularda, 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun çerçevesinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü, diğer uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapabilir.

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK'nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

(2) Sözleşme hükümlerinin uygulanmasına nezaret etme görevini yerine getirmesinde, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle gerekli iş birliği sağlanır. Bakanlık, bu Kanun çerçevesindeki uluslararası koruma, başvuru, değerlendirme ve karar süreçlerini belirlemeye, bu amaçla Dışişleri Bakanlığının uygun görüşü alınmak suretiyle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle uluslararası anlaşma niteliği taşımayan protokoller yapmaya yetkilidir.

(3) Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş kişilere sınır kapıları da dâhil olmak üzere erişimi ve başvuru sahibinin de kabul etmesi şartıyla, başvurusuyla ilgili bilgilere erişimi sağlanır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, başvurunun her aşamasında görüşlerini yetkililere iletebilir.

Menşe ülke bilgisi

MADDE 93 – (1) Uluslararası koruma başvuruları incelenirken, etkin ve adil karar verebilmek, başvuran tarafından iddia edilen hususların doğruluğunu tespit edebilmek amacıyla menşe, ikamet ve transit ülkelerle ilgili Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kaynakları ve diğer kaynaklardan güncel bilgi toplanır.

(2) Menşe ülke bilgi sisteminin kurulması, bilgilerin toplanması, depolanması, sistemin işletilmesi, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının kullanımına açılması Genel Müdürlükçe belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yapılır.

Gizlilik ilkesi ve kişisel dosyaya erişim

MADDE 94 – (1) Başvuru sahibinin ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin tüm bilgi ve belgelerinde gizlilik esastır.

(2) Ancak, başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ile yasal temsilcisi veya avukatı, başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibinin kişisel dosyasında yer alan belgeleri inceleyebilir, birer örneğini alabilir. Millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesine ilişkin belgeler incelenemez ve verilemez.

Kabul ve barınma merkezleri

MADDE 95 – (1) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin, barınma ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması esastır.

(2) Genel Müdürlük, başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin barınma, iye, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının karşılanacağı kabul ve barınma merkezleri kurabilir.

(3) Merkezlerde özel ihtiyaç sahiplerinin barındırılmasına öncelik verilir.

(4) Kabul ve barınma merkezleri, valilikler tarafından işletilir. Genel Müdürlük, merkezleri; kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği ve göç alanında uzmanlığı bulunan kamu yararına çalışan derneklerle protokol yaparak işlettirebilir.

(5) Kabul ve barınma merkezi dışında ikamet eden başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler ve aile üyeleri bu merkezlerdeki hizmetlerden yararlandırılabilir.

(6) Kabul ve barınma merkezlerinde sağlanan hizmetler, satın alma yoluyla da yürütülebilir.

(7) İmkânlar ölçüsünde merkezlerde kalan ailelerin bütünlüğü korunur.

(8) Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle kabul ve barınma merkezlerini ziyaret edebilirler.

(9) Kabul ve barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesiyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Yabancılar ve Uluslararası Korumaya İlişkin
Ortak Hükümler

Uyum

MADDE 96 – (1) Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.

(2) Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.

(3) Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır.

Davete uyma yükümlülüğü

MADDE 97 – (1) Yabancılar, başvuru sahipleri ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler;

- a) Türkiye'ye girişi veya Türkiye'de kalışı hakkında inceleme ihtiyacının doğması,
- b) Hakkında sınır dışı etme kararı alınma ihtimalinin bulunması,
- c) Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili işlemlerin bildirimi,

nedenleriyle ilgili valiliğe veya Genel Müdürlüğe davet edilebilirler. Davete uyulmadığında veya uyulmayacağına ilişkin ciddi şüphe olması durumunda yabancılar davet edilmeksizin kolluk tarafından getirilebilirler. Bu işlem, idari gözetim olarak uygulanamaz ve bilgi alma süresi dört saati geçemez.

Taşıyıcıların yükümlülükleri

MADDE 98 – (1) Taşıyıcılar;

- a) Ülkeye giriş yapmak veya ülkeden transit geçmek üzere sınır kapılarına getirmiş oldukları yabancılardan herhangi bir nedenle Türkiye'ye girişleri ve Türkiye'den transit geçişleri reddedilenleri, geldikleri ya da kesin olarak kabul edilecekleri bir ülkeye geri götürmekle,
- b) Yabancıya refakat edilmesi gerekli görüldüğü durumlarda refakatçilerin gidiş ve dönüşlerini sağlamakla,
- c) Taşıdıkları kişilerin belge ve izinlerini kontrol etmekle,
- ç) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/170 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/164 md.) Kabul edilemeyen yolcunun taşınmasını engellemek için gerekli tedbirleri almakla,
- d) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/170 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/164 md.) Kabul edilemeyen yolcuların geri gönderilene kadar beslenme, konaklama ve acil sağlık giderlerini karşılamakla,

e) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/170 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/164 md.) Kabul edilemeyen yolculara ilişkin gerekli bildirimleri yapmakla, yükümlüdür.

(2) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/37 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/32 md.) Genel Müdürlük, sınır kapılarına yolcu getiren, sınır kapılarından yolcu götüren ve Türkiye içinde yolcu taşıyan taşıyıcılardan, hareketleri öncesi, hareketleri anı ve hareketleri sonrasında tüm yolcu ve mürettebat bilgilerini isteyebilir.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda yer alan yükümlülüklerle ilişkin uygulanacak usul ve esaslar, Bakanlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kişisel veriler

MADDE 99 – (1) Yabancılar, başvuru ve uluslararası koruma statüsü sahiplerine ait kişisel veriler, Genel Müdürlükçe veya valiliklerce ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak alınır, korunur, saklanır ve kullanılır.

Tebliğat

MADDE 100 – (1) Bu Kanuna ilişkin tebligat işlemleri, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ilgilinin yabancı olduğu ve varsa özel durumları da dikkate alınarak yönetmelikle düzenlenir.

Yetkili idare mahkemeleri ⁽¹⁾

MADDE 101 – (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak idari yargıya başvurulması hâlinde, bir yerde birden fazla idare mahkemesinin bulunması hâlinde bu davaların hangi idare mahkemesinde görüleceği Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.

İdari para cezası

MADDE 102 – (1) Diğer kanunlara göre daha ağır bir ceza gerektirmediği takdirde;

a) 5 inci maddeye aykırı şekilde, Türkiye'ye yasa dışı giren veya Türkiye'yi yasa dışı terk eden ya da buna teşebbüs eden yabancılar hakkında iki bin Türk Lirası,

b) 9 uncu maddenin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca Türkiye'ye girişleri yasaklanmış olmasına rağmen Türkiye'ye girebilmiş olanlar hakkında bin Türk Lirası,

c) 56 ncı maddenin birinci fıkrasında tanınan sürede Türkiye'den ayrılmayanlar hakkında bin Türk Lirası,

ç) 57 nci, 58 inci, 60 ncı ve 68 inci maddeler kapsamındaki işlemler sırasında kaçanlar hakkında bin Türk Lirası,

d) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/171 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/165 md.) 98 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan yükümlülüklerle uymayan taşıyıcılar hakkında, fiil suç oluşturmadığı takdirde, bin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar, idari para cezası uygulanır.

(1) 2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK'nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" ibaresi "Hâkimler ve Savcılar Kurulu" şeklinde değiştirilmiştir.

(2) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/171 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/165 md.) Geçerli seyahat belgesi, Türkiye Cumhuriyeti yetkili makamlarından verilmiş yabancı kimlik kartı, ikamet izni veya geçerli yol izin belgesi olmayan yabancı şahısların ülkeye girmesine, ülkeden çıkarılmasına, ülke içinde herhangi bir araç veya binek hayvan vasıtasıyla veya yaya olarak seyahat etmesine imkân sağlayan kişilere, kanunlarda ayrıca suç olarak tanımlanmayan eylemler nedeniyle tespit edilen her bir yabancı sayısının bin Türk Lirası idari para cezası verilir. ⁽¹⁾

(3) İdari para cezası öngörülen kabahatlerin bir takvim yılı içinde tekrarı hâlinde, para cezaları yarı oranında artırılarak uygulanır. ⁽¹⁾

(4) Bu maddedeki idari para cezalarının uygulanması, Kanunda öngörülen diğer idari tedbirlerin uygulanmasına engel teşkil etmez. ⁽¹⁾

(5) Bu maddedeki idari para cezaları, valilik veya Genel Müdürlük ya da kolluk birimlerince uygulanır. Verilen para cezaları tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenir. ⁽¹⁾

(6) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/171 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/165 md.) Düzensiz göçü önlemek amacıyla Bakanlıkça yürürlüğe konulan düzenlemelerde belirtilen yükümlülüklere uymayanlara Genel Müdürlük veya valilikler tarafından beşyüz Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilebilir.

BEŞİNCİ KISIM Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

BİRİNCİ BÖLÜM Kuruluş, Görev ve Yetki

Kuruluş

MADDE 103 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

Görev ve yetki

MADDE 104 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

İKİNCİ BÖLÜM Göç Politikaları Kurulu

Göç Politikaları Kurulu ve görevleri

MADDE 105 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

(1) 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı KHK'nin 171 inci maddesiyle, 102 nci maddeye birinci fıkradan sonra gelmek üzere ikinci fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiş, aynı maddenin mevcut dördüncü fıkrasına "valilik veya" ibaresinden sonra gelmek üzere "Genel Müdürlük ya da" ibaresi eklenmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanunun 165 inci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Merkez, Taşra ve Yurt Dışı Teşkilatı,
Hizmet Birimleri

- Teşkilat**
MADDE 106 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Genel Müdür
MADDE 107 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Hizmet birimleri
MADDE 108 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Taşra teşkilatı
MADDE 109 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Yurt dışı teşkilatı
MADDE 110 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Çalışma grupları ve düzenleme yetkisi
MADDE 111 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Yöneticilerin sorumlulukları ve yetki devri
MADDE 112 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sürekli Kurul ve Komisyonlar ile Geçici Komisyonlar

- Sürekli kurul ve komisyonlar**
MADDE 113 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Göç Danışma Kurulu
MADDE 114 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu
MADDE 115 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu
MADDE 116 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Geçici komisyonlar
MADDE 117 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Atama ve Personele İlişkin Hükümler

- Atama ve görevlendirme**
MADDE 118 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Personele ilişkin hükümler
MADDE 119 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)
Kadrolar
MADDE 120 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

ALTINCI BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Yönetmelik

MADDE 121 – (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Geçici barınma merkezleri ödeneği

MADDE 121/A –(Ek: 2/7/2018 – KHK-703/71 md.)

(1) Bu Kanun kapsamındaki geçici barınma merkezlerinin işletilmesi ve yönetilmesi amacıyla, Genel Müdürlük bütçesinde geçici barınma merkezleri ödeneği tefrik edilir. Genel Müdürlük bütçesinde gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılarak kullanılacak bu kaynaktan, Genel Müdürlükçe uygun görülen hallerde, kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelerin hesaplarına da aktarma yapılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idareler de, yukarıda belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere Genel Müdürlük hesabına aktarma yapabilir. Bu şekilde aktarılan tutarlar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin özel hesaplarda izlenir. Geçici barınma merkezlerinin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla sınırlı olmak üzere bu hesaptan yapılacak harcamalar 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir; aktarılan bu tutarların harcanması, muhasebeleştirilmesi, denetlenmesi ve alımlara ilişkin usul ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Genel Müdürlükçe müştereken belirlenir.

(2) Genel Müdürlük bu madde kapsamında belirlenen görevlerini yerine getirirken hizmet satın alabilir.

Atıf yapılan hükümler

MADDE 122 – (1) Diğer mevzuatta, 15/7/1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanuna yapılmış olan atıflar, bu Kanuna yapılmış sayılır. Diğer mevzuatta geçen yabancılara mahsus “ikamet tezkeresi” ibaresinden, bu Kanundaki “ikamet izni” anlaşılır.

Değiştirilen hükümler

MADDE 123 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 124 – (1) 15/7/1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 4 üncü, 6 ncı, 7 nci, 8 inci, 9 uncu, 10 uncu, 11 inci, 24 üncü, 25 inci, 26 ncı, 28 inci, 29 uncu, 32 nci, 33 üncü, 35 inci, 36 ncı, 38 inci ve ek 5 inci maddeleri, 5 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 34 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Göçmen kaçakçılığı suçunda kullanılan araca elkoyma**EK MADDE 1 – (Ek: 17/4/2017-KHK-690/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/5 md.)**

(1) Göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesinde kullanılan araçlara, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne göre elkonulur.

(2) Birinci fıkraya göre elkonulan aracın;

a) Soruşturma ve kovuşturma devam ederken aynı suçun işlenmesinde tekrar kullanılması,

b) Türkiye’de sicile kayıtlı olmaması,

c) Toplam yolcu sayısına göre önemli sayıda göçmen taşınırken ele geçirilmesi,

ç) Suçun işlenmesini kolaylaştıracak özel tertibatının bulunması,

hallerinden birinin varlığı durumunda, elkonulan araç sahibine iade edilmez. Bu durumda sahibinin, aracın değeri kadar teminatı elkoyma tarihinden itibaren otuz gün içinde Maliye Bakanlığına teslim etmesi halinde, araç sahibine iade edilir. Aksi takdirde, Maliye Bakanlığı tarafından soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin derhal tasfiye olunur. Tasfiyenin satış suretiyle gerçekleşmesi halinde, satıştan elde edilen gelirden aracın muhafaza edilmesi ve satışı için gerekli olan bütün masraflar karşılandıktan sonra kalan miktar, kovuşturma sonucuna göre işlem yapılmak üzere emanet hesabına alınır.

(3) İkinci fıkra hükmünün uygulanmasındaki değerden, kara araçlarında kasko değeri; deniz araçlarında tekne ve makine sigortasına esas teşkil eden değer; sigortasız araçlar ile hava ve demiryolu araçlarında ise piyasa değeri anlaşılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularla ilgili Emniyet Genel Müdürlüğünce tutulan dosya, yazılı ve elektronik ortamdaki kayıt ve diğer dokümanlar ile bilgi sistemleri, elektronik projeler ve veri tabanları Genel Müdürlüğe ve ilgili taşra birimlerine kademeli olarak devredilir. Devre ilişkin olarak, Emniyet Genel Müdürlüğü ile Genel Müdürlük arasında bu maddenin yayımı tarihinden itibaren altı ay içerisinde protokol yapılır ve Bakan onayıyla yürürlüğe girer.

(2) Bu Kanunun yayımından itibaren bir yıl sonra kabul ve barınma merkezleri ile geri gönderme merkezlerine ait taşınırlar hiçbir işleme gerek kalmaksızın Genel Müdürlüğe devredilmiş, taşınmazlar ise hiçbir işleme gerek kalmaksızın Genel Müdürlüğe tahsis edilmiş sayılır. Devir nedeniyle yapılan işlemler, harçlardan, düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden müstesnadır. Bu Kanunun uygulanmasında taşınır devri ile taşınmazların tahsisi ve benzeri hususlarda ortaya çıkabilecek sorunları gidermeye Bakan yetkilidir.

(3) Genel Müdürlüğün 2013 mali yılı harcamaları için gereken ödenek ihtiyacı, 20/12/2012 tarihli ve 6363 sayılı 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre karşılanır. 31/12/2014 tarihine kadar Göç İdaresi Genel Müdürlüğü adına ihdas edilen kadroların yüzde ellisini geçmemek üzere, 6363 sayılı Kanundaki sınırlamalara tabi olmadan atama yapılabilir.

(4) Bu Kanunda belirlenen esaslara göre Genel Müdürlüğün taşra teşkilatlanmasının tamamlanacağı tarihe kadar, yürütülmekte olan görev ve hizmetler daha önce bu görev ve hizmetleri yapmakta olan birimler veya personel tarafından yapılmaya devam edilir. Genel Müdürlük, ilgili yerlerdeki teşkilatlanmanın tamamlandığı tarihte söz konusu birimlerde görev yapmakta olan personeli, 118 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sayı sınırlamasına tabi olmaksızın devir tarihinden itibaren üç yılı aşmamak üzere anılan maddeye göre istihdam edebilir.

(5) Genel Müdürlük, merkez teşkilatında görev yapmak üzere, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı ile il emniyet müdürlüklerinin ilgili şubelerinde en az iki yıl süreyle görev yapmış personeli, 118 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sayı sınırlamasına tabi olmaksızın bu maddenin yayımı tarihinden itibaren üç yıl süreyle anılan maddeye göre istihdam edebilir.

(6) Bu Kanunun İkinci Kısımının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde valiliklere yazılı olarak müracaat eden yabancılar, bu Kanunda ikamet izinleriyle ilgili kendilerine tanınan haklardan yararlandırılır.

(7) Bu Kanunun Üçüncü Kısımının yürürlüğe girdiği tarihten önce, 14/9/1994 tarihli ve 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca statü verilenlere bu Kanunda belirtilen statülerine göre işlem yapılır, başvuru yapanların işlemleri ise bu Kanuna göre sonuçlandırılır. Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren Üçüncü Kısımın yürürlüğe girdiği tarihe kadar, anılan Yönetmelik uyarınca statü verilenler ile başvuru yapanlardan ikamet izni harcı alınmaz.

(8) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

MADDE 125 – (1) Bu Kanunun;

- a) 122 nci maddesi, 123 üncü maddesinin birinci, ikinci, beşinci ve yedinci fıkraları ile 124 üncü maddesi hariç olmak üzere Beşinci Kısım yayımı tarihinde,
 - b) Diğer hükümleri yayımı tarihinden bir yıl sonra,
- yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 126 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(I) SAYILI CETVEL
(Mülga: 2/7/2018-KHK-703/71 md.)

**6458 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN
MEVZUATIN VEYA ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN İPTAL
EDİLEN HÜKÜMLERİN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ
GÖSTERİR LİSTE**

Değiştiren Kanunun/KHK'nin/ İptal Eden Anayasa Mahkemesinin Kararının Numarası	6458 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
6462	3	3/5/2013
6735	3, 21, 27, 31, 33, 34, 36, 38, 41, 105	13/8/2016
KHK/676	53, 54, 98	29/10/2016
KHK/690	EK MADDE 1	29/4/2017
KHK/694	3, 98, 102, 108	25/8/2017
7070	53, 54, 98	8/3/2018
7077	EK MADDE 1	8/3/2018
7078	3, 98, 102, 108	8/3/2018
KHK/703	1, 2, 3, 12, 13, 18, 31, 41, 44, 91, 101, 121/A, 103 ila 120, 123, Ek I Sayılı Cetvel	24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte (9/7/2018)
7148	20, 69, 76	26/10/2018

GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 13/10/2014 **No : 2014/6883**
Dayandığı Kanunun Tarihi : 4/4/2013 **No : 6458**
Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi : 22/10/2014 **No : 29153**
Yayımlandığı Düsturun Tertibi / Cildi : 5 **Cilt : 55**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

- a) AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını,
- b) Aile üyeleri: Yabancınin eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,
- c) Bakan: İçişleri Bakanını,
- ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,
- d) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,
- e) Geçici barınma merkezi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların toplu olarak barınma ve işlerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri,
- f) Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı,
- g) Geçici korunan: Geçici koruma sağlanan yabancıyı,

- ğ) Genel Müdür: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,
 - h) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,
 - ı) İkamet adresi: Türkiye’de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yerleşim yerini,
 - i) Kanun: 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu,
 - j) Kitlesel akın: Aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumları,
 - k) Kurul: Kanunun 105 inci maddesi uyarınca oluşturulan Göç Politikaları Kurulunu,
 - l) Özel ihtiyaç sahibi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,
 - m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye’ye gelen veya Türkiye’ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,
 - n) Sevk merkezi: Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların, geçici barınma merkezlerine sevk edilinceye veya geçici barınma merkezi dışında kalacaklarsa ikametlerine yönlendirilinceye kadar kayıt ve diğer işlemler için geçici olarak bekletildikleri yerleri,
 - o) Seyahat belgesi: Pasaport yerine geçen belgeyi,
 - ö) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,
 - p) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,
 - r) (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.) Psikososyal destek: Zorlu yaşam koşullarında ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzluk ve bozuklukların önlenmesi, birey, grup, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması ve geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşama geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri, güçlenmelerinin sağlanması ve savunuculuk etkinliklerini, toplumun başa çıkma, toparlanma ve iyileşme becerilerinin artırılması ile yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren multidisipliner hizmetler bütünü,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel İlkeler

Geçici koruma hakkının uygulanması

MADDE 4- (1) Kanunun 5 inci, 6 ncı ve 7 nci maddelerinde yer alan şartlar yabancıların geçici koruma kapsamına alınma talebini engelleyici şekilde yorumlanamaz ve uygulanamaz.

Yasadışı giriş ve bulunuştan dolayı cezalandırılmama

MADDE 5- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların Türkiye’ye giriş yaparken yetkili birimler tarafından tespit edilmeleri veya makul bir süre içinde kendiliğinden yetkili birimlere kayıt yaptırmak üzere başvurmaları halinde, Türkiye’ye yasa dışı girişleri veya Türkiye’de yasa dışı bulunuşlarından dolayı idari para cezası uygulanmaz.

(2) Birinci fıkraya kapsamı dışında kalanlar hakkında, geçerli nedenleri bulunmaması halinde idari para cezası uygulanır.

Geri gönderme yasağı

MADDE 6- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

(2) Genel Müdürlük, ilgili mevzuata göre ülkemizden gönderilmesi gerektiği halde, birinci fıkra kapsamında ülkemizden gönderilemeyecek yabancılar hakkında idari tedbirler alabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **Geçici Korumanın Kapsamı**

Geçici koruma sağlanacak yabancılar

MADDE 7- (1) Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılarından haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılar uygulanır.

(2) Geçici koruma, Bakanlar Kurulu tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, geçici koruma ilanının geçerliliğinden önce, geçici koruma ilanına esas teşkil eden olayların olduğu ülkeden veya bölgeden ülkemize gelmiş olanları kapsamaz.

(3) Geçici korunanlar, Kanuna göre belirlenen uluslararası koruma statülerinden herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmaz.

Geçici koruma kapsamına alınmayacak yabancılar

MADDE 8- (1) Aşağıdaki hallerde, yabancı geçici korumadan yararlandırılmaz, yararlanırsa geçici koruması iptal edilir.

a) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat bulunanlar.

b) Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenleri bulunanlar.

c) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik edenler.

ç) Ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar.

d) Terör eylemlerinde bulunduğu veya planladığı ya da bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler.

e) Ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehdit oluşturabileceği değerlendirilenler ile milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler.

f) Türkiye’de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha önce işleyen ve bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk edenler.

g) Uluslararası mahkemelerce hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilmiş kişiler.
 ğ) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde yer alan suçlardan birini işleyenler.

(2) Birinci fıkra kapsamındaki kararlar bireysel olarak Genel Müdürlük tarafından alınır ve ilgili yabancıya bildirilir.

(3) Birinci fıkra kapsamında olanlar, ülkelerine dönüşleri sağlanıncaya kadar, insani nedenlerle mevcut geçici barınma merkezlerinin özel bir bölümünde veya ayrı geçici barınma merkezinde ya da valiliklerce belirlenen yerlerde, Kanunda belirtilen idari gözetim kararı alınmaksızın da barındırılabilir. Bu yabancıların aile üyeleri, talep etmeleri halinde, aile üyelerinin geçici koruma durumlarına bakılmaksızın aynı yerde de barındırılabilir.

(4) Geçici koruma kapsamına alınmayan kişilerin ülkelerine geri dönüşleri sağlanıncaya kadar haklarında yapılacak tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

(5) Geçici barınma merkezi yönetimi, acil ihtiyaç durumlarında ya da kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine birinci fıkra kapsamındaki yabancıların geçici barınma merkezinden kısa süreli olarak ayrılmasına izin verebilir. Geçici barınma merkezi yönetimi tarafından gerekli görülen durumlarda, geçici barınma merkezinden kısa süreli olarak ayrılacak bu kişilere kolluk görevlilerinin eşlik etmesi talep edilebilir. Bu yabancıların geçici barınma merkezinden kısa süreli ayrılmasına ilişkin hususlar, geçici barınma merkezlerinin kuruluş ve yönetimi ile ilgili düzenlemeler kapsamında belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Geçici Koruma Kararının Alınması ve Sona Ermesine İlişkin Hükümler

Geçici koruma kararının alınması

MADDE 9- (1) Geçici koruma kararı, Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından alınır.

(2) Kanunun 105 inci maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden geçici korumanın yöntemi ve uygulanmasına dair usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından uygulanır.

Geçici koruma kararının içeriği

MADDE 10- (1) Bakanlar Kurulu geçici koruma kararında;

- a) Geçici koruma kapsamına alınacakları,
 - b) Geçici korumanın başlangıç tarihini ve gerekli görülmesi halinde süresini,
 - c) Geçici koruma süresinin uzatılması veya sona erme koşullarını,
 - ç) Geçici korumanın ülke genelinde veya belirli bir bölgede uygulanıp uygulanmayacağı-
- ni,
- d) Kanunun 105 inci maddesi kapsamında Kurul tarafından karar alınabilecek ve takip edilebilecek hususları,

e) 15 inci maddeye istinaden alınan geçici koruma kapsamında ülkemize kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulmasıyla ilgili hususları,

f) Gerekli görülen diğer hususları, belirlemeye yetkilidir.

(2) Bakanlar Kurulunca geçici koruma kararı alınmasını müteakip geçici korumadan yararlananlar hakkında verilebilecek bireysel kararlar Genel Müdürlük tarafından alınır.

Geçici koruma uygulamasının sona ermesi

MADDE 11- (1) Bakanlık, geçici korumanın sona erdirilmesi için Bakanlar Kuruluna teklifte bulunabilir. Geçici koruma, Bakanlar Kurulu kararıyla sonlandırılır.

(2) Bakanlar Kurulu, sonlandırma kararıyla birlikte;

a) Geçici korumayı tamamen durdurarak geçici korunanların ülkelerine dönmesine,

b) Geçici korunanlara, koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesine ya da uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirilmesine,

c) Geçici korunanların, Kanun kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye’de kalmalarına izin verilmesine,

karar verebilir.

Geçici korumanın bireysel olarak sona ermesi veya iptali

MADDE 12- (1) Geçici korunanların;

a) Kendi isteğiyle Türkiye’den ayrılması,

b) Üçüncü bir ülkenin korumasından faydalanması,

c) Üçüncü bir ülkeye insani nedenler veya yeniden yerleştirme kapsamında kabul edilmesi ya da üçüncü bir ülkeye çıkış yapması,

ç) Ölmesi,

hallerinde geçici koruma bireysel olarak sona erer.

(2) 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamında yer alanların geçici korumanın kapsamı dışında tutulması gerektiğinin sonradan anlaşılması halinde geçici koruma, Genel Müdürlük veya valilikler tarafından iptal edilir.

Geçici koruması sona erenlerin tekrar gelmesi

MADDE 13- (1) Geçici koruma uygulamasının devam ettiği süre içinde, geçici koruma kapsamında olduğu halde 12 nci maddeye göre geçici koruması sona eren yabancıların, geçici korumadan faydalanmak üzere tekrar sınırlarımıza gelmesi veya sınırlarımızı geçmesi halinde, geçici koruma hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına Genel Müdürlük bireysel olarak karar verir. Genel Müdürlük bu yetkisini, kısmen veya tamamen valiliklere devredebilir.

Geçici korumanın sona ermesini müteakip yapılacak işlemler

MADDE 14- (1) Bakanlar Kurulunun geçici korumanın sona erdirilmesi kararını müteakip, geçici korunanların Türkiye’den çıkış yapması esastır. Geçici korunanların Türkiye’den ayrılmaları için gereken süre, geçici korunanların menşe ve Türkiye’ye gelmek üzere geçtikleri transit ülkelerin durumuna göre Genel Müdürlük tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda belirlenir.

(2) Geçici korumanın sona erdirilmesiyle birlikte, Bakanlar Kurulu tarafından, 11 inci madde kapsamında, geçici korumadan yararlanmış olanlara grup temelli toplu statü kararı alınması veya uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirilmeye alınması ya da bu yabancıların Kanun kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye’de kalmasına izin verilmesinin kararlaştırılmış olması durumunda gerekli işlemler ilgili hükümlere göre yapılır.

(3) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen yabancılardan, ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olanların, silahlı faaliyetlerine kalıcı olarak son verdiklerinin anlaşılması halinde, bireysel uluslararası koruma statü belirleme işlemlerine erişimleri sağlanır.

Geçici koruma kapsamında ülkemize kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulması

MADDE 15- (1) Bakanlar Kurulu, milli güvenliği, kamu düzenini, kamu güvenliğini veya kamu sağlığını tehdit edebilecek şartların oluşması durumunda, uygulanmakta olan geçici koruma tedbirlerinin sınırlandırılmasına ya da süreli veya süresiz durdurulmasına karar verebilir.

(2) Birinci fıkra kapsamındaki kararda, daha önce geçici koruma sağlananların bu karardan sonraki süreçte tabi olacağı hükümler ile bu kararın yürürlüğe gireceği tarihten sonra ülkemize kitlesel veya bireysel olarak geçici koruma talebiyle gelmek isteyenlere uygulanacak diğer tedbirler de belirlenir.

(3) Birinci fıkrada belirtilen durumlarda, Dışişleri Bakanlığı, kitlesel akınlara yönelik ülkemizin sınır hattı boyunca veya sınır ötesinde uygulanabilecek tedbirlerle ilgili olarak Bakanlık ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, konuyla ilgili uluslararası kuruluşlar aracılığıyla da destek çağırısı yapabilir.

Uluslararası koruma başvuruları

MADDE 16- (1) Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların bireysel uluslararası koruma başvuruları, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Geçici Koruma Kapsamında Yapılacak İlk İşlemler

Ülkeye kabul

MADDE 17- (1) Türkiye’nin kara sınırlarına veya karasularına acil ve geçici koruma bulmak amacıyla gelen yabancıların, Türkiye’ye kabul edilecekleri ve Türkiye’den çıkış yapacakları sınır kapıları ile sınır geçiş yerleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlık tarafından belirlenir. Acil hallerde bu yerlerin belirlenmesine Bakanlık doğrudan karar verir ve ilgili kurumlara bildirir.

(2) Sınır kapılarına veya sınır geçiş yerlerine belgesiz veya geçersiz belgeyle geçici koruma amacıyla gelen yabancıların girişlerine valiliklerce izin verilebilir.

(3) Geçici koruma amacıyla sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancıların üzerlerinde, eşyalarında ve taşıtlarında, sınırdaki Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, sınır kapılarında yetkili kolluk birimleri ile deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından güvenlik kontrolü yapılır.

(4) Yabancı ve varsa aile üyeleri, kimlik bilgileri, ülkeye giriş tarihi ve yeri ile gerekli görülen diğer bilgileri de içeren tutanakla birlikte ilgili birimler tarafından en yakın sevk merkezine götürülmek üzere mümkün olabilecek en kısa sürede yetkili kolluk birimlerine teslim edilir.

(5) Yabancıardan ülkemize şahsi taşıtlarıyla giriş yapmak isteyenler, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre giriş yapar.

(6) Sınır kapısı dışından gelen yabancıların beraberinde getirebilecekleri eşyaların kaçakçılığa konu olabileceği gözönünde bulundurularak ilgili birimler tarafından gerekli tedbirler alınır ve durum en yakın gümrük idaresine bildirilir.

(7) Ülke içinde olup da geçici korumanın kapsamına girenler, valiliklere bizzat başvuru yapmaları halinde en yakın sevk merkezine yönlendirilirler. Ancak bu kişilerin yetkili makamlar tarafından tespit edilmeleri durumunda ise en yakın sevk merkezine yetkili kolluk refakatinde götürülürler.

Silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma

MADDE 18- (1) Acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya herhangi bir şekilde ülkemize girmiş bulunan asker olmayan silahlı unsurlar ile ülkesinin silahlı kuvvetlerinin mensubu olup da askeri hizmetini tek taraflı olarak sonlandırmış olan yabancıardan, 8 inci madde kapsamına girmeyenler, sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı, sınır kapılarında ve ülke içinde ilgili kolluk birimleri tarafından silahtan arındırıldıktan sonra sevk ve yerleştirme işlemleri yapılmak üzere en kısa sürede yetkili kolluk kuvvetine teslim edilir.

(2) Silahtan arındırma işlemleri mutlaka sivillerden ayrı ve güvenli mahallerde gerçekleştirilir. Bu yabancılar, kimlik bilgileri, ülkeye giriş tarihi ve yeri ile gerekli görülen diğer bilgileri de içeren tutanakla birlikte ilgili birimler tarafından, bu durumda olan yabancılar için belirlenmiş olan yerlere yerleştirilmek üzere en kısa sürede sevk edilir.

(3) Bu madde kapsamındaki yabancıların aile üyeleri; aynı yerde barındırılabilir, herhangi bir sakınca bulunmaması durumunda geçici korunanların bulunduğu ayrı bir geçici barınma merkezinde veya Genel Müdürlükçe belirlenen bir ilde ya da valilik tarafından belirlenen yerde ikamet edebilir.

Sevk merkezlerinde yapılacak ilk işlemler

MADDE 19- (1) Sevk merkezlerinde, geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların kimlik tespiti ve kayıt işlemleri, Genel Müdürlük tarafından yapılır. İhtiyaç duyulması halinde, valilik tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde geçici süreyle personel görevlendirilebilir.

(2) Sevk merkezlerinin kapasitesinin yetersiz olması durumunda, bu yabancıların işlemleri valilikler tarafından belirlenecek yerlerde de yürütülebilir.

(3) Kayıt sırasında yabancılar, kimlik bilgilerini doğru olarak bildirmek, varsa kimliklerini ispata yarar belgelerini yetkili makamlara teslim etmek ve yetkililerle işbirliği yapmakla yükümlüdür.

(4) Üçüncü fıkra kapsamındaki bilgi ve belgelerden gerekli görülenlerin, gizliliğe riayet edilerek ilgilinin dosyasında muhafaza edilmek üzere kopyaları alınır ve asılları kendisine teslim edilir.

(5) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici korumayla ilgili süreç, hak ve yükümlülükleri ile diğer hususlarda anlayabilecekleri dilde bilgilendirilir. İhtiyaç duyulduğu takdirde bilgilendirmeye ilgili broşür ve doküman hazırlanabilir.

Sağlık kontrolleri

MADDE 20- (1) Sevk merkezine gelen yabancıardan acil sağlık hizmetine ihtiyacı olduğu değerlendirilenlere bu hizmet öncelikli olarak sağlanır.

(2) Kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği gözlemlenen bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslara göre sağlık kontrolünden geçirilir ve ihtiyaç duyulması halinde konuyla ilgili gerekli tedbirler alınır.

Kayıt

MADDE 21- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların kaydı, yeterli donanımına sahip ve kayıt işlemlerinin kesintiye uğramadan tamamlanmasını sağlayacak ayrı bir yerde, kayıt usulleri ve gereklilikleri konusunda eğitim almış, Genel Müdürlük personeli tarafından yapılır.

(2) Kayıt işlemleri aşağıdaki şekilde yürütülür.

- a) Kayıt işlemlerinde gizlilik esas olup, bu amaçla gerekli tedbirler alınır.
- b) Genel Müdürlük tarafından şekli ve içeriği belirlenecek kayıt formu doldurulur.
- c) Kimliğine ilişkin belge sunamayan yabancıların, aksi ispat edilinceye kadar beyanı esas alınır.
- ç) Fotoğraf, parmak izi ya da kimlik tespitine elverişli diğer biyometrik veriler alınır, merkezi veri tabanına kaydedilir, mevcut biyometrik verilerle eşleştirilir.
- d) Kayıt altına alınan yabancıların bilgileri derhal Genel Müdürlüğe iletilir.
- e) Yabancıların bilgileri ilgili mevzuat kapsamında dosyalanır ve elektronik ortamda da saklanır.

(3) Geçici korumadan yararlananların Türkiye’de doğan çocuklarının da en kısa sürede kayıt işlemleri yapılır.

(4) Yabancıların kayıt bilgileri; doğum, ölüm, evlilik, boşanma, gönüllü geri dönüş gibi hallerde güncellenir.

(5) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, adres kayıt sistemine kaydedilir. Ancak 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlerin adres kayıt sistemine kayıtlarının yapılmasına Genel Müdürlük tarafından karar verilir.

Geçici koruma kimlik belgesi

MADDE 22- (1) Kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir. 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlere geçici koruma kimlik belgesi verilmez, verilmişse iptal edilir.

(2) Geçici koruma kimlik belgesi verilenlere, 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası da verilir.

(3) Geçici koruma kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlük tarafından belirlenir, bu belge süreli veya süresiz olarak hiçbir ücrete tabi olmaksızın düzenlenir.

(4) Geçici koruma kimlik belgesinin yıpranması ya da kaybedilmesi durumunda ilgiliden açıklama istenir ve bu durum kayıt altına alınır. Belgenin yıpranması halinde belge iptal edilir. Yıpranan ya da kaybedilen belgenin yerine yenisi düzenlenir.

(5) Geçici korumanın sona ermesi halinde geçici koruma kimlik belgesi geçerliliğini kaybeder ve yabancından geri alınır.

Geçici barınma merkezlerine sevk işlemleri

MADDE 23- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, (...) ⁽¹⁾ sevk merkezinden doğrudan veya illere yerleştirildikten sonra, valiliklerle eşgüdüm içerisinde Genel Müdürlükçe uygun görülecek geçici barınma merkezine en kısa sürede yönlendirilir. Sevk işleminin kolluk refakatinde veya refakatsiz olarak yapılmasına ilişkin değerlendirme valilik tarafından yapılır. ⁽¹⁾

(2) Genel Müdürlük tarafından belirlenen geçici barınma merkezine sevk yapılırken yabancıların talebi, ailevi durumu ve özel ihtiyaç sahibi olup olmadığı gibi hususlar gözönünde bulundurulur.

(3) Genel Müdürlük veya valilik tarafından belirlenen özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezlerinde barındırılmasına öncelik verilir.

(4) **(Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)**

Geçici korunanlara illerde kalma hakkı verilmesi

MADDE 24- (1) Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle herhangi bir sakınca görülmediği hallerde geçici korunanların, Genel Müdürlükçe belirlenen illerde kalmalarına izin verilebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.

(2) Geçici barınma merkezi dışında kalan geçici korunanlardan ihtiyaç sahibi olanlar, imkânlar ölçüsünde, valilikler tarafından belirlenecek yerlerde de barındırılabilir.

Ülkede kalış hakkı

MADDE 25- (1) Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz.

ALTINCI BÖLÜM**Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler****Hizmetler**

MADDE 26- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal hizmetler ve yardımlar ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir. 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamındaki yabancılara sağlanacak hizmetlerle ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir. ⁽²⁾

(2) Birinci fıkrada yer almayan diğer hizmetler kamu kurum ve kuruluşlarınca imkânlar ölçüsünde ayrıca sağlanabilir.

(1) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 11 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “AFAD tarafından bildirilecek kapasite bilgisi de gözönünde bulundurularak,” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 2 nci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “sosyal yardım ve hizmetler” ibaresi “sosyal hizmetler ve yardımlar” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici koruma kimlik belgeleriyle elektronik haberleşme hizmeti dâhil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilir.

(4) Bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler Genel Müdürlük koordinasyonunda yürütülür.⁽¹⁾

Sağlık hizmetleri⁽²⁾

MADDE 27- (1) Aşağıda belirtilen sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yapılır veya yaptırılır.

a) Sağlık hizmetlerini yürütmek üzere sürekli faaliyet gösterecek sağlık merkezleri kurulabilir. Sağlık Merkezinin bulunması halinde, yeterli sayıda ambulans ve sağlık personeli bulundurulur.

b) Temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmaz.

c) İkinci ve üçüncü basamakta sunulan sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere, sağlık hizmeti bedelleri; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçemez.

ç) Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde Genel Müdürlük tarafından ödenir.⁽²⁾

d) Geçici korunanlar acil ve zorunlu haller dışında, özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvurmazlar.

e) Bulaşıcı hastalık riskine karşı gerekli tarama ve aşılar yapılarak her türlü önlem ve tedbir alınır.

f) Üreme sağlığıyla ilgili olarak yetkili personel tarafından bilgilendirme yapılır ve destek faaliyetleri yürütülür.

g) Kişisel veya toplu kullanım alanlarının sağlığa uygunluğu kontrol edilerek, tespit edilen aksaklıkların giderilmesi ve geçici barınma merkezlerinin bulunduğu çevre koşullarının sağlık açısından uygun hale getirilmesi sağlanır.

ğ) Geçici korunanlar arasında madde bağımlılığı veya ağır psikolojik ya da psikiyatrik sorunları olduğu tespit edilenler hakkında sağlık kurumuna nakli de içerebilecek şekilde gerekli tedbirler alınır.⁽²⁾

h) Çocuklara yönelik gerekli aşılarda yapılması amacıyla gerekli tedbirler alınır.

ı) Barınma merkezleri oluşturulurken gerekli olan uygun fiziki donanım kurulur ve Sağlık Bakanlığına teslim edilir.

(1) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 2 nci maddesiyle, bu fıkra da yer alan "AFAD" ibaresi "Genel Müdürlük" şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 3 üncü maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan "AFAD" ibaresi "Genel Müdürlük" şeklinde, (ğ) bendinde yer alan "psikolojik sorunları" ibaresi "ağır psikolojik ya da psikiyatrik sorunları" şeklinde değiştirilmiştir.

(2) Geçici korunanlara sağlık hizmetlerine ilişkin olarak yapılan yardımlar Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda yürütülür.

(3) Aşı ile koruyucu sağlık hizmetleri sunumunun gecikmeksizin ve sürekli uygulanabilmesi için geçici korunanların kimlik beyanı ve tespiti yapılarak, adres değişiklikleri ivedilikle Sağlık Bakanlığına bildirilir.

(4) Sınırı ilk geçişlerinde ve acil durumlarda, henüz kayıt işlemlerini tamamlamamış olan bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için kimlik bilgilerine göre işlem yapılır.

(5) **(Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)**

(6) Bu madde kapsamında sağlanacak temel ve acil sağlık hizmetlerine karşılık olarak sağlık hizmet sunucularına bir bedel ödenmesinin zorunlu olması halinde; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan birim fiyatları geçecek veya daha düşük iskontoyu içerecek şekilde fiyat uygulaması yapılamaz. Aşılar hariç olmak kaydıyla bu madde kapsamına girenlere Sosyal Güvenlik Kurumunca bedeli karşılanmayan sağlık hizmetleri kapsamında sağlık hizmeti verilemez.

Eğitim hizmetleri

MADDE 28- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Bu kapsamda;

a) 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara, okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir.

b) İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Millî Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

c) Her yaş grubuna yönelik dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kursları talebe bağlı olarak düzenlenebilir.

(2) Geçici korunanların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamında ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Millî Eğitim Bakanlığı veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleriyle ilgili diğer usul ve esaslar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir.

İş piyasasına erişim hizmetleri

MADDE 29- (1) Geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

(2) Geçici koruma kimlik belgesine sahip olanlar, Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda (il, ilçe veya köylerde) çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabilir.

(3) Yabancıların çalışmayacağı iş ve mesleklere ilişkin mevzuatta yer alan hükümler saklıdır.

(4) Geçici korunanlara verilen çalışma izinlerinin süreleri, geçici korumanın süresinden fazla olamaz. Geçici koruma sona erdiğinde, bu kapsamda verilen çalışma izni sona erer.

(5) Geçici korunanlara verilen çalışma izni, Kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez.

Sosyal hizmetler ve yardımlar⁽¹⁾

MADDE 30- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanlar, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde anılan Kanun kapsamındaki sosyal yardımlardan yararlandırılabilir.

(2) **(Değişik: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Bu Yönetmelik kapsamındaki özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında yararlanacakları sosyal hizmetler ve yardımlar ile bu yabancılara sağlanacak psikososyal destek çalışmaları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Yürütülen iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından belirlenir.

(3) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Refakatsiz çocuklar, esas olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinesinde barındırılır. Ancak uygun koşullar sağlandığında refakatsiz çocuklar, geçici barınma merkezlerinin ayrı bir bölümünde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda Genel Müdürlük ile işbirliği halinde barındırılabilir.

(4) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında yaşayan özel ihtiyaç sahiplerinin psikososyal destek gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak hane ziyaretleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre gerçekleştirilir.

(5) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları tarafından verilmesi planlanan psikososyal destek hizmetlerinin takibi ve kontrolü Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre düzenlenir.

Tercümanlık hizmetleri

MADDE 31- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır.

Gümrük işlemleri

MADDE 32- (1) Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların ve varsa aile üyelerinin yanlarında getirecekleri eşya ve taşıtlar ile ülkemizde bulundukları süre içerisinde bu kişilere çeşitli yollarla gönderilebilecek eşyalara dair yürütülecek işlemlere ilişkin esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenir.

(1) Bu maddenin "Sosyal yardım ve hizmetler" olan başlığı, 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 4 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Yükümlülükler

Genel yükümlülükler

MADDE 33- (1) Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancılar, kanunlara ve idari gerekliliklere uymakla yükümlü olup, aksine hareket edenler hakkında gerekli adli işlemler ile idari yaptırımlar genel hükümlere göre yerine getirilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar;

- a) Genel Müdürlük tarafından belirlenen ilde, geçici barınma merkezinde veya belirli bir yerde ikamet etmekle,
- b) Valilikler tarafından belirlenen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmakla,
- c) Çalışma durumuna ait güncel bilgileri otuz gün içinde bildirmekle,
- ç) Gelir ve taşınmazlarını otuz gün içinde bildirmekle,
- d) Adres, medeni hâl ve ailelerindeki doğum ve ölüm gibi kimlik bilgisi değişikliklerinin yirmi iş günü içinde bildirmekle,
- e) Diğer kişisel verilerini yetkili makamlara vermekle,
- f) Kendilerine sağlanan hizmet, yardım ve diğer imkânlardan haksız olarak yararlandığının tespit edilmesi hâlinde, bedellerini geri ödemekle,
- g) Genel Müdürlük veya valilik tarafından yerine getirilmesi istenilen diğer hususlara uymakla,

yükümlüdür.

Davete uyma yükümlülüğü

MADDE 34- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasıyla ilgili iş ve işlemler nedeniyle yabancılar, ilgili birime davet edilebilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, davete uymadıklarında veya uymayacaklarına ilişkin şüphe oluşması halinde, ilgili mevzuat kapsamında, davet edilmeksizin kolluk görevlileri tarafından ilgili birime getirilebilir.

Hakların uygulanmasında kısıtlamalar

MADDE 35- (1) Yükümlülüklerini kısmen veya tamamen ya da istenilen sürede yerine getirmeyenler, yükümlülüklerine uymaları konusunda ilgili birimler tarafından uyarılır, uymayanlar hakkında adli ve idari işlem başlatılır.

(2) Kendilerine uyarı yapıldığı halde, yükümlülüklerine uymayanlar hakkında; eğitim ve acil sağlık hizmetleri hariç, diğer haklardan faydalanmalarında tamamen veya kısmen kısıtlamaya gidilebilir.

(3) İkinci fıkrada belirtilen yabancıardan geçici barınma merkezi dışında bulunanların, geçici barınma merkezi dışında kalmaları süreli veya süresiz olarak sınırlandırılabilir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Sevk Merkezleri ile Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi ile Geçici Barınma Merkezlerinde Sağlanacak Hizmetler

Sevk merkezlerinin kurulması ve yönetimi

MADDE 36- (1) Sevk merkezlerinin kurulması, yönetimi ve bu merkezlerdeki hizmetler, valilikler tarafından sağlanır.

Geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesi

MADDE 37- (1) (Değişik: 8/1/2018-2018/11208 K.) Ülkemize yönelik kitlesel nüfus hareketi olması halinde acil durumun gerektirdiği koşullar ve ihtiyaçlar çerçevesinde geçici barınma merkezleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Genel Müdürlüğün koordinasyonunda AFAD tarafından kurularak Genel Müdürlüğe devredilir. Genel Müdürlük, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak valiliklerle eşgüdüm içinde geçici barınma merkezlerinin kullanımına son verilmesine ya da kapatılmasına karar verir.

(2) Geçici barınma merkezleri, valilikler tarafından işletilir veya işletirilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinin yönetimi, işletilmesi ve güvenliğinin sağlanması ile geçici barınma merkezlerinde barındırılanların tabi olacağı diğer hükümlere ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Genel Müdürlük (...) ⁽¹⁾ tarafından (...) ⁽¹⁾ belirlenir. ⁽¹⁾

Geçici barınma merkezlerinde sağlanacak hizmetler

MADDE 38- (1) Geçici barınma merkezlerinde bulunanlara beslenme, barınma, sağlık, sosyal hizmetler ve yardımlar, eğitim ve benzeri hizmetler imkânlar ölçüsünde sağlanır. ⁽²⁾

(2) Geçici barınma merkezlerinin dışında kalan geçici korunanlar, bu merkezlerdeki hizmetlerden imkânlar ölçüsünde yararlandırılabilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinde aileler ve özel ihtiyaç sahipleri için yer tahsis edilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılır.

Geçici barınma merkezlerini ziyaret

MADDE 39- (1) Yabancı ülke heyetleri, uluslararası kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, basın mensupları, bilimsel amaçlı araştırma yapanlar ile diğer kurum ve kuruluş temsilcilerinin geçici barınma merkezlerini ziyaret etmesine ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Dışişleri Bakanlığı ve Genel Müdürlük tarafından müşterek olarak belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır. ⁽³⁾

(1) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 5 inci maddesiyle, bu fıkarda yer alan “ve AFAD” ile “müştereken” ibareleri yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 6 ncı maddesiyle, bu fıkarda yer alan “sosyal yardım” ibaresi “sosyal hizmetler ve yardımlar” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 7 nci maddesiyle, bu fıkarda yer alan “, Bakanlık ve AFAD” ibaresi “ve Genel Müdürlük” şeklinde değiştirilmiştir.

Sevk merkezleri ve geçici barınma merkezlerinin güvenliği

MADDE 40- (1) Sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinin iç ve dış güvenliği, sorumluluk bölgesine göre ilgili genel kolluk birimi tarafından yürütülür. Bu çerçevede ilgili genel kolluk birimi, sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinin güvenliğinin sağlanması ile asayişin temini yönünde her tür önlemi alır.

(2) Valilik tarafından uygun görülmesi halinde sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinin iç ve dış güvenliği, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun hükümlerine göre özel güvenliğe verilebilir.

Sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinde görevli personel

MADDE 41- (1) Sevk merkezleri ve geçici barınma merkezlerinin bulunduğu illerde bu Yönetmelik kapsamında belirlenen iş ve işlemler ile sağlanacak diğer hizmetleri yürütmek üzere, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 9 uncu maddesi gereğince ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirilebilir. İlde görevlendirilecek yeterli kamu görevlisi bulunmaması halinde ise valilik il dışından personel görevlendirilmesini talep edebilir.

(2) Sevk merkezleri ve geçici barınma merkezlerinde görev yapacak personelin çalışma koşulları, bu personelin bağlı olduğu kamu kurum ve kuruluşları tarafından ayrıca düzenlenir.

(3) Sevk merkezlerinde ve geçici barınma merkezlerinde görev yapan personelden kamu görevlisi olmayanların kimlik bilgileri ile gerekli görülmesi halinde biyometrik verileri kolluk birimlerince alınır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Gönüllü Geri Dönüş ve Üçüncü Ülkeye Çıkış

Gönüllü geri dönüş

MADDE 42- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan gönüllü olarak ülkesine dönüş yapacaklara gerekli kolaylık gösterilir ve imkânlar ölçüsünde destek sağlanabilir.

(2) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, ilgili ülke makamları, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde planlayabilir, proje ve program hazırlayabilir ve uygulayabilir.

(3) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanması amacıyla uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir.

(4) Gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanmasına dair usul ve esaslar ile gönüllü geri dönüş yapanlara sağlanabilecek yardımlar Genel Müdürlük tarafından belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır.

Seyahat belgesi

MADDE 43- (1) Geçerli seyahat belgesi olmayan ya da seyahat belgesi temin edemeyen bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan bu husustaki talepleri, 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu çerçevesinde Genel Müdürlük tarafından değerlendirilir.

Üçüncü ülkeye çıkış ve yerleştirme

MADDE 44- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların, geçici veya daimi olarak üçüncü ülkeye çıkışları Genel Müdürlüğün iznine tabidir.

(2) Genel Müdürlük, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların geçici veya daimi olarak üçüncü ülkeye yerleştirilmeleri amacıyla uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve ülkelerle işbirliği yapabilir, proje ve programlar geliştirebilir ve uygulayabilir.

Türkiye'ye giriş yasağı

MADDE 45- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ülkemizden çıkış yapanlar veya yapacak olanlar hakkında, giriş yasağına ilişkin hususlar genel hükümlere tabidir.

ONUNCU BÖLÜM**İşbirliği ve Yardım****İşbirliği**

MADDE 46- (1) Bakanlık, bu Yönetmelikte belirtilen ve geçici korumayla ilgili diğer konularda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar, diğer ülke ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapabilir.

(2) Bakanlık, Dışişleri Bakanlığının görüşünü alarak, Kanun ile bu Yönetmelikte belirtilen konularda, 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun çerçevesinde, uluslararası kuruluşlarla uluslararası anlaşma niteliği taşımayan protokoller yapmaya yetkilidir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara sağlanması öngörülen hak ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya takip edilmesi ile hizmetlerin uygulanması amacıyla geçici korumayla ilgili sorumluluk ve yetkileri bulunan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, görev alanlarıyla ilgili konularda ulusal ve uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşlarıyla yapabileceği işbirliğinin usul ve esasları, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak, Bakanlık tarafından belirlenir.

Destek çağrısının yapılması ve yardım sağlanması

MADDE 47- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, hizmetlerin sağlanabilmesi amacıyla uluslararası külfet paylaşımı kapsamında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığı tarafından diğer ülkelere, uluslararası kuruluşlardan ve sivil toplum kuruluşlarından destek talep edilebilir.

(2) Birinci fıkra kapsamında sağlanacak ayni ve nakdi yardımların kabul edilmesi ve kulanılması, Dışişleri Bakanlığı ile Bakanlığın görüşleri alınarak, Başbakanlıkça belirlenen kurum tarafından koordine edilir.⁽¹⁾

(3) Başbakanlıkça belirlenen kurum, bu ayni ve nakdi yardımların kullanılması konusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye Kızılay Derneği, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları başta olmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile valiliklerle doğrudan işbirliği yapabilir.⁽¹⁾

(1) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 8 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan "AFAD" ibaresi "Başbakanlıkça belirlenen kurum" şeklinde değiştirilmiştir.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Özel ihtiyaç sahipleri

MADDE 48- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan özel ihtiyaç sahibi olanlara sağlanacak başta sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere, her tür yardım ve destek imkânlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz olarak sağlanır.

(2) Çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(3) 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili Yönetmelik kapsamında şiddet mağduru olduğu değerlendirilen yabancılar hakkında derhal önleyici ve koruyucu tedbirler alınır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan insan ticareti mağduru olabileceği değerlendirilenler hakkında ilgili mevzuat kapsamında gerekli tedbirler derhal alınır.

Aile birleşimi

MADDE 49- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, başka bir ülkede bulunan eşi, ergin olmayan çocukları ve bağımlı ergin çocukları ile Türkiye’de bir araya gelmek üzere aile birleşimi talebinde bulunabilir. Bu başvurular, Genel Müdürlükçe değerlendirilir ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde gerekli çalışmalar yapılabilir.

(2) Refakatsiz olduğu tespit edilen çocuklarla ilgili olarak çocukların talebi beklenmeksizin aile birleşimine ilişkin işlemler derhal başlatılır.

Kişisel veriler

MADDE 50- (1) Geçici koruma sağlanması amacıyla ülkemize gelen yabancılardan kişisel verileri, Genel Müdürlük tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, Genel Müdürlük veya valiliklerce ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak alınır, korunur, saklanır ve kullanılır.

(2) Bu Yönetmelikte belirtilen iş ve işlemlerin yürütülmesi kapsamında Genel Müdürlükçe uygun görülen kişisel veriler, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü ülkeye yerleştirme çalışmaları kapsamında üçüncü ülke veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle paylaşılabilir.

Gizlilik ilkesi ve kişisel dosyaya erişim

MADDE 51- (1) Bu Yönetmelikte belirtilen iş ve işlemlerin yürütülmesi kapsamında, 5490 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrası ve bu Yönetmeliğin 50 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla, yabancılardan tüm bilgi ve belgelerinde gizlilik esas olup, bunlar kişinin izni olmadan üçüncü şahıslarla paylaşılamaz.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan kişisel dosyasında yer alan belgeler, kendisi ya da yasal temsilcisi veya avukatı tarafından incelenebilir, birer örneği alınabilir. Milli güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesine ve istihbari bilgilere ilişkin belgeler incelenemez ve verilemez.

(3) Bu Yönetmeliğin uygulanmasından sorumlu kamu görevlileri ile diğer görevliler, görevleri sırasında edindikleri gizlilik derecesi taşıyan her tür bilgi ve belge ile kişisel sırları, yetkili kılınanlardan başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamaz.

İstatistikler

MADDE 52- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara ait istatistikî veriler, Kanun kapsamında Türkiye İstatistik Kurumu ile işbirliği halinde Genel Müdürlük veya Genel Müdürlüğün belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde valilikler tarafından tutulur.

(2) İstatistikî veriler, Genel Müdürlük tarafından, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bu Yönetmeliğin uygulanmasında işbirliği yapılan uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer kurumlarla paylaşılabilir.

Avukatlık hizmetleri

MADDE 53- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, ücretleri kendilerince karşılanmak kaydıyla idari işlemler sırasında avukat tarafından temsil edilebilir. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun adli yardıma ilişkin hükümleri saklıdır.

İhbar ve şikâyetler

MADDE 54- (1) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen iş ve işlemlerle ilgili ihbar ve şikâyetler, valilikler tarafından derhal işleme alınır. Adli konularla ilgili hususlar geciktirilmeden adli makamlara bildirilir.

Tebliğat

MADDE 55- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki tebligat işlemleri, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri çerçevesinde yerine getirilir. Genel Müdürlük bu konuda ek usul ve esaslar düzenleyebilir.

Yetki

MADDE 56- (1) Vali, geçici korumanın etkin olarak uygulanmasında zorunlu gördüğü her tür tedbiri almak ve gerekli düzenlemeleri yapmakla yetkili ve sorumludur.

Denetim

MADDE 57- (1) Bu Yönetmelik kapsamında il mülki sınırları içinde yürütülen iş ve işlemler, vali veya görevlendireceği kamu personeli tarafından düzenli olarak denetlenir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen görevlerin uygulanması, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuatları çerçevesinde düzenli aralıklarla denetlenir ve denetim raporları Genel Müdürlüğe mevzuatın veya idari süreçlerin geliştirilmesi amacıyla gönderilir.⁽¹⁾

Uygulamaya ilişkin düzenlemeler

MADDE 58- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin alt düzenlemeler, Bakanlığın görüşü alınarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından üç ay içinde yürürlüğe konulur.

Talep yetkisi

MADDE 59- (1) Bu Yönetmelikteki iş ve işlemlerle ilgili olarak ülke güvenliği ve Devlet istihbarat hizmetleri kapsamında Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının talepleri, ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca ivedilikle karşılanır.

(2) Genel Müdürlüğün bu Yönetmelik kapsamındaki her tür bilgi ve belge talebi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeden yerine getirilir.

(1) 8/1/2018 tarihli ve 2018/11208 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmeliğin 9 uncu maddesiyle, bu fıkra da yer alan "Genel Müdürlük ve AFAD'a" ibaresi "Genel Müdürlüğe" şeklinde değiştirilmiştir.

Mali hükümler**MADDE 60- (Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)****Yürürlükten kaldırılan mevzuat**

MADDE 61- (1) 14/9/1994 tarihli ve 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.

(2) Birinci fıkrada belirtilen yabancılardan 28/4/2011 tarihinden önce uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar, talepleri halinde geçici koruma altına alınırlar.

(3) 28/4/2011 tarihinden itibaren ikamet izni almış ancak süresi uzatılmamış ya da ikamet izni iptal edilmiş olanlar ile vize süresi veya muafiyeti sonunda koruma talep edenler, 8 inci maddede hükümleri saklı kalmak kaydıyla geçici koruma kapsamına alınırlar. Bunlardan koruma talep etmeyenler hakkında ise genel hükümler uygulanır.

(4) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen kimlik belgeleri, 22 nci maddede belirtilen geçici koruma kimlik belgesi düzenleninceye kadar geçici koruma kimlik belgesi yerine geçer. Bu belge sahiplerine, 5490 sayılı Kanun kapsamında yabancı kimlik numarası verilebilir.

(5) Birinci fıkrada belirtilen yabancılar hariç üçüncü ülke vatandaşlarının, Suriye Arap Cumhuriyeti'nden ülkemize girişleri ve ülkemizden Suriye Arap Cumhuriyeti'ne çıkış işlemleri sınır kapılarından genel hükümler çerçevesinde yapılır.

(6) **(Ek: 5/4/2016-2016/8722 K.)** 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle Türkiye'ye gelmiş ve 20/3/2016 tarihinden sonra ülkemiz üzerinden düzensiz yollarla Ege adalarına geçmiş olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarından, ülkemize geri kabul edilenlere koruma talep etmeleri halinde bu Yönetmelik kapsamında geçici koruma sağlanabilir.

GEÇİCİ MADDE 2- (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)

(1) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin kendi bütçe imkânları dahilinde karşılanamayan iş ve işlemler, Bakanlıkça yeni bir düzenleme yapılincaya kadar Genel Müdürlük tarafından yapılacak talep üzerine AFAD tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin özel hesabına aktarma yapılarak 6/3/2011 tarihli ve 27866 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Afet ve Acil Durum Harcamaları Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslara göre bu ödeneklerin harcanması suretiyle gerçekleştirilir.

GEÇİCİ MADDE 3- (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)

(1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetilmesi ve işletilmesine ilişkin yapılmış olan sözleşme ve protokollerden Bakanlık tarafından uygun görülenler Genel Müdürlüğe devredilir.

Yürürlük

MADDE 62- (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 63- (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.



13/10/2014 TARİHLİ VE 2014/6883 SAYILI BAKANLAR KURULU KARARI İLE YÜRÜRLÜĞE KONULAN YÖNETMELİĞE EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN YÖNETMELİKLERİN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHLERİNİ GÖSTEREN TABLO			
Ek ve Değişiklik Getiren Yönetmeliği Yürürlüğe Koyan Kararnamenin		2014/6883 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yürürlüğe Konulan Yönetmeliğin Değişen Maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
Tarihi	Numarası		
5/4/2016	2016/8722	GEÇİCİ MADDE 1	7/4/2016
8/1/2018	2018/11208	3, 23, 26, 27, 30, 37, 38, 39, 47, 57, 60, GEÇİCİ MADDE 2, GEÇİCİ MADDE 3	16/3/2018

KAYNAKÇA

Abadan-Unat N. (2002). Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Açıkmeşe S.A. (2014). Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenlikleştirme, Küresel Siyasete Giriş, İletişim, İstanbul, 241-253.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2014), Rapor, Suriye’den Türkiye’ye nüfus hareketleri: Kardeş Topraklarındaki Misafirlik, Ankara, 2014

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2017). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Web Sitesi: <https://www.afad.gov.tr/tr/2372/Afet-Raporu-Suriye> adresinden alınmıştır

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2018, Temmuz 20). www.afad.gov.tr. 20.7.2018 tarihinde www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum adresinden alındı

Ağır B. S. (2013). Güvenlik Çalışmaları Alanında Kopenhag Okulunun Toplumsal Güvenlik Kavramsallaştırması Çerçevesinde Bir Etnik Çatışma Örneği Olarak Kosova Sorunu. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi.

Ağır O. (2017) Türkiye’deki Suriyelilere Sağlanan Kamusal Hizmetlere Yönelik Bir Değerlendirme, Fırat Üniversitesi KAYSEM 11 Bildirileri, 111-128.

Ağır O., ve Sezik, M. (2015). Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. Birey ve Toplum, 5 (9), 95-123.

Akgül-Açıkmeşe S. (2011). Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri, Uluslararası İlişkiler, 8 (30), 43-73.

Aktaş A. (2011). Güvenlikleştirme Yaklaşımı ve Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Anlayışındaki Dönüşüm. Sosyal Bilimler, 1 (2), 7-47.

Apak H. (2015). Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği. Birey ve Toplum, 5 (9), 125-142.

Aras N. E. (2014). Biyopolitik Bir Nüfus Politikası Olarak Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göç Rejimi ve Sınırlarda Ölüm Siyaseti. Nüfus Bilim Dergisi (36), 67-102.

Arslan İ., Bozgeyik Y., ve Alancioğlu E. (2017). Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği. İlahiyat Akademi Dergisi, III (4), 129-148.

Ayaz G. M. (2016). Güvenlik Sektörleri Yaklaşımı ile Suriye'den Türkiye'ye Yönelen Zorunlu Göçün Analizi. Ankara: Kara Harp Okulu Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Bal M. A. (2003). Modern Devlet ve Güvenlik. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Balcı A. ve Kardaş T. (2012). The Changing Dynamics of Turkey's Relations with Israel: An Analysis of 'Securitization'. (Çev: R. Erdağ) Insight Turkey, 14 (2), 99-120.

Baştürk E. (2013). Bir Kavram İki Düşünce: Foucault'dan Agamben'e Biyopolitikanın Dönüşümü. Alternatif Politika, 5 (3), 242-265.

Baysal B., ve Lüleci Ç. (2015). Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi . Güvenlik Stratejileri Dergisi, 11 (22), 61-96.

Baylis J. (Yaz 2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 18, s. 69-85.

Bilgin P. (2010). Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları. Stratejik Araştırmalar, 8 (14), 70-96.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı (2005), İltica ve Göç Mevzuatı, Ankara: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı Yayını.

BMMYK ve İçişleri Bakanlığı. (2005). İltica ve Göç Mevzuatı. (K. Ay, T. v. Braucke, I. Tokcan, M. Öztürk, Ç. Alp, Dü, E. Demircioğlu, & M. Karatoprak, Çev.) Ankara: Başkent Matbaası.

Brauch H. G. (Yaz 2018). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü. Uluslararası İlişkiler, 5 (18), 1-47.

Bulut Y., Akın S., & Karakaya S. (2018). Türkiye'nin Mülteci Politikaları: Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Bir İnceleme. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (39), 207-222.

Buzan B., Wæver O. ve Wilde J. (1997). Security: A New Framework for Analysis, Boulder, Lynne Rienner Publishers.

Castles S. ve Miller M. (2003). Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, (Çev: Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Chambers I. (2005). Göç, kültür, kimlik, (Türkmen, İ. Çev.), Ankara: Ayrıntı Yayınları.

Civelek H. Y. (2016). Savaş Mülteciliğinin Biyopolitikası; Türkiye’de Suriyeliler. Uluslararası Politikada Suriye Krizi (Editörler: H. Çomak, C. Sancaktar ve Z. Yıldırım), s. 611-625. İstanbul: Beta Yayınları.

Çetinkaya Ş. (2013). Güvenlik Algılaması ve Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açıları. 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi (2), 241-260.

Çıkrıkçı T. (2014). Realizmin Güvenlik Anlayışı ve Soğuk Savaş Sonrası Karadeniz’in Güvenliği. Uluslararası Güvenlik Kongresi, 8-9 Ekim 2013 Bildiriler Kitabı (s. 526-539). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Çingir Ö. F., ve Erdağ R. (2017). Türkiye’de Biyopolitika ve Göç: Iraklı Mülteciler Örneği. Ege Akademik Bakış , 14 (4), 517-525.

Dedeoğlu B. (2003). Uluslararası Güvenlik ve Strateji, Derin Yayınları, İstanbul.

Dinçer ve diğerleri (2013). Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen “Misafirlik”, Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü.

Durugönül E. (1997). Toplum ve Göç, II.Ulusal Sosyoloji Kongresi, DİE, Ankara.

Dürgen B. (2015). Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu . Antalya: Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Düzkaya H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu ve İstihdam Politikaları. Gazi Üniversitesi, Ankara: Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Ergüven N. S., ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (62), 1007-1061.

Erkan R., ve Aydın D. (2010). Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Bölge İçi ve Bölge Dışı Göç Eğilimleri. Aile ve Toplum, VI (22), 31-46.

Faucault M. (2002). Toplumu Savunmak Gerekir. (Ş. Aktaş, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Foucault M. (2003). Cinselliğin Tarihi. (H. U. Tanrıöver, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault M. (2004). Güvenlik, Toprak, Nüfus College de France Dersleri (1977-1978) (Taylan F., Çev.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gautam Tika Ram (2005). “Causes and Impact of Migration : A Sociological Study of Emigration From Kandebash, Baglung, Nepal”, Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology, Volume 1, pp.146-163.

Glare, P. G. W. (1968). Oxford Latin Dictionary, Oxford University Press/Clarendon Press, London, 1968-1982

Gök G. O. (2016). Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (31), 65-82.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018, Temmuz 20). 20.7.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecicikoruma_363_378_4713 adresinden alındı

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018, Temmuz 20). 20.7.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecicikoruma_363_378_4713 adresinden alındı

Güneş M. (2015). Kamu Yönetiminde Geçici Koruma Rejimi ve Yakın Gelecekte Türk Kamu Güvenliğinde Potansiyel Bir Sorun Olarak: Suriyeli Mülteciler. XIII. Kamu Yönetimi Forumu (s. 762-786). Konya: Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Gölbaşı Ş. (2015). Güvenlik, Toprak, Nüfus. Mülkiye Dergisi, 39 (2), 327-340.

İçduygu A., Erder S. ve Gençkaya Ö. F. (2014). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2013). Türkiye Göç Raporu. Ankara: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). www.goc.gov.tr. 23.07.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik/uluslararasi-mevzuat_327_340 adresinden alındı

Ihlamur S. G. (2014). Türkiye’nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. Ortadoğu Analiz, 6 (61), 42-45.

Jansen C. (1970). Readings in the Sociology of Migration, Pergamon Press, New York, s.3-35.

Karpat K. (2013). Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, Timaş Yayınları, İstanbul.

Katseli T. Louka and Others (2006), Effects Of Migration On Sending Countries: What Do We Know? Paris: OECD Development Centre Working Paper No:250.

- Kaya İ. ve Eren E. Y. (2014).** Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Kesgin S. (2009).** NATO-Rusya İlişkileri, Giresun Üniversitesi Karadeniz Stratejik Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Giresun.
- Kınık K. (2010).** Göç, Sürgün ve İltica, Hayat ve sağlık Dergisi, 2, 36–39.
- Koca B. T. (2014).** Biyopolitika, güvenlik ve Frontex'in Türkiye-Yunanistan sınırındaki rolü. Göç Dergisi, 1 (1), 57-76.
- Koç A. (2018).** Michel Foucault'un "Biyopolitika" kavramının teorik çerçevesi. Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 193-218.
- Koyuncu E. (2016).** Foucault'nun Siyaset Felsefesinde Biyopolitikanın Doğuşu. O. Kartal içinde, Biyopolitika (Cilt 1, s. 21-60). Ankara: NotaBene.
- KÖSEOĞLU Ö. (2019).** Metropoliten Kentlerin Geleceği: Yeni Yaklaşım, Model Ve Uygulamalar, SETA Rapor, İstanbul
- Lemke T. (2013).** Biyopolitika. (U. ÖZMAKAS, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Masten, A. S. (2001).** Ordinary magic: Resilience processes in development. American Psychologist, 56(3), 227-238
- Miller B. (2001).** The Concept of Security: Should it be Redefined? Journal of Strategic Studies, 24 (2), 13-42
- Miş N. (2011).** Güvenikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenikleştirilmesi. Akademik İncelemeler Dergisi, 6 (2), 345-381.
- Orhan O. ve Gündoğar S. S. (2015).** Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri. Ankara: ORSAM.
- Örselli E. ve Babahanoğlu V. (2016).** Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (43), 2063-2072.
- Özdil K. (2016).** Aşağıdan Biyopolitika: Biyoiktidarın Yeni Çağı ve "Yaşam Siyaseti". O. Kartal içinde, Biyopolitika (Cilt 1, s. 259-297). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Özkan G. (2010).** Soğuk Savaş Sonrası Orta Asya ve Kafkasya Ekseninde Türkiye-NATO-Rusya İlişkileri ve Türk Dış Politikasına Yansımaları, Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1. (109-132)

Özpolat G. (2015). Türkiye'de Biyopolitikanın Ölü Doğuşu. Modus Operandi (2), 131-158.

Paksoy M. (2002). Çalışma Ortamında İnsan ve Toplam Kalite Yönetimi. İstanbul: Santay Yayınevi.

Pegem Akademi (2016). Günümüz Dünya Sorunları. (F. Aydın, Dü.) Ankara, Pegem Akademi.

Poyraz Y. (2012). Suriye vatandaşlarının geçici korunması ve uluslararası mülteci hukuku. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(2), 53-69.

Rumelili B. ve Karadağ S. (2017). Göç ve güvenlik: Eleştirel yaklaşımlar. Toplum ve Bilim Dergisi (140), 69-93.

Sancak K. (2013). KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi (6), 123-134.

Sandıklı A., ve Emeklier B. (2011). 21'inci Yüzyılda Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Yaklaşımları ve Balkanlar'ın Güvenliği, 20-41, Kocaeli Üniversitesi.

Sandıklı A., ve Emeklier B. (2018). <http://www.bilgesam.org/>. 12.3.2018 tarihinde http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-81-2014040746sandikli_emeklier.pdf adresinden alındı

Şener B. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 6, 1-31.

Tangör B. (2012). Kuramsal Tartışmalar Işığında İnsan Güvenliği ve Politikaları. Uluslararası Hukuk ve Politika, 8 (30), 59-92.

Timmerman, P. (1981). Vulnerability, Resilience and the collapse of Society, A Review of Models and Possible Climatic Applications, Toronto, Canada, 1-42

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu (2018). Göç ve Uyum Raporu. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Mülteci Hakları Alt Komisyonu. Ankara.

TDK. (2018). [www.tdk.gov.tr.](http://www.tdk.gov.tr/) 9.2.2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5aa56f30129521.15317429 adresinden alındı

Torun A. (2012). Ulusal Güvenlik ve Küreselleşme: Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Politikasının Dönüşümünde Küreselleşmenin Rolü. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Doktora Tezi.

Tunç A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 12-29.

tr.sputniknews.com (2017). www.sputniknews.com. 8.9. 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201712061031278968-recep-akdag-suriyelilere-harcanan-para/> adresinden alındı

Uğuz A. (2016). Liberalizmde Güvenlik Kavramı ve Uluslararası Güvenliğe Getirilen Çözümler. İ. E. (İLEM), & I. S. (SDÜ) (Dü.), V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı II. içinde II, s. 85-98. Isparta: İlmi Etütler Derneği.

Uluslararası Göç Örgütü. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. (D. Çiçekli, D., & L. Ç. Hizmetleri, Çev.) Cenevre, Cenevre, İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü.

UNCHR (2015). Turkey external update. The Un Refugee Agency

Uzun A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi* (1), 107-120.

Ünal S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: 'öteki' bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 6(3), 65-89.

Ünsal Z. (2007). Güvenlik Eksenli Bakış Açısından Avrupa'da Değişen Göç Politikaları. Ankara: Başkent Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

YILMAZ Sait (2007). "Güçsüz Güç", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, (3), 5, 67-103.

Yıldız Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16 (1), 141-169.

Waewer O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 151-178.